

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra psychologie

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Teorie ambivalentního sexismu a techniky jeho zjišťování
Ambivalent sexism theory and techniques of its detection

Bc. Veronika Nováková

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Irena Smetáčková, Ph.D.

Studijní program: Psychologie

Studijní obor: Psychologie

Odevzdáním této diplomové práce na téma Teorie ambivalentního sexismu a techniky jeho zjišťování potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha 6. prosince 2019

Poděkování:

Ráda bych poděkovala především doc. PhDr. Ireně Smetáčkové, Ph.D. za její čas, podnětné připomínky, trpělivost a důvěru v dopsání této práce. Mé poděkování patří také Mgr. Aleně Škaloudové, Ph.D. za pomoc a konzultace při statistickém zpracování dat. V neposlední řadě chci poděkovat za podporu mému přítelovi Tomášovi a celé mé rodině, bez nichž by práce nevznikla.

ABSTRAKT

Tato diplomová práce se věnuje teorii ambivalentního sexismu a technice jeho měření. Hlavním cílem této práce je převod a validizace 22 - položkového Inventáře ambivalentního sexismu (ASI, Glick & Fiske, 1996) a tímto způsobem je také ověřována platnost teorie ambivalentního sexismu, z níž dotazník ASI vychází, pro českou populaci. Práce se tedy primárně zaměřuje na psychometrickou kvalitu přeložených položek a na mapování struktury faktorů dotazníku ASI v českém prostředí. Sekundárně popisuje, co dotazník ASI říká o české společnosti. Převod a validizace ASI probíhaly na reprezentativním vzorku o velikosti 120 respondentů/tek dle kvótního výběru. Pro měření psychometrické kvality přeložených položek ASI bylo použito Cronbachovo alfa, diskriminační schopnost, šikmost, špičatost. Pro práci s faktory a strukturou faktorů dotazníku ASI bylo použito explorativní a konfirmativní faktorové analýzy. Pro zjišťování obsahové validity dotazníku ASI byly využity scénáře, které byly vyhodnoceny prostřednictvím Spearmanova korelačního koeficientu s přeloženými položkami. Výsledky ukázaly, že položky hostilního sexismu disponují psychometrickou kvalitou na rozdíl od položek benevolentního sexismu, jako nejproblematictější se ukázaly položky protektivního paternalismu. Koncept sexismu Glick a Fiske podle analýz a výsledků této práce je aktuální a nosný i v české společnosti.

KLÍČOVÁ SLOVA

Sexismus, ambivalentní sexismus, Inventář ambivalentního sexismu, scénáře, převod a validizace

ABSTRACT

This diploma thesis is dealing with the theory of ambivalent sexism and the technique of how to measure it. The main goal of the thesis is the conversion and validation of the 22 - Item Ambivalent Sexism Inventory (ASI, Glick & Fiske, 1996) and through this inventory, the validity of the ambivalent sexism theory, from which the inventory stems from, on the Czech population. The thesis is therefore primarily focused on psychometric quality of the presented items and on the structure mapping of factors of the ASI in Czech setting. Secondly it describes what the ASI says about Czech society. The conversion and validation of the ASI was made on a representative sample numbering 120 respondents in line with selection quotas. For the measurement of psychometric quality of the questions asked in the ASI, Cronbach's alfa was used as well as discriminability, skewness and kurtosis. Exploratory and confirmatory factor analyses were used for working with the factors and structure of the ASI. As for determining the content validity of the ASI, scenarios evaluated through Spearman's correlation coefficient with the included items, were employed. The results showed that the items of hostile sexism dispose of a psychometric quality unlike the items of benevolent sexism. The items dealing with protective paternalism proved the most problematic. The concept of sexism, outlined by Glick and Fiske, is according to analyses and the results of this thesis relevant and applicable in the Czech society.

KEYWORDS

Sexism, ambivalent sexism, Ambivalent Sexism Inventory, scenarios, conversion and validation

Úvod

Toto téma mě zajímá především kvůli tomu, že je potřeba aktivně řešit téma sexismu v české společnosti, a neboť u nás dosud chybí standardizovaný dotazník mapující sexismus, ráda bych se podílela na jeho převodu z amerického prostředí a napomohla tak jeho tvorbě pro české prostředí.

Téma sexismu je v naší společnosti velmi citlivé téma a v poslední době čím dál více diskutované. Každý má na něj svůj názor, ale mnoho lidí má mylné představy o tom, co je to sexismus, na koho se sexistické chování vztahuje (často se sexismus spojuje pouze s ženami). Sexismus se vyskytuje ve všech sférách našeho života. Například nezisková organizace Nesehnutí už více jak 10 let řeší sexismus v médiích, a především v sexistických reklamách. Každý rok uděluje tzv. Anticenu Sexistické prasátečko, jejímž účelem je upozornit na neetické reklamy diskriminující ženy a/nebo muže a chce tímto způsobem rozvířít u nás debatu o sexismu.

Tzv. tradiční či zjevný sexismus je snáze čitelnější a veřejnost si sexismus spojuje právě s touto formou, proto mi přijde důležité upozornit i na formu benevolentního sexismu.

Většina autorů/ek se zabývá tzv. hostilním sexismem, ale benevolentní sexismus byl po dlouhou dobu neřešený. Vnímám jako důležité na něj upozornit, neboť směřuje k tomu samému jako hostilní sexismus. Glick a Fiske (et al. 2000) upozorňují, že hostilní sexismus u žen vyvolává nevoli a odpor, ale u benevolentního sexismu tomu tak není, s ním ženy často mlčky souhlasí, což je nebezpečné, neboť velmi efektivně a neviditelně prohlubuje nerovnost pohlaví. Je tedy potřeba, aby veřejnost byla kritičtější k jakýmkoli projevům sexismu.

Práce je koncipována na část teoretickou a empirickou. V rámci teoretické části se věnuji nejprve pojmům – pohlaví a gender, pak se zaměřuji na definice sexismu, uvádím teorie sexismu. Klíčovou teoretickou částí je kapitola o teorii ambivalentního sexismu a kapitola o vývoji dotazníku ASI, kde podrobně popisuji vývoj. Cílem teoretické části bude pochopení jeho účelu a logiky na základě nastudovaných materiálů, které pojednávají o jejich teorii, a dále analyzování výzkumů, v nichž byl dotazník použitý.

Hlavním cílem empirické části je převod a validizace dotazníku ASI (The 22-Item Ambivalent Sexism Inventory) v českém prostředí. Až sekundárně mapuji, co dotazník ASI

říká o české populaci. Empirická část obsahuje výzkumné otázky, hypotézy, charakteristiku výzkumné vzorku, metody sběru dat, zpracování dat, výsledky, diskuzi a závěr.

Uvědomuji si, že empirická část práce přesahuje doporučený rozsah, ale vzhledem k převodu a validizaci dotazníku ASI, bylo nutné provést testové charakteristiky (Cronbachovo alfa, diskriminační schopnost, šikmost a špičatost), explorativní i konfirmativní faktorovou analýzu a korelační analýzu mezi dotazníkem ASI a scénáři (které sloužily jako validizační nástroj).

Obsah

Úvod	5
TEORETICKÁ ČÁST	10
1. Sexismus.....	10
1.1 Pojmy pohlaví a gender	10
1.2 Definice sexismu.....	11
1.3 Teorie sexismu.....	14
1.3.1 Tradiční a moderní sexismus.....	14
1.3.2 Teorie neosexismu.....	15
2. Teorie ambivalentního sexismu.....	16
2.1 Vymezení hostilního a benevolentního sexismu.....	16
2.1.1 Důkazy benevolentního sexismu.....	17
2.1.2 Prevalence hostilního sexismu.....	17
2.1.3 Předpokládané zdroje hostilního a benevolentního sexismu.....	19
2.1.4 Potvrzené zdroje sexismu.....	22
2.1.5 Předpoklad sexistické ambivalence.....	23
2.1.6 Potvrzení povahy sexistické ambivalence.....	25
2.2 Ambivalentní sexismus a ambivalentní rasismus.....	25
2.3 Nebezpečí benevolentního sexismu.....	26
3. Existující nástroje měření ambivalentního sexismu.....	28
3.1 Seznámení s vývojem dotazníku ASI.....	28
3.1.1 Výzkumný vzorek.....	28
3.1.2 Dotazník ve studii 1.....	29
3.1.3 Použité statistické metody.....	31
3.2 Výsledky studie z roku 1996.....	33

3.3	Analýza výzkumů, kde byl dotazník ASI použit	34
3.3.1	Výzkum z roku 2000 – 19 států světa.....	34
3.3.2	Výzkum z roku 2004 – Španělsko.....	37
3.3.3	Výzkum z roku 2005 – Ukrajina	38
3.3.4	Výzkum z roku 2012 – Zimbabwe	40
3.3.5	Výzkum z roku 2013 – Baskicko	40
3.4	Jiné nástroje měřící sexismus	41
3.4.1	Škála postojů k ženám – Spence, Helmreich (1972).....	41
3.4.2	Škála moderního sexismu – Swim, Aikin, Hall a Hunterovu (1995).....	42
3.4.3	Škála neosexismu – Tougas, Brown, Beaton a Jolyho (1995)	42
3.4.4	Inventář Ambivalentního sexismu – Glick a Fiske (1999).....	43
	EMPIRICKÁ ČÁST	44
4.	Cíle výzkumu a výzkumné otázky.....	44
	2. Existuje stejná struktura faktorů dotazníku ASI v českých datech jako v zahraničních?	45
5.	Výzkumný vzorek	49
5.1	Charakteristika výzkumného reprezentativního vzorku	49
6.	Metody sběru dat	52
6.1	Scénáře.....	52
6.2	22 - položkový Inventář ambivalentního sexismu	61
6.3	Pilotáž	64
6.4	Průběh sběru dat.....	65
7.	Zpracování dat	66
8.	Výsledky.....	69
8.1	Výsledky k hlavní části výzkumu	69

8.1.1	Testové charakteristiky přeloženého dotazníku ASI.....	69
8.1.2	Výsledky pro výzkumnou otázku č. 1	74
8.1.3	Výsledky pro výzkumnou otázku č. 2	80
8.1.4	Výsledky pro výzkumnou otázku č. 3	83
8.2	Dílčí analýzy výzkumu	95
8.2.1	Korelace mezi přeloženým dotazníkem ASI a scénáři.....	95
8.2.2	Mann – Whitney test pro dva nezávislé výběry u přeloženého dotazníku ASI 96	
8.2.3	Korelace mezi HS a BS u přeloženého dotazníku ASI	98
8.3	Shrnutí výsledků	100
	Diskuze	106
	Závěr.....	117
	Seznam použitých informačních zdrojů	118
	Seznam příloh.....	122
	Seznam tabulek.....	135

TEORETICKÁ ČÁST

1. Sexismus

Jak jsem zmiňovala v úvodu, dost lidí má mylné představy o pojmu sexismus. V této kapitole se proto nejprve zaměřuji na rozlišení pojmů pohlaví a gender a na vymezení sexismu. Dále se věnuji teoriím sexismu. Hlavní náplní této kapitoly je, ale popsání a analyzování teorie ambivalentního sexismu, neboť ta je klíčová pro mou práci.

1.1 Pojmy pohlaví a gender

Nejprve je potřeba rozlišit si pojmy pohlaví a gender. Může se zdát, že gender je synonymem pro pohlaví, ale není tomu tak.

Pojem pohlaví rozlišuje ženy a muže na základě biologických rozdílů např. týkající se těhotenství, kojení a obvyklým rozdílům ve fyzické síle (Koldinská, in Fialová a kol., 2010). Naše biologická konstrukce těla se v čase nemění (Jarkovská, 2004). Jandourek pohlaví (2012) popisuje jako dichotomický znak, který je daný biologickými znaky za normálních okolností. Role z něho vycházející, ženské a mužské, se v kulturách a historii vyvíjejí. Zmiňuje, že pohlaví determinuje do určité míry postavení žen a mužů ve společnosti např. nestejnými možnostmi utvářet svou profesní dráhu.

Pohlaví je tedy vnímáno z čistě biologické roviny, jež podmiňuje rozdíly mezi ženami a muži univerzálně platnými.

Co znamená tedy slovo gender? Jak se od sebe liší pojmy gender a pohlaví? „*Pojem gender popisuje rozdíly psychologické, sociální, historické a kulturní*“ (Jarkovská, 2004, s. 21). Jandourek (2012, s. 93) definuje gender jako „*soubor charakteristik rozlišující mezi mužskými a ženskými vlastnostmi. Gender vyjadřuje myšlenku, že pokud jde o sociální chování, lidé se jako muži a ženy nerodí, ale musí se do značné míry naučit jako muži a ženy jednat.*“ Pojem gender zachycuje společensky utvářené postoje a modely chování dělené na mužské a ženské (Rezenti a Curran, 2003). Gender obsahuje vlastnosti, vzorce chování, jež jsou typická a žádoucí pro ženy a pro muže. Obsah genderových rolí je sociokulturně determinovaný (Vágnerová, 2012).

Jde o to, že když nedodržujeme chování, které se od nás očekává, jako od muže nebo od ženy, dočkáme se nesouhlasu od okolí např. výroky typu: *Ona je jako chlap*. Nebo: *On je ale bábovka*. Aniž si to uvědomujeme, pracujeme každý na svém genderu třeba tím, že jako ženy chodíme do dámského kadeřnictví, na cvičení pro ženy, čteme časopisy určené ženám atd., muži zase pracují na své „mužnosti“ třeba zájmem o auta, na své fyzické kondici v posilovně apod. (Jarkovská, 2004).

Můžeme tudíž říci, že pohlaví je založeno na biologických rozdílech a v čase se nemění, gender je kulturní konstrukt, měnící se v čase a lišící se v kulturách, vznikající v průběhu socializace jedince v rámci, kterého se učí být ženou nebo mužem.

1.2 Definice sexismu

Nejprve se zabývám definováním sexismu u českých a pak u zahraničních autorů. Pokouším se nalézt v definici společné či odlišné prvky. Na obsah pojmu „sexismus“ se zaměřuji v závislosti na významu pojmu „sex“ (v angličtině) tedy v českém jazyce „pohlaví“.

Ještě, než se začnu věnovat definicím sexismu, bych chtěla zmínit, že už ve starých textech lze najít zmínky o sexistických projevech například Virginia Woolf (1929) viděla v mužských obrazech o ženách „úžasné extrémy“, podle mužů jsou ženy velmi různorodé, hrdinské a průměrné, nádherné a špinavé, nekonečně krásné a ohavné (in Glick & Fiske, 2001). Americká radikální feministka Dworkin ve své knize *Woman Hating* (1974) si přeje, aby došlo ve společnosti k revoluci v ukončení mužské dominance a nastala tak restrukturalizace společenské formy a lidského vědomí, aby lidé měli moc nad vlastním životem. Dworkin (1974) jako první formulovala pojem sexismus v 70. letech dvacátého století, chápe ho jako útlak žen, jak v naší psychice, tak i v kultuře.

Nyní se zaměřím na vymezení pojmu sexismus. Viktorínová (2016, s. 4) ve své práci píše, že „*sexismus je jedním z projevů patriarchátu, a že je nezbytné nejprve definovat patriarchát, aby bylo možné definovat sexismus.*“ Svou analýzou textů např. od Virgie Woolf, Simone de Beauvoir, Andrey Dworkin, Bourdieu opravdu dokazuje, že sexismus je jedním z projevů patriarchátu. Proto uvádím současnou definici patriarchátu od Renzetti a Curran (2003, s. 22) „*patriarchát je takový pohlavně-genderový systém, v němž muži*

zaujímají nadřazené postavení vůči ženám a v němž jsou vlastnosti a činnosti vnímané jako mužské hodnoceny výše než ty, které jsou vnímány jako ženské“.

Znaky patriarchátu bych tedy shrnula jako diskriminaci žen, kdy ženy jsou považovány za méněcenné ve srovnání s muži.

Český autor Jandourek (2012, s. 202) sexismus definuje jako *„předsudky a diskriminace vůči osobám určitého pohlaví. Většinou je sexismus používán jako označení pro chování zaměřené vůči ženám nebo jako nekritické vyzdvihování mužské role. Indikátory sexismu jsou: horší vzdělání, znevýhodnění v profesní dráze, nižší mzda za stejnou práci, vyšší zastoupení v neatraktivních a špatně placených zaměstnáních, zkreslený obraz podávaný ve výchově, masových médiích a reklamě. Sexismus je charakteristický spojením ideologické diskriminace a ekonomického zneužívání a vyskytuje se jako postoj v korelaci s konzervativními až fašistickými postoji.“*

Když porovnáme definici patriarchátu a definici Jandourka shledáme určité podobnosti jako znevýhodnění žen v různých oblastech, zneužívání žen a vnímání sexismu jako určité ideologie (Viktorínová, 2016). Začátek Jandourkovy definice je obecný a může se vztahovat k ženám i mužům, ale poté sexismus už vztahuje pouze k ženám.

Rezenti a Curran (2003, s. 31) *„sexismus znamená hodnocení jednoho pohlaví, v daném případě mužského, jako cennější než druhé. Odráží i společenské předsudky vůči ženám vtělené do předpokladu, že co si ženy myslí, dělají a říkají, je nedůležité nebo nezajímavé.“* I v tomto případě je v definici sexismu vycházeno ze znaků patriarchátu.

Benatar (2012, s. 13-14) sexismus vnímá jako *„nespravedlivou diskriminaci na základě pohlaví.“* Co to, ale znamená nespravedlivá diskriminace? *„Jeho oblíbená odpověď je, že diskriminace je nespravedlivá tehdy, dochází-li k diferencovanému přístupu k nějaké skupině lidí, aniž by se od ostatních lišili něčím důležitým, co by odlišný přístup opodstatňovalo“* (Benatar, 2012, s. 12). Sexismus rozděluje na prvotní mířený vůči ženám a druhotný směřovaný na muže. Ve své knize se především věnuje druhotnému sexismu a zabývá se třeba otázkami *Proč by si kluk nesměl pod imperativem „kluci přece nebrečí“ pobřečet, když se praští do palce? Proč je život mužů považován za méněcennější? . Sexismus týkající se mužů je málo diskutovaný a tato publikace jako jedna z mála o něm informuje.*

Sexismus je často vymezován prostřednictvím předsudku. Autoři Glick a Fiske (1996) si pokládají otázku, zda je sexismus forma předsudku. Tuto otázku si pokládají na základě Allportovy vlivné definice etnických předsudků (Allport, 2004). Dle Allporta (1954) je předsudek „*antipatii založenou na chybné a nepružné generalizaci*“¹ (in Glick & Fiske, 2001, s. 1). Odpovědět na tuto otázku není snadné, jak by se mohlo zdát. Za prvé vztahy mezi muži a ženami úplně nespádají do formy etnických předsudků, neboť žádné jiné skupiny nejsou tak úzce spojeny (S. T. Fiske & Stevens, 1993, in Glick & Fiske, 1996) a za druhé předsudky jsou obvykle vymezovány prostřednictvím měření antipatie, jako společenské vzdálenosti (např. Crosby, Bromley, & Saxe, 1980, in Glick & Fiske, 1996) a negativními stereotypy (např. Sigall & Page, 1971, in Glick & Fiske, 1996), což u žen zcela neplatí, neboť kulturní představy o nich nebyly v minulosti, a nejsou ani dnes jednotně negativní. Ženy byly uctívány, stejně jako pohrdány (Eagly & Mladinic, 1993; Guttentag & Secord, 1983; Tavris & Wade, 1984, in Glick & Fiske, 1996).

Jaká je tedy odpověď na jejich otázku? Můžeme tímto způsobem definovat sexismus? Glick a Fiske (1996) uvádí, že sexismus je vskutku předsudek, ale je to zvláštní případ předsudku poznamenaný hlubokou ambivalencí spíše než jednotnou antipatií směřovanou k ženám. Glick a Fiske, proto považují sexismus za multidimenzionální konstrukt, zahrnující dvě sady sexistických postojů: hostilní a benevolentní.

Ale může být benevolentní postoj forma předsudku? Podle Allportovy (1954) definice předsudků jako antipatie, je odpověď ne. Přesto, Allport okamžitě následoval svou definici konstatováním, že čistý efekt předsudků je umístit objekt předsudků do určité nevýhody. Allportův dodatek navrhuje, že podstata předsudků nemusí být jen antipatie, ale i sociální nerovnost. Pokud tomu tak je, blahosklonná otcovská péče orientovaná na ženy, která posiluje genderovou nerovnost, je forma předsudku, a jak Glick a Fiske (2001) uvádí, jde o subtilní předsudek.

Neexistuje tedy jednotné standardní použití termínu „sexismus“ v češtině ani angličtině, je užíván různými způsoby. Většina definic sexismus popisuje jako diskriminaci a předsudek. Někteří autoři sexismus vztahují pouze k ženám, tedy že jde o diskriminaci žen

¹ „is an antipathy based upon a faulty and inflexible generalization“

(např. Jandourek, 2012; Rezzenti a Curran, 2003), a ne k mužům. V tom případě shledávám samotnou definici sexismu jako sexistickou, protože sexismus chápu jako představu nadřazenosti jednoho genderu nad druhým, který vychází z genderových stereotypů.

Dále narážím na problematiku použití pojmů pohlaví a gender, neboť většina textů pracuje s pojmem „pohlaví“ a zakazuje diskriminaci na základě pohlaví, ale přitom pojem „gender“ bývá opomenut, přitom gender je v určitém slova smyslu širší a většinou má větší vypovídající hodnotu. Koldinská (in Fialová a kol., 2010, s. 16) ilustruje příklad rozdílu diskriminace na základě pohlaví a genderu: *„Za diskriminaci na základě pohlaví lze označit znevýhodnění mužů a žen, kdy se od nich něco společensky očekává (např. že se žena bude výlučně starat o děti a bude o ně pečovat i v nemoci, naopak u muže v důsledku toho péči o děti nebude třeba zohlednit pro účely důchodového pojištění) a v souvislosti s těmito očekáváními se předpokládá určité chování, jež může ovlivnit např. rozhodování zaměstnavatele, kterého z uchazečů přijme na volné pracovní místo. Zaměstnavatel se zachová diskriminačně na základě genderu, pokud převáží jeho očekávání nad posouzením odborných schopností a dovedností kandidátů.“*

1.3 Teorie sexismu

Sexismus vychází z teorií rasismu, což dokládá například Hnilica (2010, s. 186): *„V USA se často srovnává situace žen a ostatních minorit se situací černochů. Některé základní podobnosti související s tradičními formami rasismu a sexismu popsala Hackerová již v roce 1951.“* Jenomže postavení ženy jakožto minority má svá specifika, za prvé ženy bývají v intimním vztahu s muži a za druhé nejsou početní menšinou ve společnosti (Hnilica, 2010). Řada výzkumů sexismu dnes navazuje a vychází z myšlenek moderního rasismu, níže uvádím tři takové teorie sexismu.

1.3.1 Tradiční a moderní sexismus

Swimová et al. (1995) popisují, že sexismus ve společnosti stále existuje, existuje spíše než v tradičních formách, tak v moderních. Diskriminace žen se podle nich stává stále subtilnější a skrytější. Rozlišují tradiční sexismus, jehož podstatou je lpění na tradičním dělení rolí, dodržování typicky mužského a ženského chování a zastávání názoru, že ženy

nejsou tak inteligentní jako muži. A moderní sexismus, vyznačující se popíráním existence diskriminace u žen, zavrhováním požadavků žen a podpory pro zlepšení jejich rovnosti.

Opravdu nejsilnější komponentou pojmu moderního sexismu Swim et al. (1995) je odmítání pokračující diskriminace žen.

1.3.2 Teorie neosexismu

V roce 1995 Tougas a její kolegové vytvořili termín „neosexismus“, který popisuje soubor přesvědčení, vycházející z tenze mezi genderovými rovnostářskými hodnotami (které mohou být předepsány společností) a reziduálními negativními pocity vůči ženám (Tougas, Brown, Beaton a Joly, 1995).

Tougas et al. (1999) se zabývá hlavně sexismem u žen. Dělal(a) výzkumy u manažerek, sekretárek. Vychází z teorie kolektivní x individuální akce – pokud má člověk šanci se dostat v hierarchii výš vlastním úspěchem, pak si to bude vysvětlovat svými charakteristikami a bude si říkat, že je systém spravedlivý. Pokud to ale vlastními silami nepůjde, bude se toho snažit dosáhnout pomocí nějaké kolektivity. Bude si připadat diskriminovaný a obviňovat systém, že je špatný. Pokud se ženám nedaří dostat se nahoru, tak je to tak, že na to nemají, ne že by byl systém nespravedlivý. Ženy, které se nemohou dostat nahoru, tak viní systém, snaží se dostat nahoru pomocí kolektivu. Tomu, komu se daří dostat na vyšší pozice, ten není sexistický.

Výsledky (Tougas et al., 1999) ukazují, že čím více žen se pokoušelo získat přístup k netradičním oborům práce, tím více se setkaly s diskriminací. Osobně prožívané diskriminační bariéry souvisely s pocity kolektivní relativní deprivace.

2. Teorie ambivalentního sexismu

Pro moji práci je podstatná teorie ambivalentního sexismu, proto se na ni v této kapitole soustředím více do hloubky, než tomu bylo u předchozích teorií, a proto je dána do samostatné kapitoly. Zaměřuji se v ní na vymezení hostilního a benevolentního sexismu, jeho důkazy, prevalenci hostilního sexismu, poté popisují přepokládané a potvrzené zdroje teorie ambivalentního sexismu, jaký byl předpoklad sexistické ambivalence a jaká je skutečná povaha sexistické ambivalence, nakonec porovnávám ambivalentní sexismus a ambivalentní rasismus.

2.1 Vymezení hostilního a benevolentního sexismu

Dle Glick a Fiske (1996, s. 1) „*byl sexismus typicky koncipován jako odraz hostility vůči ženám*“², jenomže tento názor opomíjí významný aspekt sexismu a to ten, že subjektivně pozitivní pocity vůči ženám často jdou ruku v ruce se sexistickou antipatií.

Jak jsem zmiňovala výše Glick a Fiske shledávají sexismus za multidimenzionální konstrukt, který se skládá z hostilního a benevolentního sexismu. Aspekty hostilního sexismu vystihuje Allportova (1954) klasická definice předsudků (Glick & Fiske, 1996). Naproti tomu s vymezením benevolentního sexismu je to komplikovanější.

Proč autoři zvolili název benevolentní sexismus, když samotná terminologie tohoto neologismu je oxymórem? Ačkoli benevolentní nezachycuje základní dominanci vlastní této formě sexismu, Glick a Fiske (1996) nebyli schopni objevit slovo, jež by úspěšně kombinovalo konotace dominance a subjektivně pozitivního původu této formy sexismu. Termín paternalismus tak sice činí, ale paternalistické pocity jsou autory vnímány jako jedna z komponent benevolentního sexismu. Glick a Fiske (1996, s. 1) definují benevolentní sexismus „*jako soubor vzájemně provázaných postojů k ženám, jejichž sexismus spatřují především v připisování stereotypních nebo společensky vymezených rolích, jež jsou ale subjektivně pozitivního charakteru (z pohledu vnímatele) a jsou obecně společensky*

² „Sexism has typically been conceptualized as a reflection of hostility toward women.“

považovány za prospěšné, prosociální (např. pomáhání) a jako způsob navazování intimacy.“³

Nyní shrnu dle definice autorů jeho podstatu. Základy benevolentního sexismu tedy spočívají v tradiční stereotypizaci a mužské dominanci, proto jsou jeho důsledky škodlivé navzdory pozitivním pocitům naznačovanými vnímatelem. Benevolentní sexismus nemusí být nutně prožíván benevolentně příjemcem. Například kolega řekne své kolegyni v práci, že je roztomilá, ať už je tato poznámka myšlena jakkoliv, může v ženě vyvolat pocity, že není brána vážně jako profesionálka (Glick & Fiske et al. 2000).

2.1.1 Důkazy benevolentního sexismu

Jaké jsou důkazy existence benevolentního sexismu? Eagly a Crowley (1986) ve svém výzkumu pomáhajícího chování zjistili, že ženy mají větší šanci získat pomoc než muži (in Glick & Fiske, 1996). Muži i ženy mají větší tendenci snažit se o intimitu s cizími ženami než s cizími muži, což bylo indexováno interpersonální vzdáleností (Riess & Salzer, 1981) a dotyky (Major, Schmidlin, & Williams, 1990, in Glick & Fiske, 1996). Směsice touhy po intimitě, stejně jako předpokládaná dominance dobře zachycuje jak „benevolentní“, tak „sexistické“ aspekty benevolentního sexismu (Glick & Fiske, 1996).

Eagly a Mladinic (1991) objevili důkazy pro pozitivnější stereotypy o ženách než o mužích v určitých dimenzích. Vysokoškoláci/čky hodnotili sociální kategorii žen nebo mužů na několika typech měření. Analýza postojů dle pohlaví a hodnotícímu obsahu jejich přesvědčení prokázala, že ženy jsou hodnoceny příznivěji než muži.

2.1.2 Prevalence hostilního sexismu

Nyní je, ale potřeba ukázat také odvrácenou tvář, a to na prevalenci hostilního sexismu. Tavis a Wade (1984) uvádějí, že téměř ve všech kulturách a časových obdobích byly ženy omezeny sociální rolí s menším postavením, než měli muži (in Glick & Fiske, 1996).

³ „We define benevolent sexism as a set of interrelated attitudes toward women that are sexist in terms of viewing women stereotypically and in restricted roles but that are subjectively positive in feeling tone (for the perceiver) and also tend to elicit behaviors typically categorized as prosocial (e.g., helping) or intimacy-seeking.“

Glick a Fiske (1996) potvrzují, že i americké společnosti existují důkazy o tom, že ženy stále čelí diskriminaci při získávání zaměstnání (Fitzgerald & Betz, 1983; Glick, 1991) a sexuálnímu obtěžování v práci (Gutek, 1985) a jsou vnímány jako méně vhodné při přijímání do vedoucích rolí nebo oblastí, jež jsou mužskou doménou (Eagly, Makhijani, & Klonsky, 1992). Napříč kulturami jsou ženy na rozdíl od mužů znevýhodněnou skupinou, což ukazuje například rozdíl v platech nebo nízký podíl žen na nejvyšších pozicích v obchodních korporacích a v politice (Glick & Fiske et al., 2000).

Ve výzkumu Glick a Fiske (2000) vyšlo nejvyšší skóre hostilního sexismu v těchto zemích: Kuba, Nigérie, Jihoafrická republika a Botswana, také právě v těchto zemích ženy skórovaly značně výše na škále benevolentního sexismu než muži. Proč tomu tak je, bude vysvětleno níže.

Jak je tomu u nás? Machovcová (in Jarkovská, 2004, s. 29) uvádí, že *„i dnes velká část zaměstnavatelů neustále pohlíží na ženy v první řadě jako na (potenciální) matky a udržuje při životě přesvědčení, že pro ženu zaměstnání neznamena víc než zmiňovanou nutnost zajistit nějaké finance a že kdyby ženy mohly, pravděpodobně by do placeného zaměstnání vůbec nechodily.“* Těž Doležalová (in Fialová a kol., 2010) potvrzuje, že ženy nemají stejný přístup k řídicím pozicím nebo vzdělávání v zaměstnání, nesou dvojí břemeno – chodí do práce a starají se o domácnost, mají nižší příjmy než muži. Tyto znevýhodnění prokázal i novější výzkum. Výzkum provedený v rámci projektu „Jak na rovnost v odměňování... aneb Pozor na nezamýšlené důsledky!“ z roku 2017 potvrzuje znevýhodnění v odměňování mezi muži a ženami, nedostatečný postup žen na vyšší pozice či překážky při přijímacích pohovorech. Cílem projektu je snaha eliminovat genderové stereotypy, jež přispívají k platové nerovnosti mezi muži a ženami a znevýhodňují především ženy na trhu práce (Vohlídalová, 2017).

Shrnutí

Přestože stereotypy o ženách obsahují mnoho pozitivních rysů, tyto rysy se vztahují k sociálně-emocionálním, nikoliv agitačním dimenzím, takže ženy jsou zobrazeny jako pěkné, ale nekompetentní v mnoha důležitých oblastech (např. analytické myšlení) (Glick & Fiske, 2001).

2.1.3 Předpokládané zdroje hostilního a benevolentního sexismu

Glick a Fiske (1996) navrhuji, že hostilní a benevolentní sexismus má své kořeny v biologických a společenských podmínkách, které jsou společné lidským skupinám. Antropologové Stockard & Johnson (1992) zcela nesouhlasí s tím, že dominance mužů charakterizuje všechny společnosti, ale souhlasí s tím, že patriarchát převládá napříč kulturami. Předpojatost patriarchátu je pravděpodobně způsoben několika faktory souvisejícími s biologii sexuální reprodukce, a to se sexuálním dimorfismem (větší velikost a síla mužů může být jedním z faktorů, který obvykle dovolil mužům ovládnout předindustriální společnosti, Harris, 1991), dále s tendencí mužů mít silnější sociální dominanci než ženy a rozdělením rolí založených na pohlaví, kdy ženy vykonávají většinu domácích povinností (Stockard & Johnson, 1992, in Glick & Fiske, 1996).

Přestože hostilita mezi skupinami, které se liší fyzickým vzhledem, je zcela přirozenou podmínkou, biologie sexu vytváří specifickou situaci. Guttentag a Secord (1983) poukázali na „dyadickou moc“ žen neboli sílu díky sexuální reprodukci, která vychází ze závislosti dvoučlenných vztahů (in Glick & Fiske, 1996). Muži jsou díky ní nuceni spoléhat na ženy jako nositelky dětí a poskytovatelky sexuálního uspokojení. Guttentag a Secord (1983) nasbírali mezikulturní a historické důkazy ukazující, že v patriarchálních společnostech se dyadická moc žen projevuje v určité formě sociální ideologie: ochranných postojů vůči ženám, úctou k roli žen jako manželek, matek a idealizací žen jako romantických milostných objektů (in Glick & Fiske, 1996). To jsou přesně postoje, které Glick a Fiske (1996) definují jako charakterizující benevolentní sexismus.

Tato analýza naznačuje, že jak hostilní, tak benevolentní sexismus se točí kolem otázek společenské moci, genderové identity a sexuality. Glick a Fiske navrhuji v článku z roku 1996, že teorie ambivalentního sexismu se skládá z hostilního sexismu a benevolentního sexismu, jež jsou tvořeny třemi sdílenými faktory, a to paternalismem, genderovou diferenciací a heterosexuální. Každý faktor reflektuje soubor přesvědčení, ve kterých je ambivalence vůči ženám (tj. každý konstrukt má hostilní a benevolentní aspekt), sloužící k ospravedlnění nebo vysvětlení základních sociálních a biologických podmínek, jež charakterizují vztahy mezi pohlavími. Společně tyto tři složky by měly tvořit jádro této teorie.

Paternalismus

Ve společném diskursu se paternalismus a sexismus často používají synonymně. „*Paternalismus doslova znamená vztah k druhým způsobem, jakým se otec chová ke svým dětem (Random House College Dictionary, 1973, in Glick & Fiske, 1996, s. 3).*“⁴

Tato definice dobře odpovídá názoru, že sexismus je forma ambivalence, protože zahrnuje konotace, jak nadvlády (dominantní paternalismus), tak i lásky a ochrany (protektivního paternalismu). Obhájci dominantního paternalismu ospravedlňují patriarchát tím, že se dívají na ženy jako na neplnohodnotné dospělé, což legitimizuje potřebu nadřazené mužské pozice. Protektivní paternalismus, však může koexistovat s jeho dominantním protějškem, protože muži jsou dyadicky závislí na ženách (kvůli heterosexuální reprodukci) jako manželkách, matkách a romantických objektech. Ženy proto musí být milované a chráněné. Jejich „slabosti“ vyžadují, aby muži plnili úlohu ochránce a poskytovatele domova, přičemž žena je závislá na svém muži, který jí poskytuje ekonomický a společenský status (Peplau, 1983; Tavis & Wade, 1984, in Glick & Fiske, 1996).

Genderová diferenciac

Všechny kultury využívají fyzické rozdíly mezi pohlavími jako základ pro vytváření sociálních rozdílů, manifestující se jako pojmy o genderové identitě (Harris, 1991; Stockard & Johnson, 1992, in Glick & Fiske, 1996). Vývojově je gender jednou z nejčasnějších a nejsilnějších forem skupinové identity, která má být internalizována. Lidé s větší pravděpodobností kategorizují ostatní na základě pohlaví než na základě rasy, věku nebo role (AP Fiske, Haslam & Fiske, 1991; Stangor, Lynch, Duan & Glass, 1992, in Glick & Fiske, 1996).

To potvrzuje Jandourek (2012, s. 176), který píše, že pohlaví je „*dichotomický znak, který je vedle věku jednou ze dvou základních sociologických charakteristik.*“ Dalším potvrzením toho, jak je pro nás pohlaví důležité, zmiňuje Jarkovská (2004), kdy po narození dítěte se jako první informace hlásí právě pohlaví dítěte, neboť automaticky očekáváme, že

⁴ „Paternalism literally means relating to others in the manner of a father dealing with his children“

podle pohlaví, dokážeme predikovat vlastnosti dítěte, na základě představy vrozenosti vlastností u pohlaví.

Teorie sociální identity (Tajfel, 1981, in Insko, et al., 1992) naznačuje, že tendence rozlišovat mezi skupinami bude silnější, když společenské postavení bude spojeno s členstvím ve skupině, což pomáhá vytvořit sociální ideologie, které ospravedlňují statusové rozdíly. Stejně jako dominantní paternalismus představuje konkurenční genderová diferenciaci společenské ospravedlnění mužské strukturální moci. Pouze muži jsou vnímáni jako osoby, které mají vlastnosti nezbytné pro řízení důležitých sociálních institucí. Vedle soutěživé snahy rozlišovat, však dyadická závislost mužů na ženách (jako romantických objektech, jako manželkách a matkách) podporuje myšlenky, že ženy mají mnoho pozitivních rysů (Eagly, 1987, Eagly & Mladinic, 1993, Peplau, 1983, in Glick & Fiske, 1996), které jsou komplementární k těm mužským (komplementární genderová diferenciaci).

Stejně jako tradiční rozdělení práce mezi pohlavím vytváří komplementární role (muži pracující mimo domov, ženy uvnitř), rysy spojené s těmito úlohami (a tedy i s každým pohlavím) jsou považovány za komplementární. Příznivé rysy připisované ženám kompenzují to, co muži stereotypně postrádají (např. empatii), proto benevolentní sexista může mluvit o své „lepší polovině“. Vnímá to tak, že teprve žena ho udělá kompletním (Glick & Fiske, 1996).

V naší české společnosti je stále na rozdělení rolí žen a mužů v domácnosti nahlíženo právě tímto tradičním komplementárním způsobem. Ve výsledcích studií Bierzové (in Křížková, 2006) se potvrdila stereotypizace rozdělování konkrétních činností v domácnosti právě na mužské a ženské domácí práce, kdy ženy nejčastěji zastávají vaření, mytí nádobí, praní, vykonávání běžného úklidu a žehlení. Můžeme říci, že tyto práce jsou oproti drobným opravám, zastávanými právě muži, jednodušší, tedy vyžadují nižší kompetentnost, než je tomu právě v případě drobných oprav. Komplementárnost a tradičnost dělení prací dle pohlaví můžeme prokázat na domácích pracích třeba i v dalším výzkumu Vohlídalové (in Maříková, 2007) tím, že ženy i v případě kdy pracují, dělají většinu domácích prací a pečují o děti, tudíž ženy pracují stále především uvnitř domu a muži pracují mimo něj.

Heterosexualita

Heterosexualita je nepochybně jedním z nejsilnějších zdrojů ambivalence mužů vůči ženám. Heterosexuální romantické vztahy jsou zařazeny mezi muže a ženy jako jeden z nejlepších zdrojů štěstí v životě (viz Berscheid & Peplau, 1983, Brehm, 1992, in Glick & Fiske, 1996) a tyto vztahy jsou obvykle nominovány jako nejvíce psychologicky blízké a důvěrné vztahy, které muži mají (Berscheid a kol., 1989, in Glick & Fiske, 1996). Mužská sexuální motivace vůči ženám může být spojena se skutečnou touhou po psychické blízkosti (heterosexuální intimita). Mužská dyadická závislost na ženách vytváří neobvyklou situaci, kdy členové silnější skupiny jsou závislí na členech podřízené skupiny. Sex je populárně považován za zdroj, kde ženy drží oštěže (Zillmann & Weaver, 1989, in Glick & Fiske, 1996). To vytváří zranitelnost, proti které muži mohou odporovat, což se odráží v četnosti, s jakou jsou ženy v literatuře vykládány jako „manipulativní mrchy“, které mohou muže oslabit. Víra, že ženy používají svůj sexuální půvab k tomu, aby získaly dominantní postavení nad muži je přesvědčení spojené s hostilitou vůči ženám (Check, Malamuth, Elias & Barton, 1985, in Glick & Fiske, 1996). Jak ukázali Bargh a Raymond (1995) a Pryor, Giedd a Williams (1995), pro některé muže sexuální přitažlivost žen může být neoddelitelná od touhy ovládat je (heterosexuální hostilita) (in Glick & Fiske, 1996).

2.1.4 Potvrzené zdroje sexismu

Ve výzkumu Glick a Fiske z roku 1996 tripartitní struktura škály BS potvrdila jejich představu o třech zdrojích ambivalence vůči ženám, ale škála HS se ukázala být silně unidimenzionální. Glick a Fiske věří, že tomu tak není z důvodu, že by se zdroje hostilního sexismu lišily od zdrojů benevolentního sexismu, ale protože ony tři zdroje hostility jsou, v psychologickém i empirickém smyslu, neodlučně spojené. Dominantní paternalismus a kompetitivní genderová diferenciaci vedou ke stejnému impulsu: touze dominovat ženy.

Navzdory unidimenzionální povaze škály HS, hostilní sexismus představuje široké spektrum motivů, týkajících se hostility vůči ženám: ženy přehánějí existenci sexismu, vztahy muž-žena jsou charakterizované bojem o moc, ženy využívají muže a užívají sexu k manipulaci a kontrole mužů. Tyto motivy se dobře hodí k moderním verzím dominantního paternalismu a kompetitivní genderové diferenciaci, které nezahrnují otevřené výroky o ženské méněcennosti, ale jsou lépe zformulovány z pohledu odporu vůči feminismu a

zajímají se o vztahy mezi muži a ženami z hlediska moci (viz. Faludi, 1992, in Glick & Fiske, 1996). Heterosexuální hostilita je evidentní u pohledu, že ženy muže sexuálně provokují a chtějí nad muži získat moc v intimních vztazích. Různorodost motivů představovaných ve škálách HS a BS jsou součástí jejich síly, naráží na široké spektrum problémů obsažených v sexistických představách (Glick & Fiske, 1996).

2.1.5 Předpoklad sexistické ambivalence

Jaká je povaha sexistické ambivalence? Z čeho vychází? Glick a Fiske (1996) navrhl, že sexistická ambivalence vychází z toho, že simultánně drží dva soubory souvisejících sexistických přesvědčení: hostilní a benevolentní sexismus. Označují to jako ambivalentní sexismus, protože jsou přesvědčeni, že tyto dva konstrukty subjektivně vyvolávají opačné hodnotící emoce vůči ženám. Současná koncepce ambivalence navrhuje, že hostilní a benevolentní sexismus by mohly pozitivně korelovat, zatímco jiní teoretici ambivalence předpokládali a zjistili, že přesvědčení spojené s ambivalencí jsou typicky protichůdné, a tedy korelují negativně, nebo nekorelují vůbec (Cacioppo a Bernston, 1994; Thompson, Zanna, & Griffin, 1995, in Glick & Fiske, 1996).

To vyvolává otázku: Jsou-li dvě sady přesvědčení pozitivně korelovány, mohou být nazývány „ambivalentní“? Glick a Fiske (1996) je charakterizují jako ambivalentní, protože přesvědčení o ženách, které vytvářejí hostilní a benevolentní sexismus, jsou pozitivně související, ale mají i protichůdné hodnotící implikace, a tudíž naplňují doslovný význam ambivalence („obě valence“).

Mnoho různých forem ambivalence je možné vzhledem k multidimenzionální povaze postojů (Eagly a Chaiken 1993, Thompson a kol. 1995, in Glick & Fiske, 1996). Pro lepší představu uvedu příklad. Muž může mít dvě přesvědčení o ženách, které považuje za zcela vzájemně konzistentní (např. „ženy jsou nekompetentní v práci“ a „ženy musí být chráněny“), přesto by tyto přesvědčení mohly vyvolat protichůdná hodnocení. Měření, která se zaměřují na přesvědčení o ženách, by mohla ukázat pozitivní korelaci mezi přesvědčeními, které jsou diagnostikou protikladných valencí vůči ženám (Glick & Fiske, 1996).

Dalším důvodem je, proč mohou být sexisté ambivalentní vůči ženám, aniž by měli pocit zmatku, konfliktu nebo napětí ohledně těchto postojů, že sexistická ambivalence obecně může mít podobu rozdělení žen na tzv. oblíbené skupiny a neoblíbené skupiny. Oblíbená skupina sestává z žen (např. ženy v domácnosti), které zastávají tradiční role, plní paternalistické, genderově identifikované a sexuální motivy tradičních mužů, oproti neoblíbené skupině, skládající se z žen (např. feministky), které tyto potřeby a touhy zpochybňují nebo ohrožují. Mnoho výzkumníků (např. Deaux, Winton, Crowley, & Lewis, 1985, Taylor, 1981) argumentovalo, že ženy jsou typicky klasifikovány z hlediska takových podtypů (in Glick & Fiske, 1996).

Ambivalentní sexismus může být nejvíce patrný v polarizovaných pohledech na tyto různé typy (např. pohled na ženy jako „svaté“ nebo „děvky“). Stojí za zmínku, že právě tato forma ambivalence (polarizované reakce vůči různým cílovým jednotlivcům, které vzbuzují pozitivní nebo negativní aspekt ambivalentních postojů), se typicky projevuje ve výzkumu rasové ambivalence (např. Rogers & Prentice-Dunn, 1981, in Glick & Fiske, 1996).

Rozlišováním žen tímto způsobem by muži mohli zachovat pocit soudržnosti v postoji („některé ženy nenávidím, ale ty ostatní miluji“). Toto rozlišování na podtypy může pomáhat ambivalentním sexistům ospravedlnit jejich postoje jako celkově neškodící ženám, protože to jsou jen určité druhy žen, které se jim nelíbí. Tato „nekonfliktní“ forma ambivalence se vzájemně nevylučuje s možností, že konkrétní ženy mohou vyvolat vědomě konfliktní pocity v ambivalentních sexistech. Ženy, které současně zapadají do žádoucího podtypu na jednom rozměru, ale zapadají do nenáviděného podtypu na druhém, mohou vyvolat konfliktní formu ambivalence.

Představte si například postoje sexistů vůči dceři, jež je radikální feministkou, nebo zvažte sexistické postoje mužů vůči sexy ženám. Takové ženy mohou vzbudit konfliktní pocity mezi sexistickými muži, kteří je považují za sexuálně atraktivní, ale potenciálně nebezpečné jako „pokusitelky“, mohou využít svou lásku k tomu, aby muže ovládli. Ambivalence tedy může být patrná v obou formách, jak v nekonfliktní formě, v níž různé podtypy žen vyvolávají, buď extrémně pozitivní, nebo extrémně negativní reakce, tak i v konfliktní formě, v níž konkrétní cílové ženy aktivují jak hostilní, tak benevolentní motivy (Glick & Fiske, 1996).

2.1.6 Potvrzení povahy sexistické ambivalence

Studie Glick a kol. z roku 1995 získala jasný důkaz ambivalence vůči ženám u vzorků z řad mužů vysokoškoláků, ve kterých koreloval hostilní sexismus (HS) a benevolentní sexismus (BS), což ukazuje, že jedna forma ambivalence vůči ženám se nezdá být v konfliktu s ničím. Pozitivní korelace mezi HS a BS, která naznačuje, že jsou to psychologicky konzistentní systémy postojů, může koexistovat s ambivalencí vůči rozdílným ženským subtypům. Tyto výsledky přesvědčivě ukazují, že mladší muži, jejichž skóre ASI bylo vyšší, prožívají alespoň jednu formu sexistické ambivalence, a to tendenci spontánně rozdělovat ženy do oblíbených a neoblíbených skupin, jež obdrží polarizované reakce od těchto mužů.

Neschopnost Glick a Fiske ve studii z roku 1996 najít důkaz tohoto jevu mezi studujícími muži, může souviset s všeobecně známým odporem vysokoškolských studentů vypadat, jako kdyby stereotypizovali celou sociální skupinu. Tento důraz na to, jaký dojem člověk zanechá, objevující se, když jsou studenti požádáni o obecné ohodnocení žen, se neukázal, když byli mužští studenti dotázáni na vytvoření a ohodnocení subtypů žen. Hanlivá označení pro jednotlivé subtypy žen (např. děvka, kurva) byly běžně užívány, stejně tak, jako extrémně negativní hodnocení. To je konzistentní se spekulací, že BS může sloužit pro ospravedlnění HS. Proto, že sexističtí muži milují určité typy žen, mohou cítit méně výčitek při nenávidění ostatních typů.

2.2 Ambivalentní sexismus a ambivalentní rasismus

Teorie rasismu zdůrazňují také ambivalenci. Jak tyto teorie chápou ambivalenci? Jak tyto teorie porovnávají ambivalenci s přístupem Glick a Fiske?

Teorie averzivního rasismu (Dovidio & Gaertner, 1986) postuluje, že hostilita bělochů vůči černochům je dobře naučená a automatická. Touha po rovnostářství těmto pocitům odporuje, což vede averzní rasisty k tomu, aby demonstrovali své rovnostářství a projevovali hostilitu vždy, když cíl nebo situace přináší atribuční nejednoznačnost (in Glick & Fiske, 1996).

Související přístup je konstruktem symbolického rasismu (Kinder & Sears, 1981). Obhájci této teorie vnímají rasismus jako skrytě se objevující v postojích souvisejících

s politikou z důvodů podobných Gaertnerovi a Dovidioovi (jednotlivec může přisuzovat postoj k nerasovým motivům).

Ambivalentní sexistický přístup sdílí některé podobnosti s těmito teoriemi. Glick a Fiske (1996) se domnívají, že sexistické postoje se také stávají automatickými, a že sexistická ambivalence polarizuje reakce na různé členy cílové skupiny. Na rozdíl od obou teorií rasismu však autoři teorie ambivalentního sexismu shledávají, že sexisté mají opravdu pozitivní a stejně tak i hostilní postoje vůči ženám, a že touha projektovat a chránit rovnostářský obraz je mnohem méně relevantní pro vysvětlení sexistického chování.

Pojetí sexistické ambivalence nese větší podobnost s analýzou rasové ambivalence Katz a Hass (1988), jež předpokládali, že mezi bílými jsou skutečné tzv. pro-černé pocity. Podle nich rasové se staly postoje bílých složitými, když do nich vstoupily pocity přátelství a odmítnutí vůči černochům, které často existovaly vedle sebe. Věří, že tyto protichůdné pocity jsou zakořeněny ve dvou velmi nezávislých klíčových hodnotových orientacích americké kultury, humanismu - rovnostářství a protestantské pracovní etiky.

Tento názor zpochybňovali např. Gaertner a Dovidio, kteří tvrdili, že sympatie k černým není skutečný pro-černý postoj. Dle Glick a Fiske (1996) může existovat prvek paternalismu v tom, co Katz a Hass (1988) nazývají pro-černé přesvědčení. Ať už jsou skutečně pozitivní subjektivní pocity vůči černochům běžné u bílých, Glick a Fiske (1996) si myslí, že takové pocity vůči ženám jsou běžné u mužů.

2.3 Nebezpečí benevolentního sexismu

Zde shrnuji, proč je potřeba se benevolentním sexismem zabývat, v čem je benevolentní sexismus nebezpečný a co se stane při narušení pozitivního stereotypu.

I když benevolentní sexismus naznačuje subjektivně pozitivní pohled na ženy, sdílí společné předpoklady s hostilními sexistickými přesvědčeními: že ženy zastávají omezené domácí role a jsou „slabším“ pohlavím. Ve skutečnosti, jak hostilní, tak i benevolentní sexismus slouží k ospravedlnění strukturální moci mužů. Hostilní sexistické přesvědčení o nekompetentnosti žen při agitačních úkolech charakterizují ženy jako nevhodné k výkonu moci v ekonomických, právních a politických institucích, zatímco benevolentní sexismus poskytuje pohodlnou racionalizaci pro omezení žen v domácí roli. Právě ideologie

nedostatku kompetencí vykořisťované skupiny, vede členy dominantní skupiny k vlastnímu ospravedlnění strukturální moci, neboť oni musí nést břemeno jejich péče, tedy nevidí své činy jako zneužívající (Glick & Fiske, 1996).

Glick a Fiske (et al. 2000) upozorňují, že hostilní sexismus u žen vyvolává nevoli a odpor, ale u benevolentního sexismu tomu tak není, s ním ženy často mlčky souhlasí, což je nebezpečné, neboť velmi efektivně a neviditelně prohlubuje nerovnost pohlaví. I výzkum Dardenne, Dumont, Bollier (2007) upozorňuje na nebezpečí benevolentního sexismu, protože na ženy nahlíží jako na slabší a neschopné pohlaví a muži by je tedy měli chránit., což ji poskytuje nadřazenou pozici.

Co se stane, když dojde k porušení očekávaného chování tedy k narušení pozitivního stereotypu?

Rudman ve svém výzkumu (1998) prováděl experimenty, které testovaly a rozšířily teorii týkající se motivačních vlivů na tvorbu dojmů (Fiske & Neuberg, 1990; Hilton & Darley, 1991) v souvislosti s dilematem řízení dojmů, kterému ženy čelí. Zjistil, že když se žena začne sebepropagovat, neboli začne se chovat kompetentně pro svou práci (např. je asertivní, ctižádostivá), může utrpět sociální represálie za porušování předpisů týkajících se pohlaví, že žena má být přeci skromná.

Dalším takovým příkladem je výzkum Benard a Correll (2010), kteří zkoumali, zda matky čelí diskriminaci při hodnocení na trhu práce, i když poskytují nesporné důkazy o tom, že jsou kompetentní. Výsledky podporují hypotézy autorů, že hodnotitelé diskriminují vysoce úspěšné matky tím, že jsou považovány za méně vřelé, méně sympatické. Tato zjištění mají důležité důsledky pro pochopení povahy a přetrvávání diskriminace vůči matkám.

3. Existující nástroje měření ambivalentního sexismu

V této kapitole se především zaměřuji na analýzu studie Glick a Fiske z roku 1996, (která se zabývá vývojem a výsledky dotazníku ASI) proto zde popisují průběh vývoje dotazníku ASI (The 22 - Item Ambivalent Sexism Inventory) neboli 22 - položkový Inventář ambivalentního sexismu (dále jen dotazník ASI) kvůli pochopení jeho účelu a logiky.

Glick a Fiske vyvinuli a validovali dotazník ASI na údajích ze šesti studií z roku 1996. Šest studií zahrnovalo 2 250 osob. Postupy získávání respondentů/tek se v jednotlivých studiích lišily. Dotazník ASI zachycuje dva aspekty sexismu, které, i když mají souvislost, mají odlišné hodnotící valence. Přestože dotazník ASI byl určen k měření postojů vůči ženám, je zřejmé, že různé postoje vůči ženám téměř nevyhnutelně zahrnují rozdílné názory mužů. Zachycuje tedy, jak negativní, tak i pozitivní stereotypy. Ačkoliv i ženy mohou být sexistické, před začátkem těchto sérií studií nebylo předem jasné, že by struktura jejich postojů mohla korespondovat s těmi mužskými.

Dotazník ASI se skládá z 22 položek – 11 položek HS a 11 položek BS, dělí se na tři subfaktory: protektivní paternalismus, komplementární genderová diference a heterosexuální intimita. Dotazník ASI se vyhodnocuje na základě průměrů hrubého skóru škály hostilního sexismu, škály benevolentního sexismu a celkového průměru hrubého skóru všech položek dotazníku. Dále se v kapitole věnuji analýzám výzkumů, kde byl použit dotazník ASI.

3.1 Seznámení s vývojem dotazníku ASI

Zde se budu zabývat výzkumným vzorkem, obsahem dotazníku a použitými statistickými metodami při vývoji dotazníku ASI.

3.1.1 Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek se skládal především z vysokoškolských studentů/tek. Studie 1 zahrnovala tři dílčí vzorky přibližně stejné velikosti použité pro počáteční vývoj dotazníku ASI. 833 studentů/tek (353 mužů a 480 žen) na třech různých vysokých školách dokončilo 140 položek, týkající se postojů k mužům a ženám a jejich vztahům v současné společnosti, z nichž byl odvozen dotazník ASI. Druhý vzorek sestával ze 171 vysokoškolských

studentů/tek z úvodních psychologických kurzů. Vzorek se podobal studentům ve vzorku č. 1, obsahoval 77 mužů a 94 žen. Účastníci dokončili krátkou verzi ASI a řadu dalších měření sexismu (např. AWS – Attitudes Towards Women Scale od Spence & Helmreich, 1972).

Ve studii 3 byli všichni opět vysokoškolští studenti/tky, vzorek obsahoval 937 respondentů/tek (396 mužů a 541 žen). Tito jedinci dokončili krátkou verzi ASI doplněnou o baterii škál, zahrnující osobní inventarizace (např. Škála dominance inventarizace osobnosti v Kalifornii) a měření postojů (např. Škála moderního rasismu).

Ve studii 4 byli muži (72) a ženy (72) rekrutováni ve veřejných prostorech (nákupní střediska, restaurace, prádelny). Tyto vzorky v žádném případě nepředstavují náhodný průřez Američanů, ale byly zcela odlišné a mnohem rozmanitější než vzorky předchozí. Respondenti/tky dokončili krátkou verzi ASI, a dotazník týkající se jejich postojů a vlastností, které připisují ženám (nebo mužům, pouze ve studiu 4, v závislosti na náhodném přiřazení podmínek).

Studie 6 zahrnovala malý vzorek 44 mužů a 41 žen z univerzity. Byli rekrutováni podobně jako ve studii 2. Tato studie replikovala metody používané ve studiích 4 a 5, ale s pracujícími lidmi ne se studenty/tkami pro srovnávací účely.

3.1.2 Dotazník ve studii 1

Dotazník použitý ve studii 1 sestával ze 140 prohlášení, respondenti/tky byli vyzváni, aby uvedli souhlas nebo nesouhlas v rozsahu od 0 (silně nesouhlasí) až po 5 (silně souhlasí) bez středového bodu (respondenti/tky byli nuceni alespoň souhlasit nebo nesouhlasit lehce s každou položkou). Ve všech ostatních uvedených studiích bylo použito 22 až 32 položek vybraných z počátečního souboru jako kratší verze dotazníku ASI. V některých případech byly položky přeformulovány, aby získaly opačný význam pro kontrolu tendence souhlasit. Celkově vytvořili počáteční body, které představují koncepční kategorie odvozené z teoretické analýzy hostilního a benevolentního sexismu. Položky dotazníku první studie se rozdělovaly do těchto kategorií: hostilní sexismus, benevolentní sexismus, moderní rasismus, moderní rasismus, Katz a Hassova (1988) škála, pokračující diskriminace, položky validity.

Položky hostilního sexismu

Položky hostilního sexismu spadaly do kategorií dominantního paternalismu (např. „Svět by byl lepší, kdyby ženy více podporovaly muže a méně je kritizovaly.“), kompetitivní genderové diferenciaci (např. „Manželka by neměla být výrazně úspěšnější ve své kariéře než její manžel.“) a heterosexuální hostilita (např. „Existuje mnoho žen, které škádlí muže tím, že vypadají, že jsou sexuálně dostupné a pak je odmítají“). Každá podkategorie byla reprezentována přibližně 15 položkami.

Položky benevolentního sexismu

Položky benevolentního sexismu spadaly do kategorií ochranného paternalismu (např. „Každá žena by měla mít člověka, na kterého se může obrátit na pomoc v době potíží“), komplementární genderové diferenciaci (např. „Mnoho žen je morálně čistých.“) a heterosexuální intimity (např. „Lidé nejsou v životě opravdu šťastní, pokud nemají romantický heterosexuální vztah.“). Každá podkategorie představovala přibližně 15 položek.

Ostatní položky

Glick a Fiske (1996) nevěřili tomu, že rovnostářství je součástí subjektivně pozitivních pocitů, které muži mají vůči ženám, vzhledem k jeho významu modernímu rasismu a moderním sexistickým teoriím zahrnuli několik takových položek. Devět položek bylo upraveno z Katz a Hassovy (1988) pro-černé škály (pro-Black scale) konverzí cílenou na ženy (např. „Ženy nemají stejné pracovní příležitosti jako muži“). Kromě toho vytvořili několik podobných položek, vyjadřujících uznání pokračující diskriminace žen (např. „Současná kultura je velmi sexistická.“).

Též autoři zahrnuli šest zjevně správných, nebo nesprávných tvrzení mezi počáteční soubor 140 položek jako položky validity, které měly zkontrolovat, zda respondenti reagují s náležitou pozorností.

3.1.3 Použité statistické metody

Glick a Fiske (1996) v této studii pro vývoj dotazníku ASI použili tyto statistické metody: explorační faktorové analýzy, konfirmativní faktorové analýzy, k posouzení vhodnosti dat Goodness of Fit Index (GFI) a upravený Goodness of Fit Index (AGFI).

Explorační faktorové analýzy s vzorkem 1

Studie 1 byla zaměřena na to, aby se počáteční 140dílný fond položek snížil na co nejmenší počet položek, které zahrnují hostilní a benevolentní sexismus. Z dalších analýz vyloučili položky s extrémními hodnotami. Zbývajících 112 průzkumných položek bylo analyzováno faktorovou analýzou metodou hlavních komponent v SPSSX (verze 4.0, 1993) s rotací varimaxu. Studie 1 přinesla impozantně konzistentní výsledky. Dva nejsilnější faktory těsně odpovídaly teoretickým konstrukcím: faktor hostilního sexismu (HS) a dva faktory benevolentního sexismu (BS) a to protektivní paternalismus a heterosexuální intimita. Přestože se BS v této analýze objevil ve dvou samostatných faktorech, položky BS se konvergovaly v jeden faktor v oddělených analýzách pro muže a ženy.

Glick a Fiske (1996) zúžili dotazník ASI na 22 položek (11 HS a 11 BS) na základě: a) vysokého faktorové zatížení položek na faktorech HS a BS, které se objevily v samostatných faktorových analýzách pro muže a ženy, b) zachování rozmanitosti v různých aspektech sexismu, které zjevně vyplývá z položek a c) konzistentního výkonu u položek ve studiích 1 – 4.

Explorační faktorové analýzy s dotazníkem ASI

Další explorační analýzy založené výhradně na omezené množině 22 položek naznačovaly, že navrhované subfaktory byly zastoupeny v položkách BS, ale nikoliv u položek HS, ty se ukázaly jako silně jednorozměrné. Samostatná analýza položek HS odhalila pouze jediný faktor. Protože neexistoval žádný zdánlivý empirický základ pro rozlišení teoretických subfaktorů HS, Glick a Fiske se nepokusili do modelu zahrnout subfaktory HS. Položky 11 BS se však rozdělily do tří dílčích faktorů v exploračních analýzách, což je vedlo k testování teoretického modelu pomocí faktorů druhého řádu.

Explorační faktorová analýza s 22 - položkovým dotazníkem ASI tedy navrhla jeden faktor HS a tři BS faktory, odpovídající třem předpokládaným subfaktorům BS. Poté Glick

a Fiske provedli konfirmativní faktorové analýzy s LISREL 8.0 a na jejich základě předkládají strukturální modely dotazníku ASI. Výhodný strukturální model byl veden teoretickou analýzou a explorační analýzou hlavních komponent v SPSSX.

Konfirmativní faktorové analýzy

Konfirmativní faktorové analýzy Glick a Fiske (1996) provedli na pěti studiích, studie 6 byla z faktorových analýz vyloučena z důvodu malé velikosti vzorku. Tyto replikace zahrnují tři vzorky se studenty/školy (studie 1-3) a dva vzorky s pracujícími lidmi (studie 4-5). Dva vzorky byly poměrně velké (více než 800 respondentů/tek v každém) a tři byly poměrně malé (méně než 150 osob v každém). Všechny položky v počáteční škále byly formulovány tak, že souhlas naznačoval vyšší úroveň sexismu. Pro studie 2-6 bylo opačně přeformulováno několik položek, které umožnily kontrolovat měření tendence souhlasit.

Testovali model s jedním faktorem (všechny položky byly přiřazeny jedinému faktoru sexismu), dvoufaktorový model (každá položka byla přiřazena, buď k faktoru HS, nebo BS), a plný model se dvěma faktory druhého řádu – HS a BS a třemi subfaktory BS: komplementární genderová diferenciaci, heterosexuální intimita a protektivní paternalismus.

Goodness of Fit Index (GFI) a upravený Goodness of Fit Index (AGFI)

K posouzení vhodnosti dat pro modely Glick a Fiske (1996) použili Joreskog a Sorbom (1993) Goodness of Fit Index (GFI) a upravený Goodness of Fit Index (AGFI). Tato měření jsou na rozdíl od chí kvadrátového testu standardizována a lze je snadno interpretovat. Jsou standardizovány tak, že jejich hodnoty nejsou přímo determinovány velikostí vzorku na rozdíl od chí kvadrátového testu. Ve všech pěti studiích dvoufaktorový model přizpůsobil data výrazně lépe než model s jedním faktorem, což naznačuje, že BS je skutečně oddělený subjekt od HS. Navíc celý model představoval signifikantní zlepšení oproti dvoufaktorovému modelu, což naznačuje, že BS může být nejlépe popsán jako složený ze tří subfaktorů. Celý model byl úspěšný ve všech pěti studiích a přinesl přijatelné hodnoty GFI.

3.2 Výsledky studie z roku 1996

Reliabilita

Analýzy reliability celkového skóre ASI (průměr všech položek) a průměrných hodnot pro dvě hlavní podskupiny ASI poskytly přijatelné alfa koeficienty ve všech šesti studiích. Škála BS poskytovala nižší alfa koeficienty, což není překvapující, vzhledem k multidimenzionální povaze této škály.

Korelace faktorů

I když se BS liší od HS, tyto dva faktory jsou silně a pozitivně korelovány. Dva vzorky, s nestudujícími lidmi (Studie 4 a 5), však přinesly nižší korelace mezi HS a BS.

Konzistence struktury faktorů u mužů a žen

Formální test konzistence struktury faktorů mezi muži a ženami byl možný ve studiích 1 a 3, z nichž každá měla dostatečnou velikost vzorku pro provedení analýzy podskupin, které testovaly přizpůsobení dat modelu simultánně, ale taky samostatně pro muže a ženy. GFI pro tyto analýzy byly 0,92 pro studii 1 a 0,91 pro studii 2, což naznačuje, že struktura faktoru byla podobná pro muže i ženy.

Vztah mezi HS a BS škálou

Korelace mezi hrubým skóre verzí HS a BS škál byly trvale nižší než korelace mezi faktory HS a BS odhadnutými ve výše uvedených analýzách LISREL (s největší pravděpodobností proto, že LISREL analyzuje kontrolu pro odchylky chyb, které jinak snižují korelaci). Ačkoli dvě studie (1 a 3, oba s vysokoškoláky/čkami) s dostatečnou velikostí vzorku přinesly podobná řešení faktorů pro muže a ženy, korelace mezi hrubými skóry pro HS a BS škály naznačují, že se liší u mužů a žen ve vzorcích, kde nebyly studující, ale kde byly pracující respondenti/ky (studie 4 a 5). Přestože korelace u mužů je signifikantně nižší než korelace u žen v jednom ze vzorků se studenty/tkami (Studie 3). Rozdíly mezi muži a ženami jsou dramatické pouze u vzorků s pracujícími lidmi. HS a BS byl pozitivně korelován pouze u žen v pracujícím vzorku, ne u mužů. V obou případech byly signifikantní rozdíly mezi korelacemi u žen a mužů.

Rozdíly u mužů a žen v průměrných výsledcích

Ve všech případech byly rozdíly dle pohlaví respondentů signifikantní, takže muži měli vyšší skóre na ASI než ženy. Přestože muži měli tendenci dosahovat vyššího skóre než ženy u obou subškál ASI, rozdíly byly pro HS vyšší než pro BS. Srovnání (v rámci každé studie) skóre mužů a žen na HS a BS škálách se (na základě Tukeyho testu pro post-hoc srovnání) ukázalo, že muži skórovali výše než ženy na HS a BS škálách v každé studii s výjimkou studie 6, pro kterou muži zaznamenali vyšší skóre pouze na HS škále. Rozdíl mezi skóre HS mužů a žen byl signifikantně větší než rozdíl mezi skóre BS (Glick & Fiske, 1996).

Závěr

Uvedená zkoumání ve studii Glicka a Fiske z roku 1996 poskytuje silnou podporu pro teorii ambivalentního sexismu a pro konvergentní, diskriminantní a prediktivní validitu dotazníku ASI. V pěti studiích faktorová analýza opakovaně potvrdila existenci BS a HS, které jsou oba spolehlivě měřitelné dvěma subškálami ASI.

Úplný model (HS a BS se třemi subfaktory BS) značně předčil jednofaktorový (sexismus) a dvoufaktorový (bez subfaktorů BS) model. Opakovaně nalezená pozitivní korelace mezi stupnicemi HS a BS (s důležitou výjimkou mužů z nestudujících vzorků) podporuje tvrzení, že tyto dvě formy sexismu mají tendenci být příbuznými aspekty sexistické ideologie.

Celkové skóre ASI předvídá ambivalentní postoje vůči ženám, HS škála koreluje s negativními postoji vůči ženám a stereotypy o ženách a BS škála (pouze pro nestudující muže) koreluje s pozitivními postoji k ženám a stereotypy o nich.

3.3 Analýza výzkumů, kde byl dotazník ASI použit

3.3.1 Výzkum z roku 2000 – 19 států světa

Výzkum Glick et al. (2000) ukázal, se vzorkem 15000 mužů a žen z 19 států světa (Austrálie, Belgie, Botswana, Brazílie, Chile, Kolumbie, Kuba, Anglie, Německo, Japonsko, Itálie, Nizozemsko, Nigérie, Portugalsko, Španělsko, Jihoafrická republika, Jižní Korea, Turecko a Spojené státy americké) o velikosti od 250 do 1600 mužů a žen, že mužská dominance vytváří hostilní sexismus a zároveň jejich závislost na ženách živí benevolentní

sexismus – subjektivně pozitivní postoj k ženám, kdy jsou zároveň zbožňovány, a přitom je utvrzována jejich podřazenost.

Struktura faktorů dotazníku ASI

Analýzy konfirmačních faktorů (pomocí LISREL 8.0; Joreskog & Sorbom, 1993) testovaly pro každý národní vzorek vhodnost několika alternativních modelů: (a) jednofaktorový model (všechny položky hodnotí obecný faktor sexismu), (b) dvoufaktorový model (položky jsou zatíženy oddělenými, i když korelovanými faktory HS a BS, ale nejsou rozlišovány žádné subfaktory BS), (c) čtyřfaktorový model (HS, protektivní paternalismus, komplementární genderová diferenciacie a heterosexuální intimita, tento model považuje hypotetické BS subfaktory za nezávislé faktory, které nejsou vnořeny do celkového BS faktoru, a (d) preferovaný model (HS, včetně BS se třemi subfaktory) . V preferovaném modelu zahrnuje BS tyto tři subfaktory (spíše, než by je považoval za nezávislé faktory). Preferovaný model je přísný model, ve kterém jsou BS subfaktory omezeny přímo korelovat s HS. Vzhledem k tomu, že HS a BS jsou považovány za doplňující aspekty sexismu, tyto dva obecné faktory mohou korelovat (Glick et al., 2000).

Ve všech zemích, s výjimkou tří zemí, byl preferovaný model statisticky lepší než všechny alternativní modely. Na Kubě a v Japonsku, ačkoliv se preferovaný model hodí výrazně lépe než modely s jedním faktorem a čtyřfaktorovými modely, nepřesáhl přizpůsobení dvoufaktorového modelu. V Kolumbii preferovaný model pouze překonal jednofaktorový model.

Celkově, s několika výjimkami, preferovaný model měl nejlepší předpoklady (a ve dvou ze tří výjimečných vzorků, Kolumbie a Kuby, byl počet účastníků nižší než doporučené minimum pro provádění faktorové analýzy).

Výsledky jsou dosti konzistentní a ve většině zemí se objevují významné pozitivní korelace jak u mužů, tak u žen, s výjimkou mužů v Belgii, Botswaně, Itálii, Nigérii a Portugalsku a mužů a žen v Jižní Africe. V některých vzorcích v USA byly korelace HS a BS silnější u žen než u mužů, což naznačuje, že mužské nepřátelské a benevolentní postoje mohou být diferencovanější než ženské (Glick & Fiske, 1996).

Významné rozdíly mezi muži a ženami s korelací žen vyšší, než u mužů se vyskytly v 10 zemích: Botswana, Kuba, Anglie, Itálie, Japonsko, Nizozemsko, Portugalsko, Jižní Korea, Španělsko a Turecko. Ve srovnání s 19 zeměmi byla průměrná korelace HS-BS u mužů významně menší než průměrná korelace u žen. Navzdory těmto rozdílům mezi pohlavími byl ve většině zemí trend směřující k výrazně pozitivním korelacím HS-BS.

Korelace HS a BS

Napříč státy, mužské průměrné skóre sexismu silně predikovalo ženské průměrné skóre, jak HS, tak BS a tím poskytuje důkaz, že sociálně znevýhodněné skupiny často přijímají vysvětlení vlastní nerovnosti od dominantní skupiny. Jak se zvyšovala mužská úroveň sexismu, tak se s ní zvyšovala i úroveň přijímání tohoto nerovného stavu ženami. Avšak pro HS měla tato úroveň u žen své limity. Ženy ve všech zkoumaných zemích byly mnohem odmítavější k HS než muži, a navíc rozdíl mezi mužským a ženským skóre HS se zvyšoval spolu s úrovní mužského sexismu, což nasvědčuje odporu žen k tomuto hostilnímu prostředí.

Na druhou stranu rozdíl ve skóre u BS u obou pohlaví ukázal opačný vztah k mužskému průměrnému skóre sexismu: čím sexističtější je země, tím spíše ženy přijímají BS, a to až do bodu, kde ve 4 nejsexističtějších zemích (Botswana, Kuba, Nigérie a Jihoafrická republika) ženy přijímaly BS o mnoho více než muži. Obecně ženy v porovnání s muži spíše přijímaly BS než HS, což značí že podřízené skupiny schvalují benevolentní předsudky spíše než ty hostilní.

Hostilní a benevolentní sexismus se konzistentně objevují jako oddělené, ale pozitivně korelující faktory. Kromě toho tři subfaktory benevolentního sexismu obvykle zobrazují: protektivní paternalismus (např. ženy by měly být zachráněny první v případě katastrofy), komplementární genderová diferenciaci (např. ženy jsou morálnější než muži) a heterosexuální intimitu (např. každý muž by měl mít ženu, kterou zbožňuje). Položky hostilního sexismu se rovněž zabývají mocenskými vztahy (např. ženy se snaží získat moc kontrolou nad muži), genderovou diferenciaci (např. ženy se snadno urazí), a sexualitou (např. mnoho žen rádo flirtuje s muži hraním sexuálně přístupných a pak odmítá jejich návrhy), i přesto se struktura faktoru škály hostilního sexismu ukázala být jednorozměrná, jak ve Spojených státech, tak i jinde (Glick & Fiske, 1996; Glick et al., 2000).

Shrnutí

Faktorová analýza ukazuje, že hostilní a benevolentní sexismus jsou smysluplné, koherentní ideologie, a to nejen ve Spojených státech, ale také v řadě dalších zemí. Pokud by ideologie zmíněné v ASI, nebyly rozeznatelně podobné u jiných národů, stejné faktory by se neobjevily. Ačkoliv sada národů, ve které byl podáván ASI, není náhodná a v mnoha případech, jsou respondenti/tky převážně vysokoškolští studenti/tky, země vzorku jsou kulturně, geograficky a ekonomicky různorodé. Struktura ASI držela dobře i v tak odlišných zemích, což poskytuje podporu pro všudypřítomnost hostilního a benevolentního sexismu napříč kulturami.

Hostilní sexismus připisuje ženám negativní vlastnosti, a naopak benevolentní sexismus znaky pozitivní. Ve srovnání s muži, ženy se spíše ohrazují proti hostilnímu sexismu než proti sexismu benevolentnímu, a to zvláště v kulturách, kde je úroveň sexismu relativně vysoká. Národní průměry hodnot HS a BS představují míru nerovnosti pohlaví napříč zeměmi.

3.3.2 Výzkum z roku 2004 – Španělsko

Cílem tohoto výzkumu (Fernández, et al., 2004) bylo zhodnotit vývoj Inventáře ambivalentního sexismu vůči ženám (ASI: Ambivalent Sexism Inventory, Glick and Fiske, 1996) a vůči mužům (AMI: Attitude to Men Inventory; Glick and Fiske, 1999) se španělským vzorkem mezi 18 - 65 let ($n = 1003$).

Respondentům/tkám byla poskytnuta španělská verze Inventáře ambivalentního sexismu (ASI) (Expósito et al., 1998), která měří hostilní a benevolentní postoje vůči ženám. V tomto vzorku je celkový index reliability škál 0,88, pro škálu benevolentního sexismu je koeficient alfa 0,83 a pro škálu hostilního sexismu je koeficient alfa 0,82.

Respondenti/tky dostali také španělskou verzi Ambivalence k Men Inventory (AMI) (Lameiras, Rodríguez a Sotelo, 2001), která měří hostilní a benevolentní postoje vůči mužům. Škála se skládá z 20 položek, které jsou zodpovězeny na šestibodové Likertově škále, přičemž 0 označuje „silně nesouhlasím“ a 5 označuje „silně souhlasím“. Vyšší skóre znamená vyšší úroveň sexismu. V tomto vzorku je celkový index spolehlivosti stupnic 0,83,

koeficient alfa pro subškálu hostilního sexismu je 0,79 a 0,80 pro subškálu benevolentního sexismu.

Výsledky ukazují, že sexistické postoje vůči ženám a mužům jsou podmíněny genderem a věkem. Ženy i muži mají hostilní postoj k opačnému pohlaví, ale muži mají benevolentní postoje vůči mužům i ženám. Kromě toho existují rozdíly dle genderu ve vztahu k jejich benevolentním postojům vůči mužům.

Je velmi zajímavé poukázat na to, že pod věkovým rozpětím 38–42 je méně sexistických postojů a mezi genderem jsou výrazné rozdíly, pokud jde o sexistické postoje vůči ženám. Fernández, et al. (2004) došli k závěru, že aby vysvětlili vývoj sexistických postojů vůči mužům a ženám, musí vzít v úvahu nejen generační změny, ale také kulturní a historické změny.

Výsledky naznačují, že ženy a muži mladší 42 let vykazují výrazně méně hostilní a benevolentní sexistické postoje ve srovnání se staršími vzorky. Tato tendence je však výraznější u žen. Výsledky navíc ukazují, že v této věkové skupině je výrazný rozdíl mezi sexistickými postoji mužů a žen vůči ženám, což je tendence, která s věkem mizí.

Ve všech věkových kategoriích vykazují ženy vůči mužům hostilnější postoje, zatímco mezi benevolentními sexistickými postoji mužů k mužům není rozdíl. Závěrem lze říci, že rozdíly v postojích jednotlivců mladších 42 let lze vysvětlit z historické perspektivy, která uznává důležitost osobních zkušeností ve vývoji sexistických postojů.

3.3.3 Výzkum z roku 2005 – Ukrajina

Přibližně 180 respondentům/tkám bylo zapojeno do výzkumu. Byli zapsáni do pokročilých kurzů angličtiny nebo pracovali ve firmách, které vyžadovaly znalost anglického jazyka, neboť dotazníky byly v angličtině (ASI i AMI). Většina účastníků pocházela z Kyjeva. Konečný výsledek obsahoval větší počet žen než mužů (123 vs. 38). Tento rozdíl odrážel složení tříd angličtiny a pracovního prostředí, kde byli přijati účastníci. Průměrný věk byl 21,3 let (SD = 3,7, rozmezí 18 až 33).

Navržená studie Yakushko (2005), zkoumala ambivalentní sexistické postoje vůči ženám a mužům u ukrajinských vysokoškolských studentů a mladých profesionálů. Nálezy

podporují předchozí teoretické tvrzení, že v reakci na současné trendy směřují k remaskulinizaci kultury.

Dle zjištění byly nalezeny ukrajinské ženy, které udržují silnější sexistické postoje ohledně jejich vrozených rolí a hostilních postojů k mužům. Kromě toho, hostilní postoje k pohlaví žen a mužů byly spojeny s negativním vztahem a postojem jako strach z intimity a úzkostné nebo odcizené jednání obou pohlaví.

V tomto vzorku ukrajinských vysokoškolských studentů/tek a mladých profesionálů – jak ženy, tak i muži potvrdili vysoce stereotypní postoje vůči ženám a mužům, ať už benevolentní nebo hostilní. V porovnání s muži, ženy měly silnější benevolentní postoje – benevolentního sexismu vůči sobě a silnější hostilní postoje k mužům.

Zjištění podporuje předchozí teoretické poznatky tvrzení ze strany genderových odborníků o vzestupu tradiční sexistické ideologie v postkomunistických zemích - sexistická přesvědčení jsou držena převážně ženami (Attwood, 1996; Kay, 1997; Marsh, 1996; Pavlychko, 1996, in Yakushko, 2005).

Faktorové analýzy

Rozpoznávací faktorové analýzy různých věkových skupin ukázaly, že dvoufaktorový model (hostilní a benevolentní sexismus) produkoval adekvátní indexy dobrého stavu. Analýzy spolehlivosti vnitřní konzistence vedly k vytvoření alfa koeficientů, které se pohybovaly od 0,80 do 0,92 pro hostilní sexismus a od 0,75 do 0,85 pro benevolentní sexismus.

Glick et al. (2000) našli v zemích s výraznější genderovou nerovností – skutečně ženy skórovaly výše na BS oproti mužům. Vysvětlení tohoto výskytu ve vzorku ukrajinských žen může přicházet ze spisů několika genderových vědců, kteří studovali dopad přechodu od socialismu ke kapitalismu ve východní Evropě. Tito vědci zdůraznili, že kapitalismus přivedl těmto národům trend nadměrné remaskulinizace, která vyústila v povzbuzení žen, které se staly více domácími ve vlastním zájmu, jako je ženskost a atraktivnost (viz Attwood, 1996; Sperling, 1999, in Yakushko, 2005). Tento remaskulační trend byl také spojen s velmi negativním dopadem na ekonomiku, zaměstnanost a politické změny pro ženy na Ukrajině

a dalších východoevropských zemích a může vysvětlit, proč ukrajinské ženy v tomto příkladu mají hostilní postoje k mužům (Yakushko, 2005).

3.3.4 Výzkum z roku 2012 – Zimbabwe

Tento výzkum oproti ostatním je trochu netradiční designem a použitím dotazníku ASI, ale ve vypracovaných „profilech“ sledávám určitou podobnost se scénáři a oceňuji přiblížení se reálnému životu.

Chisango a Javangwe (2012) vyvinuli „nestandardní“ profily podobné těm, které používají Kilianski a Rudman (1998), ti vyvinuli „standardní“ profily benevolentního a hostilního sexismu muže z dotazníku ASI a testovali, zda by je americký vzorek studentek vnímal jako odkazující na stejnou osobu (tj. Ambivalentní sexista). Výsledky ukázaly, že ačkoli hodnotili benevolentní sexistický profil příznivě a hostilní sexistický nepříznivě, považovali za nepravděpodobné, že by mohli hovořit o stejném muži.

Chisango a Javangwe (2012) vyvinuli „nestandardní“ profily podobné těm, které používají Kilianski a Rudman, s velkým rozdílem, že nebyly vytvořeny přímo z ASI. Testovali profily na vzoru 238 vysokoškolských studentů/tek (81 mužů a 157 žen) na Univerzitě Zimbabwe. Výsledky ukázaly, že muž i žena považovali za obtížné odhalit ambivalentní sexismus na základě nestandardních profilů ASI stejně tak jako na základě standardních profilů ASI.

3.3.5 Výzkum z roku 2013 – Baskicko

Hlavním cílem studie Garaigordobil a Aliri (2013) bylo standardizovat ASI. S ohledem na tento cíl studie analyzovali rozdíly v sexismu jako funkci pohlaví, věku a úrovně vzdělání a zkoumali korelace mezi škály ASI a jejich faktorovou strukturou.

Vzorek zahrnoval 5313 účastníků (2581 mužů a 2795 žen) ve věku 14 až 70 let z Baskicka (Španělsko). Výsledky potvrzují výrazně vyšší skóre u mužů u hostilního sexismu ve všech věkových skupinách a u benevolentního sexismu do 54 let věku.

Sexismus roste s věkem, ale ne lineárně, vysoké skóre bylo pozorováno mezi 14 a 18 lety, které se postupně snižovalo až do věku 54 let, a následně se zvyšovalo, přičemž nejvyšší skóre bylo pozorováno mezi 64 a 70 lety. Byly nalezeny inverzní vztahy mezi sexismem a

vzděláním. Byly potvrzeny korelace mezi oběma formami sexismu a strukturou faktorů testu.

3.4 Jiné nástroje měřící sexismus

Sexismus tedy vychází z teorií rasismu, proto se sexismus měří podobně jako rasismus. Zde se věnuji dalším nástrojům měřící sexismus jako je Škála postojů k ženám, Škála moderního sexismu, Škála neosexismu, Inventář ambivalentního sexismu vůči mužům.

3.4.1 Škála postojů k ženám – Spence, Helmreich (1972)

Attitudes Towards Women Scale (AWS) neboli Škála postojů k ženám byla mezi vědci dlouhou dobu standardní formou měření sexismu. Zkrácená verze obsahuje 25 postojů, které se hodnotí na čtyřbodové škále – silně souhlasím, spíše souhlasím, spíše nesouhlasím, silně nesouhlasím.

Ačkoliv dotazník ASI a AWS měří aspekty sexismu, mělo by být poznamenáno (navzdory silné korelaci mezi ASI a AWS), že tyto dvě škály měří odlišné konstrukty.

Dotazník ASI obsahuje nejenom dlouhou dobu opomíjené aspekty sexismu (BS), ale také měří postoje vůči ženám spíše než postoje vůči rovným právům žen. AWS bylo často nesprávně použito jako měření prvního, ačkoliv jeho tvůrci ho explicitně zamýšleli jako měření toho druhého (Eagly & Mladinic, 1989, in Glick & Fiske, 1996).

Zatímco Eagly a Mladinic shledali AWS jako nekorelující s obecnými postoji vůči ženám (měřeno stejnými sémanticky rozdílnými stupnicemi, použitými u studií 4-6), Glick a Fiske (1996) předvedli, že škály ASI se vztahují k postojům vůči ženám i postojům vůči jejich stereotypům.

Eagly a Mladinic (1989, in Glick & Fiske, 1996) ve skutečnosti ukázali, že AWS nemá vztah k postojům vůči ženám. Jak poznamenali, osoba, která je pevně proti stejným právům žen, protože on či ona přijme tradiční přesvědčení o genderových rolích, může skutečně mít velmi pozitivní postoj vůči ženám a pozitivní pocity, i když jde o stereotypní zobrazení žen. Toto pozorování je zcela v souladu s pozorováními představami Glick a Fiske (1996) o benevolentním sexismu, které považují za pokrývající tradiční soubor sexistických

přesvědčení spojenými s pozitivními pocity (a pozitivními připisovanými charakteristikami) vůči ženám.

3.4.2 Škála moderního sexismu – Swim, Aikin, Hall a Hunterovu (1995)

The Modern Sexism Scale (MSS; Swim et al., 1995) neboli Škála moderního sexismu je odvozen z práce na moderním rasismu McConahay (1986) a je založena na teorii, že v současné době jednotlivci už spíše nesouhlasí s tradičními sexistickými přesvědčeními (včetně podpory tradičních genderových rolí, rozdílného zacházení se ženami a muži a stereotypy o ženské kompetenci). V dnešní době spíše jednotlivci vyjadřují své sexistické přesvědčení skrytějšími způsoby.

MSS zahrnuje pět položek, které měří tradiční sexismus (např. „Ženy obecně nejsou tak chytré jako muži“) a osm položek, které měří moderní sexismus, které lze rozdělit do tří skupin: popření pokračující diskriminace (např. „Společnost dosáhla bodu, kdy ženy a muži mají rovné příležitosti k dosažení; „reverzní kódování“, antagonismus vůči požadavkům žen (např. „Je snadné pochopit hněv ženských skupin v Americe;“ reverzní kódování) a zášť ohledně zvláštních výhod ženy (např. „V posledních několika letech vláda a tisková média projevují větší obavy ohledně zacházení se ženami, než je zaručeno skutečnými zkušenostmi žen“) (Swim et al., 1995).

Dvě sady konfirmačních faktorových analýz provedených Swim a jeho kolegy (1995) naznačují dvoufaktorové řešení, které podporuje teorii, že tradiční sexismus a moderní sexismus jsou odlišné konstrukty.

3.4.3 Škála neosexismu – Tougas, Brown, Beaton a Jolyho (1995)

Škála neosexismu Tougas et al. (1995) se zabývá politickými postoji, souvisejícími s genderem. Škála neosexismu je stupnice Likertova typu s 11 položkami (1 = silně nesouhlasím až 7 = silně souhlasím), která má proniknout do skryté formy předsudků o pohlaví, která je charakterizována odmítnutím diskriminace žen (např. „Diskriminace proti ženám na trhu práce již není problémem ve Spojených státech“), nepřátelstvím vůči požadavkům žen (např. „Ženy dosáhnou většího pokroku tím, že budou trpělivé a nebudou příliš usilovat o změnu“), a přesvědčením, že ženy dostávají více, než je patřičné. Vyšší průměrné skóre naznačovalo vyšší úroveň neosexismu.

Škála v *Moderním sexismu* od Swima a kol. (1995) a *Neo-sexismu* od Tougase a kol. (1995) měří podobné problémy jako AWS, ale v jemnějším měřítku, které odráží větší rovnostářství vůči ženám, které se objevilo v posledních desetiletích. Nálezy Glick a Fiske (1996), že HS silně koreluje se škálou Moderního sexismu, zatímco BS ne, podporuje názor, že přesvědčení, které načíná škála Moderního sexismu, odráží hostilitu vůči ženám. Navzdory silné korelaci HS a škále Moderního sexismu (která by se zřejmě vyskytla i v případě Neo-sexismu), věří, že subškála HS je vůči těmto škálám komplementární, spíše než redundantní.

3.4.4 Inventář Ambivalentního sexismu – Glick a Fiske (1999)

Inventář ambivalentního sexismu vůči mužům (AMI) rozlišuje mezi hostilními a benevolentními předsudky a stereotypy o mužích. Škály hostilního a benevolentního sexismu vůči mužům, využívají konvenčních postojů vůči mužům, které mají protichůdné valence. Každá dílčí škála hodnotí subfaktory týkající se mužské síly, genderové diferenciaci a heterosexuality. Tři studie s převážně bílými, mužskými a ženskými respondenty/tkami (dvě studie s 688 vysokoškoláky/čkami a jedna studie s komunitním vzorkem 266 ve věku 16–86 let) stanovily strukturu faktorů, spolehlivost, konvergentní a prediktivní validitu AMI. AMI byla silně spjata s její sesterskou škálou ASI (Glick & Fiske, 1996) a dalšími zavedenými škálami postojů vůči mužům. Pouze škála AMI však úspěšně rozlišovala mezi subjektivně pozitivními a subjektivně negativními přesvědčeními o lidech.

Obsahuje 20 položek rozdělených do hostilního sexismu (10), který se dělí na subškálu odporu vůči paternalismu, komplementární genderovou diferenciaci a heterosexuální hostilitu, do benevolentního sexismu se třemi subškálami: maternalismus, komplementární genderová diferenciaci, heterosexuální intimita. Je hodnocen a vyhodnocován stejně jako ASI (podle průměru daných subškál).

EMPIRICKÁ ČÁST

4. Cíle výzkumu a výzkumné otázky

Primárním cílem výzkumu byl převod a validizace dotazníku The 22 - Item inventory of ambivalent sexism (ASI) neboli Inventáře ambivalentního sexismu (dále už jen dotazník ASI) do českého prostředí. Prostřednictvím toho jsem ověřovala také platnost teorie ambivalentního sexismu, z níž dotazník ASI vychází, pro českou populaci. Prvotní pozornost tedy budu věnovat psychometrickým vlastnostem dotazníku ASI.

Až sekundárně budu mapovat, co dotazník ASI říká o české populaci, a to pouze v tom případě, pokud by se dotazník ASI ukázal jako funkční. Jestliže by se dotazník ASI ukázal jako nefunkční, budu hledat důvod jeho nefunkčnosti, jež může spočívat, buď v jeho převodu, nebo v jeho teoretické relevanci pro české prostředí. V prvním případě bych doporučila změny (zaměřila bych se na reformulaci jeho položek).

Výzkum vychází z teorie ambivalentního sexismu Petra Glicka a Susan Tufts Fiske (1996), kteří upozornili na pravou podstatu sexismu, a sice, že sexismus zahrnuje nejen hostilní ale i benevolentní složku. Teorie ambivalentního sexismu se skládá z hostilního sexismu (HS), jehož základem je názor, že „předsudek je antipatie“, na kterém jsou postaveny doslova všechny teorie o předsudcích. Dále se skládá z tzv. benevolentního sexismu (BS), tedy jde o subjektivně pozitivní názor o potřebě chránit ženy a idealizovat si je, obě složky sexismu slouží k ospravedlňování podřazeného statutu žen a nadřazeného statutu mužů. Dle Glick a Fiske (2000) ovšem tam, kde HS vyvolává ženskou nevoli a odpor, tak s BS ženy často mlčky souhlasí, i když velmi efektivně a neviditelně prohlubuje nerovnost pohlaví.

Tři poddimenze, spojené se základními strukturálními faktory – patriarchií, genderovou diferenciací a sexuální reprodukcí, se konzistentně vyskytují jako subfaktory BS ve faktorové analýze dotazníku ASI. Jsou to protektivní paternalismus (např. V případě katastrofy by měli být ženy zachráněny první.), komplementární genderová diferenciacie (např. Ženy jsou na rozdíl od mužů čisté bytosti.) a heterosexuální intimita (např. Každý muž by měl mít ženu, kterou zbožňuje.). I když položky HS se rovněž zabývají vztahem moci,

genderovou diferenciací a sexualitou, jejich škála je jednodimenzionální (Glick & Fiske, 2001).

Hlavní cíl mého výzkumu:

Moje studie byla nakonec hlavně metodologická – tedy převod a validizace (skrže scénáře) dotazníku ASI. Hlavní cíl je v převodu a validizaci dotazníku ASI.

Výzkumné otázky:

1. Do jakých faktorů se rozpadají přeložené položky dotazníku ASI?

H1: Faktory přeloženého dotazníku ASI se rozpadají do faktorů, které se shodují s faktory původního dotazníku ASI.

Tato výzkumná otázka byla formulována na základě výsledků dat explorační faktorové analýzy Glick a Fiske (1996).

Tabulka č. 1 – Předpoklad faktorů přeloženého dotazníku ASI

Jednotlivé faktory		Položky přeloženého dotazníku ASI se budou rozpadat takto:
1. Hostilní sexismus		2., 4., 5., 7., 10., 11., 14., 15., 16., 18., 21.
Benevolentní sexismus	2. Protektivní paternalismus	3., 9., 17., 20.
	3. Komplementární genderová diferenciacie	8., 19., 22.
	4. Heterosexuální intimita	1., 6., 12., 13.

2. Existuje stejná struktura faktorů dotazníku ASI v českých datech jako v zahraničních?

H2: V českých datech existuje stejná struktura faktorů dotazníku ASI jako v zahraničních.

Ve výzkumu Glick et al. (2000) se potvrdila obecná nadřazenost tzv. preferovaného modelu ve srovnání s alternativami (jednofaktorový, dvoufaktorový a čtyřfaktorový model).

Moje druhá výzkumná otázka je postavena na těchto zjištěních a v českých datech očekávám výskyt právě preferovaného modelu (HS, včetně BS se třemi subfaktory).

V preferovaném modelu zahrnuje BS tyto tři subfaktory (protektivní paternalismus, komplementární genderovou diferenciaci, heterosexuální intimitu) spíše, než by je považoval za nezávislé faktory. Preferovaný model je přísný model, ve kterém jsou BS subfaktory omezeny přímo korelovat s HS. Vzhledem k tomu, že HS a BS jsou považovány za doplňující aspekty sexismu, tyto dva obecné faktory mohou korelovat (Glick et al., 2000).

Tabulka č. 2 – Předpokládaná struktura přeloženého dotazníku ASI

Faktor hostilního sexismu	Faktor benevolentního sexismu
	Subfaktor protektivního paternalismu
	Subfaktor komplementární genderové diferenciaci
	Subfaktor heterosexuální intimity

3. Korespondují scénáře s přeloženými položkami dané subškály?

H3A: Scénář č. 1 bude korespondovat se škálou hostilního sexismu.

H3B: Scénář č. 2 bude korespondovat se subškálou protektivního paternalismu.

H3C: Scénář č. 3 bude korespondovat se subškálou komplementární genderové diferenciaci.

H3D: Scénář č. 4 bude korespondovat se subškálou heterosexuální intimity.

H3E: Scénář č. 5 bude korespondovat se škálou hostilního sexismu.

H3F: Scénář č. 6 bude korespondovat se subškálou protektivního paternalismu.

H3G: Scénář č. 7 bude korespondovat se subškálou komplementární genderové diferenciaci.

H3H: Scénář č. 8 bude korespondovat se subškálou heterosexuální intimity.

Tabulka č. 3 – Předpoklad obsahové shody scénářů a položek dotazníku ASI

Jednotlivé scénáře v pořadí elektronického dotazníku	Předpoklad obsahové shody pro položky dané subškály
(H) 1.	Škála hostilního sexismu 2., 4., 5., 7., 10., 11., 14., 15., 16., 18., 21. (Konkrétní shoda: 2., 4., 5.)
(P) 2.	Subškála protektivního paternalismu 3., 9., 17., 20. (Konkrétní shoda: 9., 20.)
(G) 3.	Subškála komplementární genderové diferenciaci 8., 19., 22. (Konkrétní shoda: 19.)
(I) 4.	Subškála heterosexuální intimity 1., 6., 12., 13. (Konkrétní shoda: 1., 13.)
(H) 5.	Škála hostilního sexismu 2., 4., 5., 7., 10., 11., 14., 15., 16., 18., 21. (Konkrétní shoda: 2., 4., 5.)
(P) 6.	Subškála protektivního paternalismu 3., 9., 17., 20. (Konkrétní shoda: 9., 20.)
(G) 7.	Subškála komplementární genderové diferenciaci 8., 19., 22. (Konkrétní shoda: 22.)
(I) 8.	Subškála heterosexuální intimity 1., 6., 12., 13. (Konkrétní shoda: 6., 13.)

Legenda:

H – faktor: hostilní sexismus

B (P) – faktor: benevolentní sexismus – subfaktor protektivní paternalismus

B (G) – faktor: benevolentní sexismus – subfaktor komplementární genderová diferenciaci

B (I) – faktor: benevolentní sexismus – subfaktor heterosexuální intimity

Doplňující výzkumné otázky – Co dotazník ASI říká o české populaci?

4. Vnímají u nás lidé svět skrze sexistické brýle?

H4: Lidé u nás vnímají svět skrze sexistické brýle.

5. Existuje rozdíl ve vnímání světa sexistickými brýlemi u mužů a žen?

H5: Muži vnímají více svět skrze sexistické brýle než ženy.

5. Výzkumný vzorek

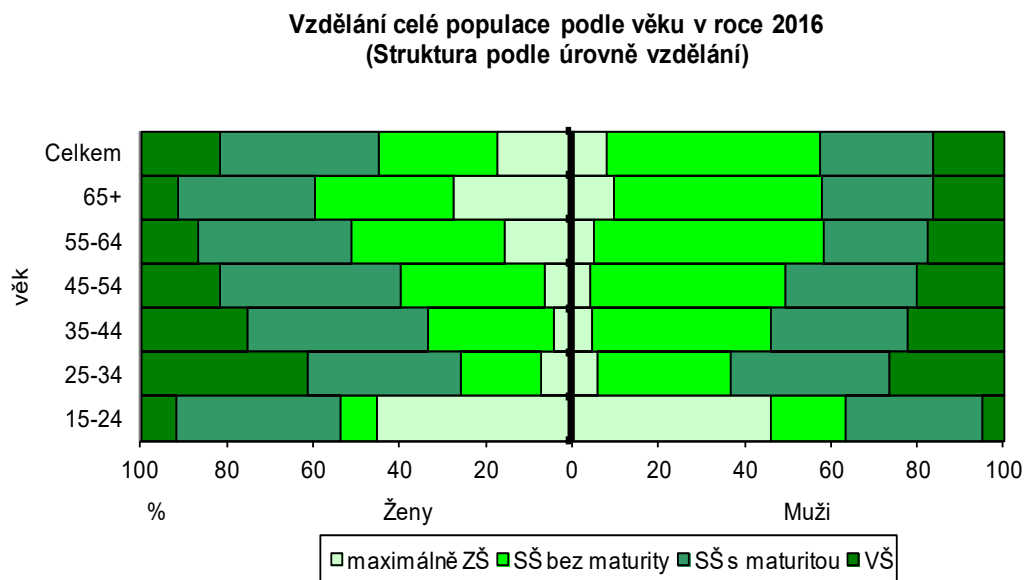
5.1 Charakteristika výzkumného reprezentativního vzorku

Vzorek se snaží reprezentovat populaci ČR (s ohledem k diplomové práci) a jeho velikost obsahuje 120 respondentů/tek. Výzkumný vzorek jsem volila kvótním výběrem z hlediska genderu, věku, nejvyššího dosaženého vzdělání a je přepočítán poměrově dle posledních dostupných statistik ČSÚ z 31. 12. 2016. Výzkumný vzorek je z hlediska věku rozdělen na 6 kategorií. Poměr mužů a žen ve vzorku je 48,8 % ku 51,2 %. Reprezentativní výzkumný vzorek byl zvolen kvůli tomu, že jsem chtěla zjistit, jestli je dotazník funkční v naší společnosti.

Podle statistik ČSÚ z roku 2016 jsem navrhla tento výzkumný vzorek:

- ženy/muži – 62 žen/58 mužů (120 celkem)
- věkové kategorie:
 - 1. 15 – 24
 - 2. 25 – 34
 - 3. 35 – 44
 - 4. 45 – 54
 - 5. 55 – 64
 - 6. 65 +
- nejvyšší dosažené vzdělání:
 - ZŠ (obsahuje osoby bez vzdělání, s neukončeným základním vzděláním a s ukončeným základním vzděláním) – pětina žen (17 %), desetina mužů (9 %)
 - 11 žen/5 mužů
 - SŠ bez M – vyučeno bez maturity 49 % mužů, ale jen 28 % žen
 - 17 žen/29 mužů
 - SŠ s M – středoškolské s maturitou 37 % všech žen a 26 % všech mužů
 - 23 žen/15 mužů
 - VŠ – vysokoškolské vzdělání 18 % žen a 16 % mužů
 - 11 žen/9 mužů

Graf č. 1 – Vzdělání celé populace podle věku v roce 2016

Zdroj: ČSÚ, 2016, s. 7

Tabulka č. 4 – Přehled návrhu výzkumného reprezentativního vzorku

Kritéria výběru	Kategorie	Počet respondentů/tek	Celkem
Gender	Žena	62	120
	Muž	58	
Věk	15 – 24	13	120
	25 – 34	19	
	35 – 44	24	
	45 – 54	19	
	55 – 64	18	
	65 +	27	
Nejvyšší dosažené vzdělání	ZŠ	16	120
	SŠ bez maturity	46	
	SŠ s maturitou	38	
	VŠ	20	

Tabulka č. 5 – Celková charakteristika výzkumného reprezentativního vzorku

Gender	Počet respondentů/tek	Věková kategorie	Počet respondentů/tek	Nejvyšší dosažené vzdělání	Počet respondentů/tek	Velikost obce	Počet respondentů/tek
Žena	7	15 – 24	13	1	9	1	6
				2	1	2	1
Muž	6			3	3	3	4
				4	0	4	2
Žena	10	25 – 34	19	1	2	1	2
				2	7	2	2
Muž	9			3	6	3	8
				4	4	4	7
Žena	11	35 – 44	24	1	0	1	4
				2	11	2	6
Muž	13			3	10	3	8
				4	3	4	6
Žena	10	45 – 54	19	1	1	1	3
				2	9	2	3
Muž	9			3	6	3	9
				4	3	4	4
Žena	10	55 – 64	18	1	1	1	7
				2	6	2	5
Muž	8			3	8	3	5
				4	3	4	1
Žena	14	65 +	27	1	3	1	2
				2	12	2	4
Muž	13			3	5	3	8
				4	7	4	13

Legenda:

Nejvyšší dosažené vzdělání

ZŠ	1
SŠ bez maturity	2
SŠ s maturitou	3
VŠ	4

Velikost obce

Obec do 1 999 obyvatel	1
Obec 2 000 – 9 999 obyvatel	2
Obec 10 000 – 49 999 obyvatel	3
Obec nad 50 000 obyvatel	4

6. Metody sběru dat

Pro sběr dat jsem využila elektronický dotazník, potřebovala jsem sesbírat obsáhlý, rozmanitý výzkumný vzorek, rovněž jsem ocenila rychlost sběru dat touto metodou. Elektronický dotazník se skládal ze tří částí: ze základních údajů jako gender, věk, nejvyšší dosažené vzdělání a velikost obce, dále ze scénářů a poté z 22 - položkového Inventáře ambivalentního sexismu (dotazníku ASI).

Scénáře jsou hodnoceny na čtyřbodové škále (rozhodně ano, spíše ano, spíše ne, rozhodně ne), kdy respondenti/ky odpovídají na otázku: „Dochází v popsané situaci podle Vás k sexistickému chování?“ V případě dotazníku ASI se škála skládá z 22 položek, které jsou zodpovězeny na šestibodové Likertově škále, přičemž 0 označuje „silně nesouhlasím“ a 5 označuje „silně souhlasím“. Výzkumní pracovníci/ce, mající zájem používat ASI, budou s největší pravděpodobností spoléhat na průměry hrubého skóre škály hostilního a benevolentního sexismu a na průměr celkového hrubého skóre dotazníku ASI, jak jsem již uváděla výše. U scénářů i dotazníku ASI vyšší skóre znamená vyšší míru sexismu.

6.1 Scénáře

Scénáře byly zvoleny k ověření validity převedeného dotazníku ASI. Tato metoda byla zvolena kvůli tomu, že v České republice není dostupný žádný jiný standardizovaný dotazník zabývající se sexismem a dále proto, že prostřednictvím scénářů lze zachytit komplexněji realitu, tudíž zachytit situace odpovídající reálnému životu a ověřit, jestli lidé opravdu koukají na svět sexistickými brýlemi. Scénáře jsem vytvářela na základě teorie ambivalentního sexismu, tedy podle faktorové struktury dotazníku ASI, což znamená, že jsem vytvořila čtyři scénáře odpovídající faktorům a subfaktorům. Celkem jsem nakonec vytvořila osm scénářů, takže ke každému faktoru a subfaktoru dva scénáře. Chtěla jsem zajistit variabilitou scénářů, že jsem opravdu vystihla obsahovou podstatu daného faktoru.

U každého scénáře jsem se snažila o reálnost, proto jsem se před vytvářením scénářů inspirovala internetovou stránkou sexismy.cz – Příběhy každodenního sexismu. Je to internetová stránka, kam mají lidé možnost napsat svoji zkušenost se sexismem. Vytipovala jsem si několik příběhů sexismu a upravila je tak, aby odpovídaly teoreticky jednotlivým faktorům.

Jádro hostilního sexismu tvoří negativní emoce vůči ženám, negativní stereotypy o ženách, usilující o udržení tradičních rolí, subtilních rolí. Myslí si, že ženy jsou méně způsobilé rozhodovat např. v ekonomické sféře. Negativní emoce jsou založené na racionalizaci (biologických rozdílech) (Glick & Fiske, 1996).

Benevolentní sexismus je konglomerát postojů, které jsou sexistické v tom, že ve svém důsledku směřují k tomu samému jako hostilní sexismus. Subjektivně to muži ale prožívají jako silně pozitivní emoci, poskytuje přijatelné, láskyplné racionalizace k dosažení stejných cílů jako hostilní sexismus. Muži to dělají proto, že mají ženy rádi, chrání ženy před nebezpečím (Glick & Fiske, 1996). Ve výzkumu Glick a Fiske z roku 1996 se ukázalo, že faktor benevolentního sexismu je tvořen třemi subfaktory a to protektivním paternalismem, komplementární genderovou diferenciací, heterosexuální intimitou.

Nyní ve stručnosti shrnuji podstatu jednotlivých subfaktorů benevolentního sexismu na základě poznátek Glick a Fiske (1996).

Protektivní paternalismus

Muž má kladný postoj k ženám, vztah k nim je takový, že on je otec a žena je dítě, které musí opatrovat. On jí miluje (pokud se stará o něj a o ty děti), vztah je silně kladný, ale snaží se jí udržet v té roli, přejímá za ni zodpovědnost, pečuje o ni, dělá to pro ni. Je o tom přesvědčen. Subjektivní pocit je pocit lásky a péče, není to negativní pocit, ale on nese tu zodpovědnost a chrání tím tak ženu.

Komplementární genderová diferenciac

Je spojena s tím, že ve všech kulturách dochází k dělení rolí. Skoro ve všech kulturách jsou tato dělení ve prospěch mužů, role jsou občas přehozené, ale status mají vždy vyšší. HS klade důraz na boj mezi rolemi. BS je mnohem inteligentnější, zdůrazňuje komplementaritu. Zdůrazňuje, že ženy jsou na tom mnohem lépe než muži. Muži jsou agresivní, tvrdí, ženy jsou jemné, pečující, lepší já mužů. Směřuje to k udržení rolí tak, jak jsou.

Heterosexuální intimita

Spočívá v tom, že u HS chce někdy muž ovládat, je to spojeno s hostilitou (typické příklady jsou u agresivních mužů – on jí miluje, nemůže ji dosáhnout, přetvoří se to v silnou

hostilitu, muž nesnese závislost na ženě). To se někdy projeví hostilně, potom ho uráží, že je závislý na ženě. V BS touha po intimitě, hranice jsou překročeny, muž k ženě vzhlíží, nechá se ženou inspirovat, muž má tendenci si v kultuře vytvořit dvě ženy: nevěstku, ideál – ve skutečnosti je to ambivalentní postoj muže k ženě jako takový, má ambivalentní postoj ke každé ženě.

Ted' pro přehled uvádím čtyři tabulky, zachycující přeložené položky a vytvořené scénáře, které by měly korespondovat s danými subškálami (1. subškálou hostilního, 2. subškálou protektivního paternalismu, 3. subškálou komplementární genderové diferenciaci, 4. subškálou heterosexuální intimity), což znamená statisticky významně korelovat s příslušnými přeloženými položkami dotazníku ASI. Všechny níže uvedené tabulky obsahují finální verzi scénářů a položek dotazníku ASI, tedy jde o opravenou verzi po pilotážích.

Tabulka č. 6 – Přehled položek a vytvořených scénářů ke škále hostilního sexismu

Škála dotazníku ASI	Přeložené položky inventáře
Hostilní sexismus (H)	2. Mnoho ženám jde o zvláštní výhody, třeba aby je pracovní zákony upřednostňovaly před muži.
	4. Většina žen interpretuje jednání mužů, včetně jejich nevinných poznámek jako sexistické.
	5. Ženy se příliš snadno urazí.
	7. Feministkám jde o to, aby ženy měly větší moc než muži.
	10. Většina žen nedokáže plně ocenit vše, co pro ně muži dělají.
	11. Ženy se snaží získat moc tím, že kontrolují své muže.
	14. Ženy často zveličují, když mluví o problémech, které mají v práci.
	15. Jakmile žena dosáhne toho, že se jí muž oddá, obvykle má snahu ho držet zkrátka.

	16. Když ženy prohrají s muži ve férové soutěži, obvykle si stěžují, že byly diskriminovány.
	18. Mnoho žen považuje za zábavné flirtovat s muži tím, že působí jako sexuálně dostupné a pak odmítají jejich návrhy.
	21. Feministky mají na muže nereálné požadavky.

Finální verze scénářů ke škále hostilního sexismu

1. Studentka technického oboru se rozhodla, že již při studiu začne hledat pracovní stáž, aby se byla později schopna uplatnit na pracovním trhu. Při pohovoru na pozici projektant/ka si povídala s ředitelem dané firmy o tom, co umí, a jaké má zkušenosti. Na konci pohovoru ředitel firmy říká: „Vaše resumé je výborné, ale na toto místo si představuji muže, protože jsou technicky zdatnější. Uchazeče pro nás vybírá najatá personální agentura, se kterou jsme se špatně pochopili ohledně výběru potenciálního zaměstnance. Omlouvám se Vám za nedorozumění.“ Dochází v popsané situaci podle Vás k sexistickému chování?

2. Studentka Marie, absolvující stáž v oblasti médií, má za úkol udělat rozhovor s jedním vlivným politikem, který jí přidělila její nadřízená Eva. Den před rozhovorem za studentkou přichází Tomáš, zastupující její nadřízenou Evu. Na poslední chvíli ji informuje o tom, že ten rozhovor udělá on a komentuje to slovy: „Maruško, vy jste taková hezounká, ale nejsem si jistý Vašimi schopnostmi, ten rozhovor raději udělám sám. Běžte mi uvařit kafe. To určitě zvládnete.“ Dochází v popsané situaci podle Vás k sexistickému chování?

Tabulka č. 7 – Přehled položek a vytvořených scénářů k subškále protektivního paternalismu

Subškála dotazníku ASI	Přeložené položky inventáře
Protektivní paternalismus (P)	3. V případě katastrofy by ženy měly být zachráněny dříve než muži.
	9. Ženy by měly být svými muži milovány a chráněny.
	17. Dobrá žena by měla být svým mužem uznávána.
	20. Muži by měli být ochotni obětovat svoje blaho, aby ženy finančně zabezpečili.
Finální verze scénářů k subškále protektivního paternalismu	
<p>3. Muž se svojí ženou řeší, jestli žena zůstane ještě s dětmi doma na rodičovské dovolené, nebo už půjde do práce. Žena by šla ráda konečně po deseti letech do práce. Navrhuje tedy, že si začne hledat zaměstnání. Muž ji obejmě kolem ramen a povídá: „Holčičko, to je nesmysl, vždyť víš, že si tě musím opatrovat a opečovávat tě. Pracuju a dřu jako mezek kvůli tobě a dětem. Já se o vás postarám. Nejlepší bude, když zůstaneš doma, budeš se dál starat o děti, domácnost a vařit. Víš, že mám rád teplý jídlo a pořádek.“ Dochází v popsané situaci podle Vás k sexistickému chování?</p>	
<p>4. Muž v rozhovoru pro magazín reportérce říká: „Od manželky chci v první řadě respekt, klid a psychický zázemí. Nesmí mě stresovat, unavovat, nesmí se hádat. Musí se starat o naše děti a domácnost, ale není služka – musí to brát jako svým způsobem čest. Být zdvořilá, slušná, pokorná a já ji na oplátku budu chránit a finančně zajišťovat.“ Dochází v popsané situaci podle Vás k sexistickému chování?</p>	

Tabulka č. 8 – Přehled položek a vytvořených scénářů k subškále komplementární genderové diference

Subškála dotazníku ASI	Přeložené položky inventáře
Komplementární genderová diference (G)	8. Mnoho žen je morálně čistých, ale naopak mezi muži je takových velmi málo.
	19. Ženy inklinují více k morálnímu citění.
	22. Ženy ve srovnání s muži mívají vytříbenější cit pro umění a dobrý vkus.
Finální verze scénářů k subškále komplementární genderové diference	
<p>5. Muž přijíždí k nemocnici se svojí dvouletou dcerou, která má jít na operaci. U příjmu je zdravotní sestřičkou dotázán: „Kde je matka dítěte?“ Muž říká: „Je doma s druhou dcerou.“ Zdravotní sestřička se otočí směrem k holčičce: „Chudinko, ty tu musíš být s tatínkem. Maminka se o tebe určitě umí postarat líp, vid’?“ Dochází v popsané situaci podle Vás k sexistickému chování?</p>	
<p>6. Chlapec v 9. ročníku ZŠ se rozhoduje o výběru střední školy. Zvažuje, že by rád zkusil střední uměleckou školu, kde jsou nejprve talentové zkoušky. Rozhodne se zajít za svojí třídní učitelkou, aby mu poskytla podrobnější informace. Když školák třídní učitelce sdělí svůj záměr, paní učitelka odpovídá: „Honzíku, umělecké školy jsou spíše pro dívky. Dívky mají lepší cit pro umění, protože jsou jemnější, vnímavější, citlivější. Nechtěl bys raději na průmyslovku?“ Dochází v popsané situaci podle Vás k sexistickému chování?</p>	

Tabulka č. 9 – Přehled položek a vytvořených scénářů k subškále heterosexuální intimity

Subškála dotazníku ASI	Přeložené položky inventáře
Heterosexuální intimita (I)	1. Nehledě na to, co muž dokázal, není plnohodnotnou osobností bez lásky ženy.
	6. Lidé v životě nejsou opravdu šťastni, pokud nemají romantický heterosexuální vztah.
	12. Každý muž by měl mít ženu, kterou zbožňuje.
	13. Muži ke svému životu potřebují ženy.
Finální verze scénářů k subškále heterosexuální intimity	
<p>7. Martin se účastní srazu spolužáků/ček ze střední školy po dvaceti letech. Každý z účastníků srazu postupně vypráví, jak se mu v životě daří. Došla řada na Martina, který ostatním sděluje: „Nedávno jsem se sice rozvedl, ale jinak se musím pochlubit, že jsem dost úspěšný. Povedlo se mi založit a úspěšně rozjet firmu v IT.“ Jeden ze spolužáků reaguje na Martina: „To je sice skvělý, ale bez ženský stejně nejsi nic!“ Dochází v popsané situaci podle Vás k sexistickému chování?</p>	
<p>8. Soused potká na chodbě sousedku a ta se ho ptá: „Jak se máš?“ Soused odpovídá: „Jo, mám se skvěle. V práci mě povýšili. Dostal jsem to místo, co jsem dlouho chtěl a taky mi o dost zvýšili plat. Jsem šťastnej. Co ty?“ Sousedka odpovídá: „Jo, jde to. A už někoho máš?“ Muž říká: „Ne.“ Sousedka zareaguje: „V životě stejně nebudeš šťastnej, pokud nebudeš mít ženskou, kterou budeš milovat. Chlapi se prostě bez ženský neobejdou.“ Dochází v popsané situaci podle Vás k sexistickému chování?</p>	

Tabulka č. 10 – Pořadí vytvořených scénářů v elektronickém dotazníku dle subškál

Subškály	Scénáře
1. Hostilní sexismus	<p>Studentka technického oboru se rozhodla, že již při studiu začne hledat pracovní stáž, aby se byla později schopna uplatnit na pracovním trhu. Při pohovoru na pozici projektant/ka si povídala s ředitelem dané firmy o tom, co umí, a jaké má zkušenosti. Na konci pohovoru ředitel firmy říká: „Vaše resumé je výborné, ale na toto místo si představuji muže, protože jsou technicky zdatnější. Uchazeče pro nás vybírá najatá personální agentura, se kterou jsme se špatně pochopili ohledně výběru potenciálního zaměstnance. Omlouvám se Vám za nedorozumění.“ Dochází v popsané situaci podle Vás k sexistickému chování?</p>
2. Protektivní paternalismus	<p>Muž se svojí ženou řeší, jestli žena zůstane ještě s dětmi doma na rodičovské dovolené, nebo už půjde do práce. Žena by šla ráda konečně po deseti letech do práce. Navrhuje tedy, že si začne hledat zaměstnání. Muž ji obejmě kolem ramen a povídá: „Holčičko, to je nesmysl, vždyť víš, že si tě musím opatrovat a opečovávat tě. Pracuju a dřu jako mezek kvůli tobě a dětem. Já se o vás postarám. Nejlepší bude, když zůstaneš doma, budeš se dál starat o děti, domácnost a vařit. Víš, že mám rád teplý jídlo a pořádek.“ Dochází v popsané situaci podle Vás k sexistickému chování?</p>
3. Komplementární genderová diference	<p>Muž přijíždí k nemocnici se svojí dvouletou dcerou, která má jít na operaci. U příjmu je zdravotní sestřičkou dotázán: „Kde je matka dítěte?“ Muž říká: „Je doma s druhou dcerou.“ Zdravotní sestřička se otočí směrem k holčičce: „Chudinko, ty tu musíš být s tatínkem. Maminka se o tebe určitě umí postarat líp, vid’?“ Dochází v popsané situaci podle Vás k sexistickému chování?</p>

<p>4. Heterosexuální intimita</p>	<p>Martin se účastní srazu spolužáků/ček ze střední školy po dvaceti letech. Každý z účastníků srazu postupně vypráví, jak se mu v životě daří. Došla řada na Martina, který ostatním sděluje: „Nedávno jsem se sice rozvedl, ale jinak se musím pochlubit, že jsem dost úspěšný. Povedlo se mi založit a úspěšně rozjet firmu v IT.“ Jeden ze spolužáků reaguje na Martina: „To je sice skvělý, ale bez ženský stejně nejsi nic!“ Dochází v popsané situaci podle Vás k sexistickému chování?</p>
<p>5. Hostilní sexismus</p>	<p>Studentka Marie, absolvující stáž v oblasti médií, má za úkol udělat rozhovor s jedním vlivným politikem, který jí přidělila její nadřízená Eva. Den před rozhovorem za studentkou přichází Tomáš, zastupující její nadřízenou Evu. Na poslední chvíli ji informuje o tom, že ten rozhovor udělá on a komentuje to slovy: „Maruško, vy jste taková hezounká, ale nejsem si jistý Vašimi schopnostmi, ten rozhovor raději udělám sám. Běžte mi uvařit kafe. To určitě zvládnete.“ Dochází v popsané situaci podle Vás k sexistickému chování?</p>
<p>6. Protektivní paternalismus</p>	<p>Muž v rozhovoru pro magazín reportérce říká: „Od manželky chci v první řadě respekt, klid a psychický zázemí. Nesmí mě stresovat, unavovat, nesmí se hádat. Musí se starat o naše děti a domácnost, ale není služka – musí to brát jako svým způsobem čest. Být zdvořilá, slušná, pokorná a já ji na oplátku budu chránit a finančně zajišťovat.“ Dochází v popsané situaci podle Vás k sexistickému chování?</p>
<p>7. Komplementární genderová diferenciac</p>	<p>Chlapec v 9. ročníku ZŠ se rozhoduje o výběru střední školy. Zvažuje, že by rád zkusil střední uměleckou školu, kde jsou nejprve talentové zkoušky. Rozhodne se zajít za svojí třídní učitelkou, aby mu poskytla podrobnější informace. Když školák třídní učitelce sdělí svůj záměr, paní učitelka odpovídá: „Honzíku, umělecké školy jsou spíše pro dívky. Dívky mají</p>

	lepší cit pro umění, protože jsou jemnější, vnímavější, citlivější. Nechtěl bys raději na průmyslovku?“ Dochází v popsané situaci podle Vás k sexistickému chování?
8. Heterosexuální intimita	Soused potká na chodbě sousedku a ta se ho ptá: „Jak se máš?“ Soused odpovídá: „Jo, mám se skvěle. V práci mě povýšili. Dostal jsem to místo, co jsem dlouho chtěl a taky mi o dost zvýšili plat. Jsem šťastnej. Co ty?“ Sousedka odpovídá: „Jo, jde to. A už někoho máš?“ Muž říká: „Ne.“ Sousedka zareaguje: „V životě stejně nebudeš šťastnej, pokud nebudeš mít ženskou, kterou budeš milovat. Chlapi se prostě bez ženský neobejdou.“ Dochází v popsané situaci podle Vás k sexistickému chování?

6.2 22 - položkový Inventář ambivalentního sexismu

V rámci praktické části jsem převáděla samotný dotazník ASI (The 22 - Item Ambivalent Sexism Inventory) neboli 22 - položkový Inventář ambivalentního sexismu. Nejprve jsem jej z anglického jazyka přeložila do českého jazyka. Tuto verzi jsem poslala svojí vedoucí práce, která mi k přeloženému dotazníku poskytla několik připomínek. Potom jsem tuto přeloženou verzi dala přeložit překladateli do anglického jazyka. Poté jsme se s dotyčným osobně sešli a udělali kvalitativní analýzu anglických textů (původní dotazník v anglickém jazyce a jeho anglický překlad mé přeložené verze dotazníku). Shodli jsme se, že se texty v obsahu shodují. Dále jsem s dotyčným zkonzultovala svůj překlad do českého jazyka a on mi poskytl nějaké další možné návrhy překladu. Po této konzultaci jsem upravila některé své překlady a přidala k několika tvrzením druhou verzi.

Při pilotáži jsem probandům předložila přeložené položky dotazníku ASI, přičemž některé z nich obsahovaly dvě verze znění položek. Po pilotáži jsem se podle připomínek probandů rozhodla a vyhotovila finální verzi položek dotazníku ASI, kterou uvádím níže.

Tabulka č. 11 – Převod položek dotazníku ASI

Originální znění položek	Finální verze přeložených položek
1. No matter how accomplished he is, a man is not truly complete as a person unless he has the love of a woman.	1. Nehledě na to, co muž dokázal, není plnohodnotnou osobností bez lásky ženy.
2. Many women are actually seeking special favors, such as hiring policies that favor them over men, under the guise of asking for "equality."	2. Mnoho ženám jde o zvláštní výhody, třeba aby je pracovní zákony upřednostňovaly před muži.
3. In a disaster, women ought to be rescued before men.	3. V případě katastrofy by ženy měly být zachráněny dříve než muži.
4. Most women interpret innocent remarks or acts as being sexist.	4. Většina žen interpretuje jednání mužů, včetně jejich nevinných poznámek jako sexistické.
5. Women are too easily offended.	5. Ženy se příliš snadno urazí.
6. People are not truly happy in life without being romantically involved with a member of the other sex.	6. Lidé v životě nejsou opravdu šťastni, pokud nemají romantický heterosexuální vztah.
7. Feminists are seeking for women to have more power than men.	7. Feministkám jde o to, aby ženy měly větší moc než muži.
8. Many women have a quality of purity that few men possess.	8. Mnoho žen je morálně čistých, ale naopak mezi muži je takových velmi málo.
9. Women should be cherished and protected by men.	9. Ženy by měly být svými muži milovány a chráněny.

10. Most women fail to appreciate fully all that men do for them.	10. Většina žen nedokáže plně ocenit vše, co pro ně muži dělají.
11. Women seek to gain power by getting control over men.	11. Ženy se snaží získat moc tím, že kontrolují své muže.
12. Every man ought to have a woman whom he adores.	12. Každý muž by měl mít ženu, kterou zbožňuje.
13. Men are incomplete without women.	13. Muži ke svému životu potřebují ženy.
14. Women exaggerate problems they have at work.	14. Ženy často zveličují, když mluví o problémech, které mají v práci.
15. Once a woman gets a man to commit to her, she usually tries to put him on a tight leash.	15. Jakmile žena dosáhne toho, že se jí muž oddá, obvykle má snahu ho držet zkrátka.
16. When women lose to men in a fair competition, they typically complain about being discriminated against.	16. Když ženy prohrají s muži ve férové soutěži, obvykle si stěžují, že byly diskriminovány.
17. A good woman should be set on a pedestal by her man.	17. Dobrá žena by měla být svým mužem uznávána.
18. Many women get a kick out of teasing men by seeming sexually available and then refusing male advances.	18. Mnoho žen považuje za zábavné flirtovat s muži tím, že působí jako sexuálně dostupné a pak odmítají jejich návrhy.
19. Women, compared to men, tend to have a superior moral sensibility.	19. Ženy inklinují více k morálnímu cítění.

20. Men should be willing to sacrifice their own well-being in order to provide financially for the women in their lives.	20. Muži by měli být ochotni obětovat svoje blaho, aby ženy finančně zabezpečili.
21. Feminists are making unreasonable demands of men.	21. Feministky mají na muže nereálné požadavky.
22. Women, as compared to men, tend to have a more refined sense of culture and good taste.	22. Ženy ve srovnání s muži mívají vytříbenější cit pro umění a dobrý vkus.

6.3 Pilotáž

Vytvořené scénáře a přeložený dotazník ASI jsem se rozhodla otestovat v rámci dvou fází pilotáže. Nejprve jsem celý dotazník ASI testovala na třech probandech. První fáze pilotáže probíhala s každým probandem zvlášť tak, že jsem každému nejdříve dala písemnou formu dotazníku bez jakéhokoliv komentáře. Poté jsem s nimi vždy diskutovala o nedostacích dotazníku (co pro ně bylo nesrozumitelné, co by změnili, zda jim přišly scénáře podobné, jaká varianta tvrzení jim přijde vhodnější, zda jim přijdou scénáře a položky přeloženého dotazníku ASI podobné). V pilotáži jsem kromě toho řešila, jaké by mělo být pořadí jednotlivých složek elektronického dotazníku (dotazníku ASI a scénářů). Vzorek byl složen z jednoho muže (39 let, SŠ s maturitou), dvou žen (23 let, SŠ s maturitou a 68 let, VŠ).

V rámci druhé fáze pilotáže jsem dotazník zadala již v elektronické podobě 8 probandům (1. muž 40 let, SŠ s maturitou, 2. muž 52 let, SŠ s maturitou, 3. muž 25 let, SŠ s maturitou, 4. muž 69 let, VŠ, 5. žena 69 let, SŠ bez maturity, 6. žena 48 let, SŠ s maturitou, 7. žena 25 let, VŠ, 8. žena 23 let, SŠ s maturitou) a poté jsem se jich ptala na otázky.

Otázky v druhé fázi pilotáže:

Co bylo v dotazníku nesrozumitelné?

Je zadání srozumitelné?

Co byste změnil/la? Proč?

Je pro Vás dotazník uživatelsky příznivý?

Ve II. části dotazníku se Vám vyplňovala lépe první nebo druhá verze? Proč?

Přijdou Vám scénáře a položky přeloženého dotazníku podobné?

Jaké pořadí byste v elektronickém dotazníku zvolil/la? Nejprve dotazník ASI a poté scénáře nebo nejdříve scénáře a potom dotazník ASI? Proč?

Z druhé fáze pilotáže se mi vykrystalizovalo, že vhodnějším řešením je v elektronickém dotazníku nejprve umístit scénáře a poté dotazník ASI. Důvodem tohoto rozhodnutí bylo, že scénáře jsou obsáhlejší, tudíž pro respondenty/ky náročnější na pozornost. Další změny v elektronickém dotazníku se týkaly především formy vyplňování.

6.4 Průběh sběru dat

Sběr dat probíhal během září až října 2018 prostřednictvím elektronického dotazníku. Využila jsem platformu dokumenty od Google. Elektronický dotazník jsem šířila přes odkaz, facebook a e-mail. Nejprve jsem nechala tento elektronický dotazník vyplňovat kohokoliv a postupně jsem mapovala a kategorizovala, kdo jej vyplnil. Poté jsem začala posílat odkaz na elektronický dotazník konkrétním lidem, kteří splňovali má kvótní kritéria pro reprezentativní vzorek. Se získáváním potřebných respondentů/tek mi velmi pomohla má rodina a známí. Pokud se mi shodovaly požadavky kvótního výběru, zvolila jsem náhodným výběrem jeden z nich (losem).

7. Zpracování dat

Jelikož jsem pracovala s dokumenty od Google, využila jsem možnost exportování výsledků do tabulkového editoru, odkud jsem si výsledky zkopírovala do MS Excel a následně je zakódovala. Data byla zpracována pomocí statistického softwaru SPSS a faktorové analýzy pomocí programu JAMOVI. Doc. PhDr. Irena Smetáčková a Ph.D. a Mgr. Alena Škaloudová, Ph.D. mi pomohly s konzultací o metodách a s výpočty. Data nepocházejí z normálního rozdělení, což bylo ověřeno Shapiro-Wilkovým testem, proto jsem pro další analýzy využívala neparametrických testů.

U dotazníku ASI jsem zjišťovala koeficient reliability, položkovou analýzu – diskriminační schopnost, šikmost a špičatost, protože mě zajímala psychometrická kvalita přeložených položek.

Faktorová analýza (explorativní) byla použita jednou zcela volně, bez vlivu původního dotazníku (tj. vygenerovala faktory, které se ukazují v našich datech) a podruhé faktorová analýza (konfirmativní) ověřovala existující subškály z původního dotazníku ASI. Proto jsem nejprve udělala explorativní faktorovou analýzu pomocí metody hlavních komponent s rotací Varimax na položkách dotazníku ASI, abych porovнала vygenerované faktory na našich datech s faktory původního dotazníku ASI. Ve výzkumu Glick a Fiske (1996) se dotazník ASI rozpadl na čtyři faktory, na faktor hostilního sexismu a tři faktory benevolentního sexismu, korespondujícími se třemi předpokládanými subfaktory protektivním paternalismem, komplementární genderovou diferenciací, heterosexuální intimitou. Každý faktor pak tvoří samostatnou subškálu. Poté jsem provedla na položkách dotazníku ASI konfirmativní faktorovou analýzu, která měla ověřovat existující strukturu faktorů původního dotazníku ASI – tj. zadala jsem strukturu faktorů a konfirmativní faktorová analýza spočítala, zda i v českých datech existuje.

Rovněž jsem testovala obsahovou validitu dotazníku ASI. Tu jsem ověřovala pomocí korelační analýzy dotazníku ASI s vlastním vytvořeným dotazníkem vymyšleným tak, že jsem udělala k jednotlivým subškálám dotazníku ASI tzv. scénáře. Bylo tedy nutné sledovat korelaci mezi jednotlivými scénáři a dotazníkem ASI, a to zvláště u položek, u kterých jsem předpokládala obsahovou shodu (tedy položka ověřuje podobný jev, jaký je popsán ve scénáři).

Přehled použitých statistických metod:

1. Test normality – Shapiro-Wilkový test
2. Metoda vnitřní konzistence – Cronbachovo alfa (pouze u dotazníku ASI)
3. Položková analýza – diskriminační schopnost (pouze u dotazníku ASI), tedy korelace mezi položkou a celkovým skóre v dotazníku ASI – Spearmanův korelační koeficient
4. Šikmost (pouze u dotazníku ASI)
5. Špičatost (pouze u dotazníku ASI)
6. Explorativní faktorová analýza (pouze u dotazníku ASI)
7. Konfirmativní faktorová analýza (pouze u dotazníku ASI)
8. Spearmanův koeficient pořadové korelace (u dotazníku ASI i u scénářů) – korelace mezi jednotlivými scénáři a jednotlivými položkami dotazníku ASI, korelace mezi celkovým skórem dotazníku ASI a celkovým skórem scénářů, korelace mezi HS u dotazníku ASI a u scénářů, korelace mezi BS u dotazníku ASI a u scénářů

Koeficient reliability, položkovou analýzu (diskriminační schopnost), šikmost, špičatost, explorativní a konfirmativní faktorovou analýzu jsem zjišťovala pouze u dotazníku ASI, neboť scénáře jsou validizačním nástrojem.

Operacionalizace proměnných:

1. Celkové skóre v dotazníku ASI (Název v excelu: Total ASI SCORE) = průměr všech položek dotazníku ASI
2. Hostilní sexismus (Název v excelu: Hostile sexism D) = průměr těchto položek dotazníku ASI: 2., 4., 5., 7., 10., 11., 14., 15., 16., 18., 21.
3. Benevolentní sexismus (Název v excelu: Benevolent sexism D) = průměr těchto položek dotazníku ASI: 1., 3., 6., 8., 9., 12., 13., 17., 19., 20., 22.
4. Celkové skóre scénářů (Název v excelu: Total scénáře) = průměr všech scénářů
5. Hostilní sexismus (Název v excelu: Hostile sexism S) = průměr těchto položek scénářů: 1., 5.

6. Benevolentní sexismus (Název v excelu: Benevolent sexism S) = průměr těchto položek scénářů: 2., 3., 4., 6., 7., 8.

8. Výsledky

Pro lepší orientaci v práci uvádím strukturu kapitoly. Tato kapitola obsahuje tyto podkapitoly: Výsledky k hlavní části výzkumu, Dílčí analýzy výzkumu a Shrnutí výsledků.

8.1 Výsledky k hlavní části výzkumu

Struktura této podkapitoly je následující: Testové charakteristiky přeloženého dotazníku ASI, Výsledky pro výzkumnou otázku č. 1, Výsledky pro výzkumnou otázku č. 2 a Výsledky pro výzkumnou otázku č. 3.

8.1.1 Testové charakteristiky přeloženého dotazníku ASI

Cronbachovo alfa pro položky benevolentního sexismu vyšlo 0,788 a pro položky hostilního sexismu vyšlo 0,894. Analýza vnitřní konzistence přeloženého dotazníku ASI ukázala, jaký má každá položka dotazníku ASI vliv na celkovou reliabilitu testu. Cronbachovo alfa se pohybovalo konstantně nad 0,8 po vynechání jednotlivých položek (viz Tabulka č. 12), nebylo tedy účelné vynechat některou z položek. Koeficient reliability vyšel 0,809 pro všechny položky, což je vysoká míra přesnosti a spolehlivosti dotazníku ASI. Hodnota je dostatečně vysoká, ale zároveň naznačuje možnost existence samostatných faktorů.

Tabulka č. 12 obsahuje též výsledky položkové analýzy, konkrétně jde o diskriminační schopnost tedy korelaci mezi položkou a celkovým skóre v dotazníku. Jako problematické položky v přeloženém dotazníku ASI podle diskriminační schopnosti se ukázaly položky č. 3. (0,234), 9. (-0,009), 17. (-0,121) subškály protektivního paternalismu. O něco méně problematické položky přeloženého dotazníku ASI jsou položky č. 8 (0,240), 19. (0,212) subškály komplementární genderové diferenciaci, u kterých je slabá závislost s celkovým skórem.

Nejhorší diskriminační schopnost projevily z těchto položek položky č. 17. a pak č. 9., které negativně korelovaly s celkovým skórem dotazníku ASI. Nejlepší diskriminační schopnost projevily položky hostilního sexismu, u nichž je velká závislost s celkovým skórem. Subškály benevolentního sexismu korelují s celkovým skórem slabě až středně.

Tabulka č. 12 – Diskriminační schopnost a Cronbachovo alfa

	Celkové skóre dotazníku ASI	Cronbachovo alfa v případě smazání položky
B (I) 1.	0,280	0,832
H 2.	0,412	0,827
B (P) 3.	0,234	0,834
H 4.	0,371	0,828
H 5.	0,537	0,823
B (I) 6.	0,477	0,824
H 7.	0,492	0,824
B (G) 8.	0,240	0,833
B (P) 9.	-0,009	0,839
H 10.	0,520	0,823
H 11.	0,493	0,824
B (I) 12.	0,293	0,831
B (I) 13.	0,279	0,832
H 14.	0,374	0,828
H 15.	0,484	0,824
H 16.	0,459	0,825
B (P) 17.	-0,121	0,844
H 18.	0,414	0,827
B (G) 19.	0,212	0,834
B (P) 20.	0,390	0,828
H 21.	0,517	0,823
B (G) 22.	0,304	0,831

Legenda:

H – faktor: hostilní sexismus

B (P) – faktor: benevolentní sexismus – subfaktor protektivní paternalismus

B (G) – faktor: benevolentní sexismus – subfaktor komplementární genderová diferenciacce

B (I) – faktor: benevolentní sexismus – subfaktor heterosexuální intimita

Tabulka č. 13 popisuje základní charakteristiky pozorovaných proměnných, šikmost a strmost. Jako nejvíc sexisticky hodnocené položky dle průměrů byly položky č. 9. (Ženy by měly být svými muži milovány a chráněny.) a č. 17. subškály protektivního paternalismu (Dobrá žena by měla být svým mužem uznávána.). Třetí nejvíc sexisticky hodnocenou položkou byla položka č. 21. subškály hostilního sexismu (Feministky mají na muže nereálné požadavky.).

Nejméně sexisticky byly hodnoceny položky subškály heterosexuální intimity č. 1. (Nehledě na to, co muž dokázal, není plnohodnotnou osobností bez lásky ženy.), č. 6. (Lidé v životě nejsou opravdu šťastni, pokud nemají romantický heterosexuální vztah.) a subškály genderové diferenciace č. 8. (Mnoho žen je morálně čistých, ale naopak mezi muži je takových velmi málo.).

Největší shoda mezi respondenty/tkami byla u položek č. 9. a 17. subškály protektivního paternalismu podle směrodatné odchylky. Tyto položky byly též hodnoceny nejvíce sexisticky (viz výše). Na třetím místě respondenti/tky se shodli na položce č. 4 subškály hostilního sexismu (Většina žen interpretuje jednání mužů, včetně jejich nevinných poznámek jako sexistické.). Naopak největší rozptyl mezi respondenty/tkami panoval u položek subškály hostilního sexismu č. 7. (Feministkám jde o to, aby ženy měly větší moc než muži.), č. 21. (Feministky mají na muže nereálné požadavky.) a položky subškály heterosexuální intimity č. 6. (Lidé v životě nejsou opravdu šťastni, pokud nemají romantický heterosexuální vztah.).

Šikmost je charakteristikou, určující, jakým směrem je naše proměnná asymetricky rozložena (Hendl, 2009). Koeficient šikmosti vyšel 0,020 pro celkové skóre dotazníku ASI. Jde o šikmost kladnou, též pravostrannou, kdy se většina získaných hodnot nachází pod průměrem. Koeficient šikmosti vyšel záporný a měl největší odchylku od nuly u položek č. 9. (-1,028) a č. 17. (-1,383) subškály protektivního paternalismu, což znamená, že jde o šikmost levostrannou, kdy se hodnoty nachází nad průměrem, byly tedy hodnoceny jako nejvíce sexistické, což potvrzuje výsledky dle průměru.

Položka č. 1 subškály heterosexuální intimity dosáhla koeficientu šikmosti 0,887 a u položky č. 8 subškály komplementární genderové diferenciace vyšla šikmost 0,883, jedná se v obou případech o pravostrannou šikmost, a tedy získané hodnoty se nachází pod

průměrem. Tyto čtyři položky přeloženého dotazníku ASI se nejvíce odklání od normálního rozdělení. Položky, odklánějící se nejméně od normálního rozdělení, byly položky subškály hostilního sexismu č. 11 (-0,046), č. 15 (-0,139), dále položka subškály komplementární genderové diferenciaci č. 19 (-0,140). U všech těchto položek vyšel koeficient šikmosti záporný, což ukazuje, že hodnoty se nachází nad průměrem. Položka subškály komplementární genderové diferenciaci č. 22 (0,168) se též odklání minimálně od normálního rozdělení, ale na rozdíl od předchozích položek se hodnoty nacházejí pod průměrem, neboť jde o šikmost kladnou.

Špičatost udává, jak se v rozložení četností vyskytují velmi vysoké a velmi nízké hodnoty (Hendl, 2009). Koeficient špičatosti vyšel 2,340 pro celkové skóre dotazníku ASI, což indikuje, že pozorování vykazují větší špičatost (tzv. leptokurtické rozdělení) a delší strany než v normálním rozdělení.

Nejvyššího kladného koeficientu špičatosti dosáhly položky subškály protektivního paternalismu č. 9 (1,085) a č. 17 (1,940), což značí, že rozdělení je špičatější než normální rozdělení. Nejvyšší záporný koeficient špičatosti vykazaly položky č. 7 subškály hostilního sexismu (-1,056) a č. 13 subškály heterosexuální intimity (-0,910), kde záporná špičatost indikuje, že pozorování vykazují menší špičatost a kratší strany než normální rozdělení (tzv. platykurtické). Nejmenší kladné špičatosti dosahuje položka č. 1 (0,162) subškály heterosexuální intimity, rozdělení je špičatější.

Tabulka č. 13 – Základní charakteristiky pozorovaných proměnných, šikmost a špičatost

Položky	Minimum	Maximum	M	SD	Šikmost	Špičatost
B (I) 1.	1	6	2,36	1,302	0,887	0,162
H 2.	1	6	3,01	1,387	0,331	-0,706
B (P) 3.	1	6	3,83	1,404	-0,346	-0,586
H 4.	1	6	3,46	1,202	0,321	-0,280
H 5.	1	6	3,92	1,281	-0,379	-0,669
B (I) 6.	1	6	2,70	1,464	0,569	-0,783
H 7.	1	6	3,97	1,544	-0,222	-1,056

B (G) 8.	1	6	2,46	1,296	0,883	0,346
B (P) 9.	1	6	4,92	1,050	-1,028	1,085
H 10.	1	6	3,45	1,256	0,232	-0,426
H 11.	1	6	3,52	1,360	-0,046	-0,710
B (I) 12.	1	6	3,75	1,336	-0,282	-0,679
B (I) 13.	1	6	3,67	1,446	-0,195	-0,910
H 14.	1	6	3,74	1,300	-0,277	-0,492
H 15.	1	6	3,53	1,328	-0,139	-0,607
H 16.	1	6	3,18	1,290	0,248	-0,752
B (P) 17.	1	6	4,88	1,182	-1,383	1,940
H 18.	1	6	3,83	1,337	-0,226	-0,868
B (G) 19.	1	6	3,69	1,208	-0,140	-0,381
B (P) 20.	1	6	2,95	1,401	0,444	-0,531
H 21.	1	6	4,14	1,474	-0,505	-0,694
B (G) 22.	1	6	3,13	1,402	0,168	-0,738

V tabulce č. 14 jsem shrnula jednotlivé položky přeloženého dotazníku ASI s nejnižší psychometrickou kvalitou. Položky škály hostilního sexismu ukázaly psychometrickou kvalitu podle Cronbachova alfa a diskriminační schopnosti. Obecně položky faktoru benevolentního sexismu ukázaly nižší psychometrickou kvalitu na základě diskriminační schopnosti a Cronbachova alfa než položky faktoru hostilního sexismu. Položky č. 3 subškály protektivního paternalismu (V případě katastrofy by ženy měly být zachráněny dříve než muži.), č. 8 (Mnoho žen je morálně čistých, ale naopak mezi muži je takových velmi málo.) a č. 19. (Ženy inklinují více k morálnímu cítění.) subškály komplementární genderové diferenciaci projeví nejslabší korelace s celkovým skórem.

Jako nejvíce problematické shledávám položky subfaktoru protektivního paternalismu č. 9. (Ženy by měly být svými muži milovány a chráněny.) a č. 17. (Dobrá žena by měla být svým mužem uznávána.). Hodnota diskriminační schopnosti negativně korelovala s celkovým skórem dotazníku ASI a Cronbachova alfa se zvýšila po vyřazení těchto položek, proto jsem navrhla v tabulce č. 37 reformulaci těchto problematických položek.

Tabulka č. 14 – Položky s nejnižší psychometrickou kvalitou přeloženého dotazníku ASI

Položka	Cronbachovo alfa v případě smazání položky	Hodnota diskriminační schopnosti	Šikmost	Špičatost
B (P) 17.	0,844	-0,121	-1,383	1,940
B (P) 9.	0,839	-0,009	-1,028	1,085
B (G) 19.	0,834	0,212	-0,140	-0,381
B (P) 3.	0,834	0,234	-0,346	-0,586
B (G) 8.	0,833	0,240	0,883	0,346

8.1.2 Výsledky pro výzkumnou otázku č. 1

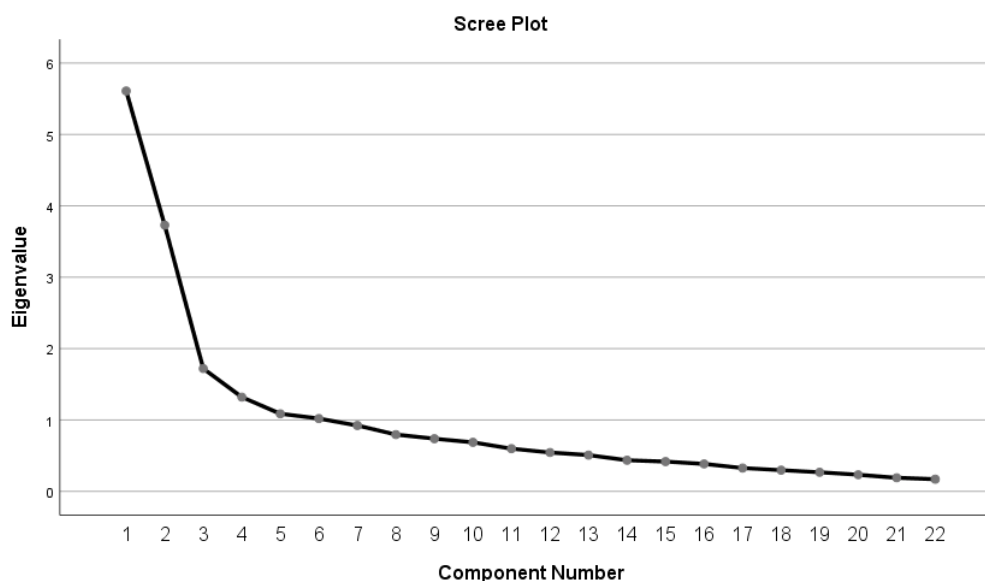
Explorativní faktorová analýza – metoda hlavních komponent u dotazníku ASI

H1: Faktory přeloženého dotazníku ASI se rozpadají do faktorů, které se shodují s faktory původního dotazníku ASI.

Data z 22 položek dotazníku ASI splňují předpoklady pro faktorovou analýzu, jednak je Kaiser-Meyer-Olkinova míra vyšší než 0,6 ($KMO = 0,783$) a také se zamítá hypotéza o nezávislosti proměnných pomocí Bartlettova testu sféricity (hodnota testového kritéria = 111,457, počet stupňů volnosti = 231, signifikance = 0,000).

Vhodný počet společných faktorů získáme pomocí sutinového grafu (Graf č. 2), v němž další nadbytečný faktor spadne pod hodnotu vlastního čísla rovnu 1. Pro položky dotazníku ASI je tedy podle všech metod i všech typů rotací faktorové matice vhodný počet faktorů 6.

Graf č. 2 – Sutinový graf

Celková vysvětlená variabilita (Tabulka č. 15) pomocí těchto 6 faktorů je 65,8 %, což je dostatečné použití těchto faktorů. Podíl vysvětlené variability se změnou typu rotace faktorové matice nemění, proto pro další výsledky je tedy zvolen univerzální typ rotace Varimax. První faktor vyčerpává 20,7 % rozptylu, druhý faktor 12,5 % rozptylu, třetí faktor 9,7 % rozptylu, čtvrtý faktor 9,6 % rozptylu, pátý faktor 7,7 % rozptylu a šestý faktor 5,6 % rozptylu.

Tabulka č. 15 – Celková vysvětlená variabilita

Faktory	Výsledky metody hlavních komponent			Hodnoty vyčerpaného rozptylu po rotaci		
	Total	% rozptylu	Kumulované %	Total	% rozptylu	Kumulované %
1	5,609	25,497	25,497	4,563	20,741	20,741
2	3,729	16,952	42,449	2,740	12,455	33,196
3	1,720	7,820	50,268	2,133	9,695	42,890
4	1,321	6,003	56,271	2,114	9,609	52,499
5	1,087	4,940	61,212	1,698	7,716	60,215
6	1,020	4,636	65,848	1,239	5,632	65,848

Podle rotované matice faktorů níže (Tabulka č. 16) je zřetelné rozřazení původních 22 položek dotazníku do jednotlivých faktorů. Svými informacemi jsou si podobné položky č. 11., 16., 4., 15., 18., 10., 2. a 5., které mohou být shrnuty pod jeden společný faktor. Do druhé skupiny by patřily položky č. 13., 6., 20., 12. a 1. Do třetího faktoru lze zahrnout všechny položky č. 21., 7. a 14. Čtvrtý faktor může obsáhnout položky č. 22., 8. a 19. Do pátého faktoru patří položka č. 17. a 9. a do šestého položka č. 3.

Tabulka č. 17 uvádí přehled faktorů přeloženého dotazníku ASI. Položky faktoru hostilního sexismu byly rozděleny do dvou faktorů, a to do prvního a třetího faktoru. První faktor jsem pojmenovala shodně jako u původního dotazníku ASI, a to hostilní sexismus. Obsahuje osm z jedenácti položek hostilního sexismu. Položky hostilního sexismu, ve kterých se mluví o feministkách, byly odděleny do samostatného třetího faktoru. Položka č. 14 se pohybuje na rozmezí těchto dvou faktorů, zařadila jsem ji do třetího faktoru, protože v tomto faktoru má vyšší faktorové zatížení. Ve třetím faktoru se mluví o zveličování, nereálných požadavcích, nadvládě žen nad muži, nazvala jsem ho feminismus.

Druhý faktor obsahuje všechny položky faktoru heterosexuální intimity a jednu položku faktoru protektivního paternalismu. Faktor shlukuje položky, které se týkají mužů a jejich heterosexuálních vztahů. Pojmenovala jsem ho heterosexuální intimita stejně jako v původním dotazníku.

Čtvrtý faktor se zcela shoduje s faktorem komplementární genderové diferenciaci, proto je nazván stejně.

Položky faktoru protektivního paternalismu se roztržily do třech faktorů. Pátý faktor shlukuje dvě ze čtyř položek faktoru protektivního paternalismu. Tyto dvě položky spojuje uznání, láska, ochrana mužů k ženám, pojmenovala jsem ho tedy protektivní paternalismus. Šestý faktor zahrnuje pouze jednu položku faktoru protektivního paternalismu a to položku č. 3, jež popisuje, jak by se mělo postupovat v případě katastrofy, že ženy mají být zachráněny před muži. Šestý faktor zahrnuje pouze jednu položku, proto jsem ho nepojmenovala.

Tabulka č. 16 – Rotovaná matice faktorů

Položky	Faktory					
	1.	2.	3.	4.	5.	6.
H 11.	0,801					
H 16.	0,786					
H 4.	0,764					
H 15.	0,739					
H 18.	0,696					
H 10.	0,684					
H 2.	0,571					
H 5.	0,535					
B (I) 13.		0,768				
B (I) 6.		0,731				
B (P) 20.		0,643				
B (I) 12.		0,640			0,402	
B (I) 1.		0,603				
H 21.	0,415		0,763			
H 7.			0,749			
H 14.	0,446		0,533			
B (G) 22.				0,834		
B (G) 8.				0,728		
B (G) 19.		0,439		0,590		
B (P) 17.					0,814	
B (P) 9.					0,755	
B (P) 3.						0,698

Tabulka č. 17 – Přehled faktorů přeloženého dotazníku ASI

Faktory přeloženého dotazníku ASI	Položky přeloženého dotazníku ASI	Faktory položek původního dotazníku ASI
1. Hostilní sexismus	11. Ženy se snaží získat moc tím, že kontrolují své muže.	H
	16. Když ženy prohrají s muži ve férové soutěži, obvykle si stěžují, že byly diskriminovány.	H
	4. Většina žen interpretuje jednání mužů, včetně jejich nevinných poznámek jako sexistické.	H
	15. Jakmile žena dosáhne toho, že se jí muž oddá,	H

	obvykle má snahu ho držet zkrátka.	
	18. Mnoho žen považuje za zábavné flirtovat s muži tím, že působí jako sexuálně dostupné a pak odmítají jejich návrhy.	H
	10. Většina žen nedokáže plně ocenit vše, co pro ně muži dělají.	H
	2. Mnoho ženám jde o zvláštní výhody, třeba aby je pracovní zákony upřednostňovaly před muži.	H
	5. Ženy se příliš snadno urazí.	H
2. Heterosexuální intimita	13. Muži ke svému životu potřebují ženy.	B (I)
	6. Lidé v životě nejsou opravdu šťastni, pokud nemají romantický heterosexuální vztah.	B (I)
	20. Muži by měli být ochotni obětovat svoje blaho, aby ženy finančně zabezpečili.	B (P)
	12. Každý muž by měl mít ženu, kterou zbožňuje.	B (I)
	1. Nehledě na to, co muž dokázal, není plnohodnotnou osobností bez lásky ženy.	B (I)
3. Feminismus	21. Feministky mají na muže nereálné požadavky.	H
	7. Feministkám jde o to, aby ženy měly větší moc než muži.	H

	14. Ženy často zveličují, když mluví o problémech, které mají v práci.	H
4. Genderová diferenciace	22. Ženy ve srovnání s muži mívají vytříbenější cit pro umění a dobrý vkus.	B (G)
	8. Mnoho žen je morálně čistých, ale naopak mezi muži je takových velmi málo.	B (G)
	19. Ženy inklinují více k morálnímu cítění.	B (G)
5. Protektivní paternalismus	17. Dobrá žena by měla být svým mužem uznávána.	B (P)
	9. Ženy by měly být svými muži milovány a chráněny.	B (P)
6.	3. V případě katastrofy by ženy měly být zachráněny dříve než muži.	B (P)

Shrnutí

Dá se říci, že položky přeloženého dotazníku ASI se rozpadají velmi podobně jako položky původního dotazníku ASI, ale neshodují se zcela s faktory původního dotazníku ASI. Původní dotazník ASI, v explorační faktorové analýze metodou hlavních komponent s rotací Varimax, se rozpadl na čtyři faktory, a to hostilní sexismus, protektivní paternalismus, komplementární genderovou diferenciaci a heterosexuální intimitu. Náš přeložený dotazník ASI se rozpadl na šest faktorů, přičemž šestý faktor obsahoval pouze jednu položku, tudíž jsem ho nepojmenovala. Přeložený dotazník ASI se rozpadl na tyto faktory: hostilní sexismus, heterosexuální intimita, feminismus, genderová diferenciace, protektivní paternalismus. Tedy faktory přeloženého dotazníku ASI se nerozpadají do faktorů, které se shodují s faktory původního dotazníku ASI. Některé položky subškály protektivního paternalismu se ukázaly jako problematické v explorativní faktorové analýze metodou hlavních komponent s rotací Varimax stejně jako v případě testových charakteristik (diskriminační schopnosti, Cronbachova alfa).

8.1.3 Výsledky pro výzkumnou otázku č. 2

Konfirmativní faktorová analýza u dotazníku ASI

H2: V českých datech existuje stejná struktura faktorů dotazníku ASI jako v zahraničních.

Udělal jsem konfirmativní analýzu nejprve pro dvoufaktorový a poté i pro čtyřfaktorový model.

1. Dvoufaktorový model

Z následující tabulky vyplývá, že všechny proměnné do předem nadefinovaných faktorů patří – p-hodnoty jsou menší než 0,05.

Tabulka č. 18 – Přehled položek přeloženého dotazníku ASI

Faktorová zatížení					
Faktory	Položky	Estimate	SE	Z	p
Benevolentní sexismus	BI1	0.829	0.116	7.13	< .001
	BI6	0.891	0.133	6.72	< .001
	BP3	0.559	0.135	4.13	< .001
	BG8	0.545	0.126	4.33	< .001
	BP9	0.351	0.104	3.37	< .001
	BI12	0.667	0.127	5.27	< .001
	BI13	0.954	0.128	7.43	< .001
	BP17	0.301	0.118	2.54	0.011
	BG19	0.689	0.112	6.16	< .001
	BP20	0.978	0.123	7.97	< .001
	BG22	0.610	0.136	4.49	< .001
	Hostilní sexismus	H21	0.966	0.125	7.73
H18		0.843	0.114	7.40	< .001
H16		0.930	0.105	8.82	< .001
H15		0.980	0.108	9.11	< .001
H14		0.776	0.112	6.91	< .001
H11		1.032	0.109	9.50	< .001
H10		0.864	0.104	8.29	< .001
H7		0.897	0.135	6.64	< .001
H5_A		0.808	0.109	7.39	< .001
H4		0.790	0.101	7.81	< .001
H2	0.821	0.120	6.83	< .001	

Tabulka č. 19 zachycuje vhodnost dvoufaktorového modelu. Z chíkvadrát testu vychází p-hodnota <0,001. Z ní je zřejmé, že model je dobrý. Faktory jsou odlišné.

Tabulka č. 19 – Test vhodnosti modelu

χ^2		df		p	
463		208		< .001	

V následující tabulce jsou míry, které hovoří o tom, jak je model dobrý. CFI comparative fit index se pohybuje od 0 do 1, čím je vyšší, tím je model lepší. CFI je v tomto případě 0,738, což ukazuje, že model je dobrý.

Tabulka č. 20 – Míry indexů

CFI	TLI	RMSEA	RMSEA 90% CI	
			Lower	Upper
0.738	0.709	0.101	0.0887	0.113

2. Čtyřfaktorový model

Z následující tabulky je zřejmé, že všechny proměnné patří do stanovených faktorů (p-hodnoty menší než 0,05).

Tabulka č. 21 – Přehled položek přeloženého dotazníku ASI

Faktorová zatížení				Z	p
Faktory	Položky	Estimate	SE		
Heterosexuální intimita	BI1	0.8300	0.120	6.939	< .001
	BI6	0.9539	0.134	7.109	< .001
	BI12	0.7122	0.128	5.557	< .001
	BI13	0.9736	0.132	7.394	< .001
Protektivní paternalismus	BP3	0.6175	0.138	4.486	< .001
	BP9	0.4558	0.112	4.085	< .001
	BP17	0.3629	0.131	2.760	0.006
	BP20	1.1467	0.148	7.728	< .001
Komplementární genderová diferenciacie	BG22	0.8915	0.145	6.143	< .001
	BG19	0.8001	0.127	6.280	< .001

	BG8	0.8280	0.134	6.187	< .001
Hostilní sexismus	H2	0.8205	0.120	6.823	< .001
	H4	0.7889	0.101	7.803	< .001
	H5_A	0.8109	0.109	7.411	< .001
	H7	0.8980	0.135	6.635	< .001
	H10	0.8644	0.104	8.305	< .001
	H11	1.0305	0.109	9.477	< .001
	H14	0.7766	0.112	6.915	< .001
	H15	0.9806	0.108	9.111	< .001
	H16	0.9308	0.106	8.820	< .001
	H18	0.8423	0.114	7.388	< .001
	H21	0.9645	0.125	7.712	< .001

Tabulka č. 22 zachycuje vhodnost čtyřfaktorového modelu. Z chíkvadrát testu vychází p-hodnota <0,001, která říká, že model je dobrý. Faktory jsou odlišné.

Tabulka č. 22 – Test vhodnosti modelu

χ^2	df	p
430	202	< .001

V následující tabulce jsou míry, které hovoří o tom, jak je model dobrý. CFI comparative fit index se pohybuje od 0 do 1, čím je vyšší, tím je model lepší. CFI je v tomto případě 0,765, což ukazuje, že model je dobrý.

Tabulka č. 23 – Míry indexů

CFI	TLI	RMSEA	RMSEA 90% CI	
			Lower	Upper
0.765	0.732	0.0970	0.0843	0.110

Porovnání dvoufaktorového a čtyřfaktorového modelu

Oba modely se ukázaly jako dobré, ale CFI comparative fit index je o něco vyšší v případě čtyřfaktorového modelu, tudíž lze za vhodnější model považovat čtyřfaktorový.

8.1.4 Výsledky pro výzkumnou otázku č. 3

Pomocí Spearmanova korelačního koeficientu byla vytvořena matice korelací mezi jednotlivými scénáři a položkami dotazníku ASI, kterou zachycuje tabulka č. 24. Statisticky významné koeficienty, a tedy i závislosti jsou vyznačeny červeně. Většina statisticky významných koeficientů je kladná a nepřesahuje hodnoty 0,4, proto se jedná o pozitivní závislosti, a to spíše slabé. Pouze ve třech případech, jednou u položky č. 9. a dvakrát u položky č. 7. je statisticky významný koeficient se zápornou hodnotou, který značí negativní závislost, avšak i tyto jsou slabé.

Tabulka č. 24 – Korelace mezi jednotlivými scénáři a jednotlivými položkami dotazníku ASI

	(H) 1.	(P) 2.	(G) 3.	(I) 4.	(H) 5.	(P) 6.	(G) 7.	(I) 8.
B (I) 1.	0,110	-0,132	0,353 **	0,002	0,137	-0,003	0,194 *	-0,079
H 2.	0,178	0,252 **	0,229 *	0,010	0,255 **	0,278 **	0,120	0,055
B (P) 3.	0,020	0,177	0,224 *	0,167	0,216 *	0,046	0,078	0,184 *
H 4.	0,127	0,166	0,113	-0,131	0,217 *	0,127	0,020	-0,081
H 5.	0,204 *	0,107	0,203 *	0,143	0,223 *	0,063	0,134	0,028
B (I) 6.	0,265 **	0,111	0,357 **	0,090	0,290 **	0,179	0,188 *	0,028
H 7.	0,047	0,204 *	0,096	0,089	0,263 **	0,251 **	0,080	0,105
B (G) 8.	-0,130	-0,073	0,081	-0,001	0,025	-0,048	0,159	0,083
B (P) 9.	-0,202 *	0,016	-0,079	0,092	-0,031	-0,120	-0,174	0,020
H 10.	0,261 **	0,342 **	0,148	0,044	0,286 **	0,322 **	0,035	-0,063
H 11.	0,097	0,212 *	0,092	-0,077	0,197 *	0,311 **	0,100	0,010
B (I) 12.	-0,032	0,099	-0,030	0,081	0,083	0,077	0,022	-0,014
B (I) 13.	0,038	0,019	-0,022	0,064	0,020	0,024	0,090	0,107

H 14.	0,183 *	0,197 *	0,074	0,043	0,257 **	0,144	0,052	-0,060
H 15.	0,238 **	0,190 *	0,097	-0,069	0,268 **	0,158	0,044	-0,066
H 16.	0,230 **	0,247 **	0,066	-0,093	0,182 *	0,307 **	0,016	-0,073
B (P) 17.	-0,177	-0,053	-0,211 *	-0,023	-0,230 **	-0,169	-0,178	0,010
H 18.	0,158	0,241 **	0,007	0,031	0,253 **	0,287 **	-0,057	0,017
B (G) 19.	-0,019	0,035	0,145	0,033	-0,074	-0,065	0,031	0,081
B (P) 20.	0,053	0,089	0,198 *	-0,040	0,091	0,163	0,012	-0,064
H 21.	0,175	0,287 **	0,143	0,126	0,286 **	0,387 **	0,099	0,100
B (G) 22.	0,122	0,055	0,166	0,125	0,087	-0,067	0,277 **	0,070
** Korelace je signifikantní na hladině významnosti 1%								
* Korelace je signifikantní na hladině významnosti 5%								

1. H3A: Scénář č. 1 bude korespondovat se škálou hostilního sexismu.

Scénář č. 1 by měl zachycovat škálu hostilního sexismu, měl by tedy statisticky významně pozitivně korelovat s položkami dotazníku ASI č. 2., 4., 5., 7., 10., 11., 14., 15., 16., 18., 21., patřícími do faktoru hostilního sexismu. Tento scénář by měl zvláště pozitivně korelovat s položkami č. 2., 4., 5., neboť jsem zde předpokládala obsahovou shodu (tedy položka ověřuje podobný jev, jaký je popsán ve scénáři). Scénář č. 1 statisticky významně pozitivně koreluje s položkou č. 5., 10., 14., 15., 16. Všechny tyto položky spadají pod škálu hostilního sexismu, též scénář č. 1. pozitivně koreluje s položkou č. 6., patřící do subškály heterosexuální intimity, a negativně koreluje s položkou č. 9. se subškálou protektivního paternalismu. Scénář č. 1 koresponduje se škálou hostilního sexismu, protože se prokázala statisticky významná souvislost s pěti položkami škály hostilního sexismu.

2. H3B: Scénář č. 2 bude korespondovat se subškálou protektivního paternalismu.

Scénář č. 2 by měl zachycovat subškálu protektivního paternalismu, měl by tedy statisticky významně pozitivně korelovat s položkami dotazníku ASI č. 3., 9., 17., 20., patřícími do subfaktoru protektivního paternalismu. Tento scénář by měl zvláště pozitivně korelovat s položkami č. 9., 20., neboť jsem zde předpokládala obsahovou shodu (tedy položka ověřuje podobný jev, jaký je popsán ve scénáři). Scénář č. 2 statisticky významně pozitivně koreluje s položkou č. 2., 7., 10., 11., 14., 15., 16., 18., 21. Všechny tyto položky spadají pod škálu hostilního sexismu, a ne tedy do subškály protektivního paternalismu. Scénář č. 2 nekoresponduje se subškálou protektivního paternalismu, protože se neprokázala statisticky významná souvislost s položkami dotazníku ASI, patřícími do subfaktoru protektivního paternalismu.

3. H3C: Scénář č. 3 bude korespondovat se subškálou komplementární genderové diference.

Scénář č. 3 by měl zachycovat subškálu komplementární genderové diference, měl by tedy statisticky významně pozitivně korelovat s položkami dotazníku ASI č. 8., 19., 22., patřícími do subfaktoru komplementární genderové diference. Tento scénář by měl zvláště pozitivně korelovat s položkou č. 19., neboť jsem zde předpokládala obsahovou shodu (tedy položka ověřuje podobný jev, jaký je popsán ve scénáři). Scénář č. 3 statisticky významně pozitivně koreluje s položkami č. 1., 6., které spadají pod subškálu heterosexuální intimity. Dále statisticky významně pozitivně koreluje s položkami č. 2., 5., jež patří pod škálu hostilního sexismu. Scénář č. 3 také statisticky významně koreluje s položkami subškály protektivního paternalismu, a to pozitivně s položkami č. 3., 20. a negativně s položkou č. 17. Scénář č. 3 nekoresponduje se subškálou komplementární genderové diference, protože se neprokázala statisticky významná souvislost s položkami subfaktoru komplementární genderové diference.

4. H3D: Scénář č. 4 bude korespondovat se subškálou heterosexuální intimity.

Scénář č. 4 by měl zachycovat subškálu heterosexuální intimity, měl by tedy statisticky významně pozitivně korelovat s položkami dotazníku ASI č. 1., 6., 12., 13., patřícími do subfaktoru heterosexuální intimity. Tento scénář by měl zvláště pozitivně

korelovat s položkami č. 1., 13., neboť jsem zde předpokládala obsahovou shodu (tedy položka ověřuje podobný jev, jaký je popsán ve scénáři). Scénář č. 4 statisticky významně nekoreluje s žádnými položkami dotazníku ASI. Scénář č. 4 nekoresponduje se subškálou heterosexuální intimity, protože se neprokázala statisticky významná souvislost s položkami subfaktoru heterosexuální intimity.

5. H3E: Scénář č. 5 bude korespondovat se škálou hostilního sexismu.

Scénář č. 5, stejně jako scénář č. 1, by měl zachycovat škálu hostilního sexismu, měl by tedy statisticky významně pozitivně korelovat s položkami dotazníku ASI č. 2., 4., 5., 7., 10., 11., 14., 15., 16., 18., 21., patřícími do faktoru hostilního sexismu. Tento scénář by měl zvláště pozitivně korelovat s položkami č. 2., 4., 5., neboť jsem zde předpokládala obsahovou shodu (tedy položka ověřuje podobný jev, jaký je popsán ve scénáři). Scénář č. 5 statisticky významně pozitivně koreluje s položkou č. 2., 4., 5., 7., 10., 11., 14., 15., 16., 18., 21. Všechny tyto položky spadají pod škálu hostilního sexismu. Scénář č. 5 pozitivně koreluje i s položkou subškály protektivního paternalismu č. 3 a s položkou č. 6 subškály heterosexuální intimity. Scénář č. 5 negativně koreluje s položkou č. 17 se subškálou protektivního paternalismu. Scénář č. 5 koresponduje se škálou hostilního sexismu, protože se prokázala statisticky významná souvislost s jedenácti položkami faktoru hostilního sexismu.

Porovnání scénářů č. 1 a č. 5

Scénář č. 5 statisticky významně pozitivně koreloval s více položkami hostilního obsahu než scénář č. 1. Oba scénáře statisticky významně korelovaly i s položkami subškál heterosexuální intimity a protektivního paternalismu. V případě scénáře č. 1 i scénáře č. 5 se vyskytla statisticky významná negativní korelace s položkou subškály protektivního paternalismu, ale položky nebyly shodné. U scénáře č. 1 to byla položka č. 9 a u scénáře č. 5 to byla položka č. 17. Scénář č. 5 statisticky významně pozitivně koreloval se všemi položkami hostilního sexismu na rozdíl od scénáře č. 1. Dá se tedy říci, že scénář č. 5 o něco lépe koresponduje se škálou hostilního sexismu.

6. H3F: Scénář č. 6 bude korespondovat se subškálou protektivního paternalismu.

Scénář č. 6 by měl zachycovat subškálu protektivního paternalismu, měl by tedy statisticky významně pozitivně korelovat s položkami dotazníku ASI č. 3., 9., 17., 20., patřícími do subfaktoru protektivního paternalismu. Tento scénář by měl zvláště pozitivně korelovat s položkami č. 9., 20., neboť jsem zde předpokládala obsahovou shodu (tedy položka ověřuje podobný jev, jaký je popsán ve scénáři). Scénář č. 6 statisticky významně pozitivně koreluje s položkou č. 2., 7., 10., 11., 14., 15., 16., 18., 21. Všechny tyto položky spadají pod škálu hostilního sexismu, a ne tedy do subškály protektivního paternalismu. Scénář č. 6 nekoresponduje se subškálou protektivního paternalismu, protože se neprokázala statisticky významná souvislost s položkami dotazníku ASI, patřícími do subfaktoru protektivního paternalismu.

Porovnání scénářů č. 2 a č. 6

Oba scénáře č. 2 a č. 6 pozitivně korelovaly s položkami škály hostilního sexismu místo subškály protektivního paternalismu. Scénář č. 2 statisticky významně pozitivně koreloval navíc o dvě položky hostilního sexismu. Scénáře č. 2 a č. 6 korespondují se škálou hostilního sexismu, nikoliv se subškálou protektivního paternalismu.

7. H3G: Scénář č. 7 bude korespondovat se subškálou komplementární genderové diference.

Scénář č. 7 by měl zachycovat subškálu komplementární genderové diference, měl by tedy statisticky významně pozitivně korelovat s položkami dotazníku ASI č. 8., 19., 22., patřícími do subfaktoru komplementární genderové diference. Tento scénář by měl zvláště pozitivně korelovat s položkou č. 22., neboť jsem zde předpokládala obsahovou shodu (tedy položka ověřuje podobný jev, jaký je popsán ve scénáři). Scénář č. 7 statisticky významně pozitivně koreluje s touto položkou subškály genderové diference, ale také statisticky významně pozitivně koreluje se dvěma položkami subškály heterosexuální intimity. U scénáře č. 7 se potvrdila vazba s předpokládanou položkou, ale také slabě koreluje s položkami heterosexuální intimity. Scénář č. 7 koresponduje se subškálou komplementární genderové diference.

Porovnání scénářů č. 3 a č. 7

Scénář č. 3 statisticky významně pozitivně nekoreloval ani s jednou z položek subškály komplementární genderové diference. Scénář č. 7 statisticky významně pozitivně koreloval s předpokládanou položkou, tudíž scénář č. 7 lépe koresponduje se subškálou komplementární genderové diference než scénář č. 3.

8. H3H: Scénář č. 8 bude korespondovat se subškálou heterosexuální intimity.

Scénář č. 8 by měl zachycovat subškálu heterosexuální intimity, měl by tedy statisticky významně pozitivně korelovat s položkami dotazníku ASI č. 1., 6., 12., 13., patřícími do subfaktoru komplementární genderové diference. Tento scénář by měl zvláště pozitivně korelovat s položkami č. 6., 13., neboť jsem zde předpokládala obsahovou shodu (tedy položka ověřuje podobný jev, jaký je popsán ve scénáři). Scénář č. 8 statisticky významně slabě pozitivně koreluje s položkou č. 3 subškály protektivního paternalismu, proto tento scénář nekoresponduje se subškálou heterosexuální intimity.

Porovnání scénářů č. 4 a č. 8

Scénář č. 4 statisticky významně pozitivně nekoreluje ani s jednou položkou subškály heterosexuální intimity stejně jako scénář č. 8. Tento scénář, ve srovnání se scénářem č. 4, aspoň statisticky významně slabě pozitivně koreluje s jednou položkou subškály protektivního paternalismu. V každém případě ani jeden ze scénářů nekoresponduje se subškálou heterosexuální intimity, ani s žádnou jinou.

Níže uvádím pro přehled Tabulku č. 25 s podrobnější analýzou obsahové shody scénářů, kde jsou tučně zvýrazněny vazby scénářů a příslušných položek dotazníku ASI. Dále následuje Tabulka č. 26 s přehledem výsledků obsahové shody.

Tabulka č. 25 – Analýza statisticky významných korelací mezi scénáři a položkami dotazníku ASI

Scénář	Přeložené položky dotazníku ASI	Hodnota korelace
	H 5. Ženy se příliš snadno urazí.	0,204 *

<p>H 1. Studentka technického oboru se rozhodla, že již při studiu začne hledat pracovní stáž, aby se byla později schopna uplatnit na pracovním trhu. Při pohovoru na pozici projektant/ka si povídala s ředitelem dané firmy o tom, co umí, a jaké má zkušenosti. Na konci pohovoru ředitel firmy říká: „Vaše resumé je výborné, ale na toto místo si představuji muže, protože jsou technicky zdatnější. Uchazeče pro nás vybírá najatá personální agentura, se kterou jsme se špatně pochopili ohledně výběru potencionálního zaměstnance. Omlouvám se Vám za nedorozumění.“ Dochází v popsané situaci podle Vás k sexistickému chování?</p>	I 6. Lidé v životě nejsou opravdu šťastní, pokud nemají romantický heterosexuální vztah.	0,265 **
	P 9. Ženy by měly být svými muži milovány a chráněny.	-0,202 *
	H 10. Většina žen nedokáže plně ocenit vše, co pro ně muži dělají.	0,261 **
	H 14. Ženy často zveličují, když mluví o problémech, které mají v práci.	0,183 *
	H 15. Jakmile žena dosáhne toho, že se jí muž oddá, obvykle má snahu ho držet zkrátka.	0,238 **
	H 16. Když ženy prohrají s muži ve férové soutěži, obvykle si stěžují, že byly diskriminovány.	0,230 **
<p>P 2. Muž se svojí ženou řeší, jestli žena zůstane ještě s dětmi doma na rodičovské dovolené, nebo už půjde do práce. Žena by šla ráda konečně po deseti letech do práce. Navrhuje tedy, že si začne hledat zaměstnání. Muž ji obejmě kolem ramen a povídá: „Holčičko, to je nesmysl, vždyť víš, že si tě musím opatrovat a opečovávat tě. Pracuju a dřu jako mezek kvůli tobě a dětem. Já se o vás postarám. Nejlepší bude, když zůstaneš doma,</p>	H 2. Mnoho ženám jde o zvláštní výhody, třeba aby je pracovní zákony upřednostňovaly před muži.	0,252 **
	H 7. Feministkám jde o to, aby ženy měly větší moc než muži.	0,204 *
	H 10. Většina žen nedokáže plně ocenit vše, co pro ně muži dělají.	0,342 **
	H 11. Ženy se snaží získat moc tím, že kontrolují své muže.	0,212 *
	H 14. Ženy často zveličují, když mluví o problémech, které mají v práci.	0,197 *
	H 15. Jakmile žena dosáhne toho, že se jí muž oddá, obvykle má snahu ho držet zkrátka.	0,190 *

<p>budeš se dál starat o děti, domácnost a vařit. Víš, že mám rád teplý jídlo a pořádek.“</p> <p>Dochází v popsané situaci podle Vás k sexistickému chování?</p>	H 16. Když ženy prohrají s muži ve fěrové soutěži, obvykle si stěžují, že byly diskriminovány.	0,247 **
	H 18. Mnoho žen považuje za zábavné flirtovat s muži tím, že působí jako sexuálně dostupné a pak odmítají jejich návrhy.	0,241 **
	H 21. Feministky mají na muže nereálné požadavky.	0,287 **
<p>G 3. Muž přijíždí k nemocnici se svojí dvouletou dcerou, která má jít na operaci. U příjmu je zdravotní sestřičkou dotázán: „Kde je matka dítěte?“ Muž říká: „Je doma s druhou dcerou.“ Zdravotní sestřička se otočí směrem k holčičce: „Chudinko, ty tu musíš být s tatínkem. Maminka se o tebe určitě umí postarat líp, vid?“</p> <p>Dochází v popsané situaci podle Vás k sexistickému chování?</p>	I 1. Nehledě na to, co muž dokázal, není plnohodnotnou osobností bez lásky ženy.	0,353 **
	H 2. Mnoho ženám jde o zvláštní výhody, třeba aby je pracovní zákony upřednostňovaly před muži.	0,229 *
	P 3. V případě katastrofy by ženy měly být zachráněny dříve než muži.	0,224 *
	H 5. Ženy se příliš snadno urazí.	0,203 *
	I 6. Lidé v životě nejsou opravdu šťastni, pokud nemají romantický heterosexuální vztah.	0,357 **
	P 17. Dobrá žena by měla být svým mužem uznávaná.	-0,211 *
<p>I 4. Martin se účastní srazu spolužáků/ček ze střední školy po dvaceti letech. Každý z účastníků srazu postupně vypráví, jak se mu v životě daří. Došla řada na Martina, který ostatním sděluje: „Nedávno jsem se sice rozvedl, ale jinak se musím pochlubit, že jsem dost úspěšný. Povedlo se mi založit a úspěšně rozjet firmu v IT.“</p>	P 20. Muži by měli být ochotni obětovat svoje blaho, aby ženy finančně zabezpečili.	0,198 *
	Scénář nekoreluje s žádnou z položek přeloženého dotazníku ASI.	

<p>Jeden ze spolužáků reaguje na Martina: „To je sice skvělý, ale bez ženský stejně nejsi nic!“ Dochází v popsané situaci podle Vás k sexistickému chování?</p>		
<p>H 5. Studentka Marie, absolvující stáž v oblasti médií, má za úkol udělat rozhovor s jedním vlivným politikem, který jí přidělila její nadřízená Eva. Den před rozhovorem za studentkou přichází Tomáš, zastupující její nadřízenou Evu. Na poslední chvíli ji informuje o tom, že ten rozhovor udělá on a komentuje to slovy: „Maruško, vy jste taková hezounká, ale nejsem si jistý Vašimi schopnostmi, ten rozhovor raději udělám sám. Běžte mi uvařit kafe. To určitě zvládnete.“ Dochází v popsané situaci podle Vás k sexistickému chování?</p>	<p>H 2. Mnoho ženám jde o zvláštní výhody, třeba aby je pracovní zákony upřednostňovaly před muži.</p>	0,255 **
	<p>P3. V případě katastrofy by ženy měly být zachráněny dříve než muži.</p>	0,216 *
	<p>H 4. Většina žen interpretuje jednání mužů, včetně jejich nevinných poznámek jako sexistické.</p>	0,217 *
	<p>H 5. Ženy se příliš snadno urazí.</p>	0,223 *
	<p>I 6. Lidé v životě nejsou opravdu šťastni, pokud nemají romantický heterosexuální vztah.</p>	0,290 **
	<p>H 7. Feministkám jde o to, aby ženy měly větší moc než muži.</p>	0,263 **
	<p>H 10. Většina žen nedokáže plně ocenit vše, co pro ně muži dělají.</p>	0,286 **
	<p>H 11. Ženy se snaží získat moc tím, že kontrolují své muže.</p>	0,197 *
	<p>H 14. Ženy často zveličují, když mluví o problémech, které mají v práci.</p>	0,257 **
	<p>H 15. Jakmile žena dosáhne toho, že se jí muž oddá, obvykle má snahu ho držet zkrátka.</p>	0,268 **
	<p>H 16. Když ženy prohrají s muži ve férové soutěži, obvykle si stěžují, že byly diskriminovány.</p>	0,182 *
	<p>P 17. Dobrá žena by měla být svým mužem uznávána.</p>	-0,230 **
	<p>H 18. Mnoho žen považuje za zábavné flirtovat s muži tím, že působí jako</p>	0,253 **

	sexuálně dostupné a pak odmítají jejich návrhy.	
	H 21. Feministky mají na muže nereálné požadavky.	0,286 **
P 6. Muž v rozhovoru pro magazín reportérce říká: „Od manželky chci v první řadě respekt, klid a psychický zázemí. Nesmí mě stresovat, unavovat, nesmí se hádat. Musí se starat o naše děti a domácnost, ale není služka – musí to brát jako svým způsobem čest. Být zdvořilá, slušná, pokorná a já ji na oplátku budu chránit a finančně zajišťovat.“ Dochází v popsané situaci podle Vás k sexistickému chování?	H 2. Mnoho ženám jde o zvláštní výhody, třeba aby je pracovní zákony upřednostňovaly před muži.	0,278 **
	H 7. Feministkám jde o to, aby ženy měly větší moc než muži.	0,251 **
	H 10. Většina žen nedokáže plně ocenit vše, co pro ně muži dělají.	0,322 **
	H 11. Ženy se snaží získat moc tím, že kontrolují své muže.	0,311 **
	H 16. Když ženy prohrají s muži ve férové soutěži, obvykle si stěžují, že byly diskriminovány.	0,307 **
	H 18. Mnoho žen považuje za zábavné flirtovat s muži tím, že působí jako sexuálně dostupné a pak odmítají jejich návrhy.	0,287 **
	H 21. Feministky mají na muže nereálné požadavky.	0,387 **
G 7. Chlapec v 9. ročníku ZŠ se rozhoduje o výběru střední školy. Zvažuje, že by rád zkusil střední uměleckou školu, kde jsou nejprve talentové zkoušky. Rozhodne se zajít za svojí třídní učitelkou, aby mu poskytla podrobnější informace. Když školák třídní učitelce sdělí svůj záměr, paní učitelka odpovídá: „Honzíku, umělecké školy jsou spíše pro dívky. Dívky mají lepší cit pro umění, protože jsou jemnější, vnímavější, citlivější.	I 1. Nehledě na to, co muž dokázal, není plnohodnotnou osobností bez lásky ženy.	0,194 *
	I 6. Lidé v životě nejsou opravdu šťastni, pokud nemají romantický heterosexuální vztah.	0,188 *
	G 22. Ženy ve srovnání s muži mívají vytříbenější cit pro umění a dobrý vkus.	0,277 **

Nechtěl bys raději na průmyslovku?“ Dochází v popsané situaci podle Vás k sexistickému chování?		
I 8. Soused potká na chodbě sousedku a ta se ho ptá: „Jak se máš?“ Soused odpovídá: „Jo, mám se skvěle. V práci mě povýšili. Dostal jsem to místo, co jsem dlouho chtěl a taky mi o dost zvýšili plat. Jsem šťastnej. Co ty?“ Sousedka odpovídá: „Jo, jde to. A už někoho máš?“ Muž říká: „Ne.“ Sousedka zareaguje: „V životě stejně nebudeš šťastnej, pokud nebudeš mít ženskou, kterou budeš milovat. Chlapi se prostě bez ženský neobejdou.“ Dochází v popsané situaci podle Vás k sexistickému chování?	P 3. V případě katastrofy by ženy měly být zachráněny dříve než muži.	0,184 *

Tabulka č. 26 – Výsledky obsahové shody scénářů a položek dotazníku ASI

Jednotlivé scénáře v pořadí elektronického dotazníku	Předpoklad obsahové shody pro položky dané subškály	Výsledná obsahová shody
(H) 1.	Škála hostilního sexismu 2., 4., 5., 7., 10., 11., 14., 15., 16., 18., 21. (Konkrétní shoda: 2., 4., 5.)	5., 10., 14., 15., 16. , shoda i s dalšími subškálami
Výsledek: H3A se potvrdila.		
(P) 2.	Subškála protektivního paternalismu 3., 9., 17., 20.	Shoda s položkami škály hostilního sexismu

	(Konkrétní shoda: 9., 20.)	
Výsledek: H3B se nepotvrdila.		
(G) 3.	Subškála komplementární genderové diference 8., 19., 22. (Konkrétní shoda: 19.)	Shoda s položkami ostatních subškál
Výsledek: H3C se nepotvrdila.		
(I) 4.	Subškála heterosexuální intimity 1., 6., 12., 13. (Konkrétní shoda: 1., 13.)	Žádná shoda s položkami dané subškály
Výsledek: H3D se nepotvrdila.		
(H) 5.	Škála hostilního sexismu 2., 4., 5., 7., 10., 11., 14., 15., 16., 18., 21. (Konkrétní shoda: 2., 4., 5.)	2., 4., 5., 7., 10., 11., 14., 15., 16., 18., 21., ale shoda i s dalšími subškálami
Výsledek: H3E se potvrdila.		
(P) 6.	Subškála protektivního paternalismu 3., 9., 17., 20. (Konkrétní shoda: 9., 20.)	Shoda s položkami subškály hostilního sexismu
Výsledek: H3F se nepotvrdila.		
(G) 7.	Subškála komplementární genderové diference 8., 19., 22. (Konkrétní shoda: 22.)	22., ale shoda i s další subškálou
Výsledek: H3G se potvrdila.		
(I) 8.	Subškála heterosexuální intimity 1., 6., 12., 13. (Konkrétní shoda: 6., 13.)	Shoda s položkou subškály protektivního paternalismu
Výsledek: H3H se nepotvrdila.		

8.2 Dílčí analýzy výzkumu

V tomto oddílu prezentuji doplňující výsledky přeloženého dotazníku ASI, které podrobněji analyzuji v diskuzi.

8.2.1 Korelace mezi přeloženým dotazníkem ASI a scénáři

a) Korelace mezi celkovým skórem ASI a celkovým skórem scénářů

Podle Spearmanova korelačního koeficientu existuje statisticky významná závislost mezi celkovým skóre ASI a celkovým skóre scénářů. Korelace je signifikantní na hladině významnosti 1%. Jeho kladná hodnota 0,337 značí slabou až středně silnou pozitivní korelaci.

Tabulka č. 27 – Korelace mezi celkovým skórem ASI a celkovým skórem scénářů

	Celkové skóre scénářů
Celkové skóre dotazníku ASI	0,337 **
N	120
** Korelace je signifikantní na hladině významnosti 1%	

b) Korelace mezi hostilním sexismem u dotazníku ASI a scénářů

Podle Spearmanova korelačního koeficientu existuje statisticky významná závislost mezi hostilním sexismem u dotazníku ASI a u scénářů (s hostilním obsahem). Korelace je signifikantní na hladině významnosti 1%. Jeho kladná hodnota 0,330 značí slabou až středně silnou pozitivní korelaci.

Tabulka č. 28 – Korelace mezi hostilním sexismem u dotazníku ASI a scénářů

	HS scénářů
HS dotazníku ASI	0,330 **
N	120
** Korelace je signifikantní na hladině významnosti 1%	

c) Korelace mezi benevolentním sexismem u dotazníku ASI a scénářů

Podle Spearmanova korelačního koeficientu neexistuje statisticky významná závislost mezi benevolentním sexismem u dotazníku ASI a u scénářů (s benevolentním obsahem). Jeho hodnota je 0,134.

Tabulka č. 29 – Korelace mezi benevolentním sexismem u dotazníku ASI a scénářů

	BS scénářů
BS dotazníku ASI	0,134
N	120
** Korelace je signifikantní na hladině významnosti 1%	

Tato dílčí analýza potvrzuje i předešlé výsledky, a to, že položky hostilního sexismu disponují větší psychometrickou kvalitou na rozdíl od položek benevolentního sexismu, jako nejproblematictější se ukázaly položky protektivního paternalismu.

8.2.2 Mann – Whitney test pro dva nezávislé výběry u přeloženého dotazníku ASI

a) Porovnání odpovědí dle genderu u celkového skóre

Průměrné i mediánové body z celkového skóre ASI jsou větší u mužů než u žen. Tento rozdíl je navíc podle Mann-Whitney testu statisticky významný. P-hodnota vyšla menší než 0,05, proto se zamítá hypotéza o rovnosti a prokázala se závislost bodů celkového skóre ASI podle genderu. Muži dosahují statisticky významně vyšších hodnot u celkového skóre ASI než ženy.

Tabulka č. 30 – Mann – Whitneyův test dle genderu pro celkové skóre

	Průměr	Medián	Mann-Whitney U	Rozdíl	p
Ženy	3,38	3		-2,79	0,005

Muži	3,73	4			
Celkem	3,55	4	1267,000		

b) Porovnání odpovědí dle genderu u hostilního sexismu

Průměrné i mediánové body u HS dotazníku ASI jsou větší u mužů než u žen. Tento rozdíl je podle Mann-Whitney testu statisticky významný. P-hodnota vyšla menší než 0,05, proto se zamítá hypotéza o rovnosti a prokázala se závislost bodů u HS dotazníku ASI podle genderu. Muži dosahují statisticky významně vyšších hodnot u hostilního sexismu než ženy.

Tabulka č. 31 – Mann – Whitneyův test dle genderu u hostilního sexismu

	Průměr	Medián	Mann-Whitney U	Rozdíl	p
Ženy	3,29	4		-3,821	0,000
Muži	3,96	4			
Celkem	3,61	4	1071,000		

c) Porovnání odpovědí dle genderu u benevolentního sexismu

Průměrné i mediánové body u benevolentního sexismu dotazníku ASI lehce větší u mužů než u žen. Tento rozdíl však není podle Mann-Whitney testu statisticky významný. P-

hodnota vyšla větší než 0,05, proto se nezamítá hypotéza o rovnosti a neprokázala se závislost bodů u benevolentního sexismu dotazníku ASI podle genderu.

Tabulka č. 32 – Mann – Whitneyův test dle genderu u benevolentního sexismu

	Průměr	Medián	Mann-Whitney U	Rozdíl	p
Ženy	3,47	3		-0,473	0,636
Muži	3,50	4			
Celkem	3,49	3	1708,000		

8.2.3 Korelace mezi HS a BS u přeloženého dotazníku ASI

a) Korelace mezi HS a BS u celého vzorku

Podle Spearmanova korelačního koeficientu neexistuje statisticky významná závislost mezi škálou HS a BS u celého vzorku. Hodnota korelačního koeficientu je 0,027, což znamená, že mezi škálou HS a BS neexistuje vztah u celého vzorku.

Tabulka č. 33 – Korelace mezi HS a BS u celého vzorku

	Benevolentní sexismus
Hostilní sexismus	0,027
N	120
** Korelace je signifikantní na hladině významnosti 1%	

b) Korelace mezi HS a BS u mužů

Podle Spearmanova korelačního koeficientu neexistuje statisticky významná závislost mezi škálou HS a BS u mužů. Hodnota korelačního koeficientu u mužů je -0,006, což znamená, že mezi škálou HS a BS neexistuje vztah.

Tabulka č. 34 – Korelace mezi HS a BS u mužů

	Benevolentní sexismus
Hostilní sexismus	- 0,006
N	58
** Korelace je signifikantní na hladině významnosti 1%	

c) Korelace mezi HS a BS u žen

Podle Spearmanova korelačního koeficientu neexistuje statisticky významná závislost mezi škálou HS a BS u žen. Hodnota korelačního koeficientu u žen je 0,072, což znamená, že mezi škálou HS a BS neexistuje vztah.

Tabulka č. 35 – Korelace mezi HS a BS u žen

	Benevolentní sexismus
Hostilní sexismus	0,072
N	62
** Korelace je signifikantní na hladině významnosti 1%	

8.3 Shrnutí výsledků

Zde prezentuji shrnutí výsledků dle psychometrické kvality, dle kvalitativní složky a dle korelace přeložených položek dotazníku ASI a scénářů. Na základě těchto analýz u přeloženého dotazníku ASI navrhuji reformulace položek.

Návrh reformulace přeložených položek:

a) Dle psychometrické kvality

Tabulka č. 36 – Nízká psychometrická kvalita přeložených položek ASI

Položka	Cronbachovo alfa v případě smazání položky	Hodnota diskriminační schopnosti	Šikmost	Špičatost
B (P) 17.	0,844	-0,121	-1,383	1,940
B (P) 9.	0,839	-0,009	-1,028	1,085

Tabulka č. 37 – Návrh reformulace položek s nejnižší psychometrickou kvalitou přeloženého dotazníku ASI

Položka	Původní znění položky	Přeložená verze položky	Návrh reformulace položky
B (P) 17.	17. A good woman should be set on a pedestal by her man.	17. Dobrá žena by měla být svým mužem uznávaná.	17. Muž by měl obdivovat a uctívat svou manželku, pokud se ona chová jako správná žena.
B (P) 9.	9. Women should be cherished and protected by men.	9. Ženy by měly být svými muži milovány a chráněny.	9. Muži by měli hýčkat a chránit své ženy.

b) Dle kvalitativní složky

Některé položky původního dotazníku ASI se mi zdají formulované zavádějícím způsobem, chybí tam dle mého názoru relace. Například u položky č. 14 (Women exaggerate problems they have at work. Překlad: Ženy často zveličují, když mluví o problémech, které mají v práci.) odpovím ano, protože si myslím, že obecně všichni lidé často zveličují, když mluví o problémech, které mají v práci. Stejně tak i v případě položky č. 5 (Women are too easily offended. Překlad: Ženy se příliš snadno urazí.). Tedy na konkrétní příklad lze odpovídat na základě obecného názoru. Přeložené položky č. 1 (Nehledě na to, co muž dokázal, není plnohodnotnou osobností bez lásky ženy). a č. 19 (Ženy inklinují více k morálnímu cítění.) jsou stylisticky problematické. V případě původní položky č. 4 (Most women interpret innocent remarks or acts as being sexist. Překlad: Většina žen interpretuje jednání mužů, včetně jejich nevinných poznámek jako sexistické.) je nevhodné přídavné jméno sexistické, neboť dotazníkem ASI měříme sexismus. Drobné stylistické úpravy proběhly u přeložených položek č. 2, č. 15, č. 16 a č. 18.

Tabulka č. 38 – Návrh reformulace přeložených položek dle kvalitativní složky

Položka	Původní znění položky	Přeložená verze položky	Návrh reformulace položky
B (I) 1.	1. No matter how accomplished he is, a man is not truly complete as a person unless he has the love of a woman.	1. Nehledě na to, co muž dokázal, není plnohodnotnou osobností bez lásky ženy.	1. Bez ohledu na to, jak je muž schopný a úspěšný, nemůže být úplně šťastný, když vedle sebe nemá milující ženu.
H 2.	2. Many women are actually seeking special favors, such as hiring policies that favor them over men,	2. Mnoho ženám jde o zvláštní výhody, třeba aby je pracovní zákony upřednostňovaly před muži.	2. Mnoho ženám jde o to získat zvláštní výhody, např. aby je pracovní zákony

	under the guise of asking for "equality."		upřednostňovaly před muži.
H 4.	4. Most women interpret innocent remarks or acts as being sexist.	4. Většina žen interpretuje jednání mužů, včetně jejich nevinných poznámek jako sexistické.	4. Většina žen vnímá jednání mužů, včetně jejich nevinných poznámek jako zlehčování, obtěžování nebo diskriminaci kvůli tomu, že jsou ženy.
H 5.	5. Women are too easily offended.	5. Ženy se příliš snadno urazí.	5. Ženy se ve srovnání s muži příliš snadno urazí.
H 14.	14. Women exaggerate problems they have at work.	14. Ženy často zveličují, když mluví o problémech, které mají v práci.	14. Ženy oproti mužům často zveličují, když mluví o problémech, které mají v práci.
H 15.	15. Once a woman gets a man to commit to her, she usually tries to put him on a tight leash.	15. Jakmile žena dosáhne toho, že se jí muž oddá, obvykle má snahu ho držet zkrátka.	15. Jakmile žena dosáhne toho, že se jí muž oddá, obvykle se pak snaží držet ho zkrátka.
H 16.	16. When women lose to men in a fair competition, they typically complain	16. Když ženy prohrají s muži ve férové soutěži, obvykle si	16. Když ženy prohrají s muži ve férové soutěži, obvykle si

	about being discriminated against.	stěžují, že byly diskriminovány.	stěžují, že byly diskriminovány.
H 18.	18. Many women get a kick out of teasing men by seeming sexually available and then refusing male advances.	18. Mnoho žen považuje za zábavné flirtovat s muži tím, že působí jako sexuálně dostupné a pak odmítají jejich návrhy.	18. Mnoho žen považuje za zábavné flirtovat s muži tím, že působí jako sexuálně dostupné, ale pak odmítají jejich návrhy.
B (G) 19.	19. Women, compared to men, tend to have a superior moral sensibility.	19. Ženy inklinují více k morálnímu citění.	19. Ženy jsou ve srovnání s muži citlivější vůči morálním pravidlům.

c) Dle korelace přeložených položek dotazníku ASI a scénářů

Scénář č. 1. negativně koreloval s položkou č. 9. se subškálou protektivního paternalismu. Scénář č. 2 měl pozitivně korelovat s položkami č. 9., 20., neboť jsem zde předpokládala obsahovou shodu (tedy položka ověřuje podobný jev, jaký je popsán ve scénáři), nekoreloval. Scénář č. 3 měl pozitivně korelovat s položkou č. 19., neboť jsem zde předpokládala obsahovou shodu (tedy položka ověřuje podobný jev, jaký je popsán ve scénáři), ale nekoreloval. Scénář č. 3 negativně koreloval s položkou č. 17. Scénář č. 4 měl zvláště pozitivně korelovat s položkami č. 1., 13., neboť jsem zde předpokládala obsahovou shodu. Scénář č. 4 statisticky významně nekoreluje s žádnými položkami dotazníku ASI. Scénář č. 5 negativně koreloval s položkou č. 17 se subškálou protektivního paternalismu. Scénář č. 6 měl pozitivně korelovat s položkami č. 9., 20., neboť jsem zde předpokládala obsahovou shodu, nekoreloval. Scénář č. 7 měl pozitivně korelovat s položkou č. 22., neboť jsem zde předpokládala obsahovou shodu. Tento scénář statisticky významně pozitivně

koreloval s touto položkou subškály genderové diference. Scénář č. 8 měl zachycovat subškálu heterosexuální intimity, měl tedy statisticky významně pozitivně korelovat s položkami č. 6., 13., neboť jsem zde předpokládala obsahovou shodu, nekoreloval. (Scénář č. 4 a scénář č. 8 nekorelovaly s položkami 1., 6., 13.). Tam, kde scénář nekoreloval s žádnou položkou přeloženého dotazníku ASI nebo se vyskytla negativní korelace, navrhuji reformulaci překladu položky.

Tabulka č. 39 – Návrh reformulace přeložených položek dle korelace položek a scénářů

Položka	Původní znění položky	Přeložená verze položky	Návrh reformulace položky
B (P) 9.	9. Women should be cherished and protected by men.	9. Ženy by měly být svými muži milovány a chráněny.	9. Muži by měli hýčkat a chránit své ženy.
B (P) 20.	20. Men should be willing to sacrifice their own well-being in order to provide financially for the women in their lives.	20. Muži by měli být ochotni obětovat svoje blaho, aby ženy finančně zabezpečili.	20. Muži by měli být ochotni obětovat svůj čas a peníze, aby své ženy finančně zabezpečili.
B (G) 19.	19. Women, compared to men, tend to have a superior moral sensibility.	19. Ženy inklinují více k morálnímu citění.	19. Ženy jsou ve srovnání s muži citlivější vůči morálním pravidlům.
B (I) 1.	1. No matter how accomplished he is, a man is not truly complete as a person	1. Nehledě na to, co muž dokázal, není plnohodnotnou osobností bez lásky ženy.	1. Bez ohledu na to, jak je muž schopný a úspěšný, nemůže být úplně šťastný, když

	unless he has the love of a woman.		vedle sebe nemá milující ženu.
B (P) 17.	17. A good woman should be set on a pedestal by her man.	17. Dobrá žena by měla být svým mužem uznávána.	17. Muž by měl obdivovat a uctívat svou manželku, pokud se ona chová jako správná žena.
B (I) 6.	6. People are not truly happy in life without being romantically involved with a member of the other sex.	6. Lidé v životě nejsou opravdu šťastni, pokud nemají romantický heterosexuální vztah.	6. Lidé v životě nejsou opravdu šťastni, pokud nemají romantický vztah s člověkem opačného pohlaví.
B (I) 13.	13. Men are incomplete without women.	13. Muži ke svému životu potřebují ženy.	Položka se mi zdá v pořádku.

Diskuze

V diskuzi se nejprve se zabývám výsledky z dílčích analýz a porovnávám je s výsledky zahraničních studií. Poté prezentuji výzkumné otázky a ve stručnosti shrnuji, jak na ně na základě provedeného výzkumu lze odpovědět. Dále se zaměřuji na psychometrickou kvalitu dotazníku ASI a na to, jaké jeho další úpravy pro aktuální českou verzi doporučuji. V poslední řadě se věnuji konceptu sexismu Glick a Fiske. Všechny dílčí výsledky porovnávám s klíčovými výzkumy Glicka a Fiske (1996) a Glicka et al. (2000), eventuálně i s některými dalšími.

Nyní se tedy budu zabývat reliabilitou položek přeloženého dotazníku ASI. Cronbachovo alfa pro položky benevolentního sexismu dosáhlo hodnoty 0,788 a pro položky hostilního sexismu 0,894. Souhrnný koeficient reliability měl hodnotu 0,809 pro všechny položky. To ukazuje na přijatelnou míru přesnosti a spolehlivosti přeloženého dotazníku ASI. Souhrnná hodnota současně dovoluje existenci více faktorů (viz níže). V případě výzkumu Glicka a Fiske (1996) analýzy reliability celkového skóre ASI a průměrných hodnot pro dvě hlavní podskupiny ASI poskytly přijatelné alfa koeficienty ve všech šesti studiích. Škála BS poskytovala též nižší alfa koeficienty, což není překvapující, vzhledem k multidimenzionální povaze této škály. Subškály BS se skládají z příliš málo položek (tři pro komplementární genderovou diferenciaci, čtyři pro protektivní paternalismus a čtyři pro heterosexuální intimitu), aby při samostatné analýze získaly přijatelné skóre reliability. I v případě výzkumu Yakushko (2005) se alfa koeficienty pohybovaly od 0,80 do 0,92 pro hostilní sexismus a od 0,75 do 0,85 pro benevolentní sexismus. Ve výzkumu Fernández, et al. (2004) koeficient alfa pro BS vyšel skoro stejně vysoký jako pro HS kolem 0,82.

Jaký je vztah subškály hostilního sexismu a subškály benevolentního sexismu u přeloženého dotazníku ASI v českém prostředí? Podle Spearmanova korelačního koeficientu neexistuje statisticky významná závislost mezi škálou HS a BS u celého vzorku, ani u mužů, ani u žen. U mužů je negativní korelační koeficient, naproti tomu u žen je pozitivní korelační koeficient, což odpovídá poznatkům Glick a Fiske (1996), neboť v jejich vzorcích, obsahujících nestudující muže, byly škály HS a BS konzistentně nezávislé s negativním vztahem.

Přestože korelace u mužů je signifikantně nižší než korelace u žen v jednom ze vzorků se studenty/tkami (Studie 3). Rozdíly mezi muži a ženami jsou dramatické pouze u vzorků s nestudujícími. HS a BS byl pozitivně korelován pouze u nestudujících žen, avšak ne u mužů. V obou případech byly signifikantní rozdíly mezi korelacemi u podskupině žen a mužů. U studujících mužů, byly HS a BS vždy pozitivně korelující, za to u vzorků nestudujících mužů byly HS a BS konzistentně nezávislé (Glick & Fiske, 1996).

Proč se studující a nestudující muži v tomto ohledu lišili? Glick a Fiske (1996) to odůvodňují věkem. Tedy tak, že mladší muži, stejně tak jako ženy, mohou mít tendenci ve velkém přijímat, buď obecně sexistické (hostilní i benevolentní) nebo rovnostářské postoje, což záleží na jejich socializaci. Jak získávají více zkušeností se vztahy s ženami, mohou se mužské postoje ovšem stát více založené na skutečnosti, a tím pádem více různorodé, což ústí v absenci korelace mezi HS a BS. Je nepravděpodobné, že by se motivační podložení BS, tedy potřeby heterosexuální intimity, které podporují dyadickou závislost na ženách, vyvinulo před adolescencí. Před adolescencí mají chlapci a dívky tendenci se rozdělovat do rozdělených skupin, jejichž vztahy jsou predominantně charakterizovány kompetitivní genderovou diferenciací. S nástupem puberty, doprovázené sexuální nutkáním, získává najednou benevolentní sexistická motivace význam. Jak se dospívající muži přizpůsobují stále komplexnějším vztahům, které začínají mít s ženami, jejich postoje mohou prodělat přechod z jednoduchých struktur na komplexnější a možná skutečně ambivalentní struktury. Naopak, starší, nestudující muži ve vzorcích měli nepochybně mnohem více zkušeností s ženami, jež by mohly přispívat k více odlišným postojům, z nichž mají určité zkušenosti (např. rozvod, žena byla povýšena místo něho) větší vliv na vytvoření větší hostility a jiné (např. výchova dcery) větší vliv na posílení více benevolentních sexistických postojů (Glick & Fiske, 1996).

Fernández, et al. (2004) ve svém výzkumu došli k závěru, že aby vysvětlili vývoj sexistických postojů vůči mužům a ženám, musí vzít v úvahu nejen generační změny, ale také kulturní a historické změny. Výsledky ukazují, že sexistické postoje vůči ženám a mužům jsou podmíněny genderem a věkem. Výsledky naznačují, že ženy a muži mladší 42 let vykazují výrazně méně hostilní a benevolentní sexistické postoje ve srovnání se staršími vzorky. Tato tendence je však výraznější u žen. Výsledky navíc ukazují, že v této věkové

skupině je výrazný rozdíl mezi sexistickými postoji mužů a žen vůči ženám, což je tendence, která s věkem mizí.

Pokud je uvažování Glick a Fiske (1996) správné, čas strávený na vysoké škole je u mužů pravděpodobně čas přechodu od jednodušších k mnohem složitějším postojům vůči ženám. Toto jejich odůvodnění by vysvětlovalo velmi nízkou korelaci HS a BS škál v případě mužů u přeloženého dotazníku ASI, neboť můj vzorek obsahoval 15 mužů do 34 let a 43 mužů nad 35 let.

Proč ale vyšla u přeloženého dotazníku ASI velmi nízká pozitivní korelace HS a BS u žen, ale ze zmíněných korelací, byla největší (u mužů $-0,006$, u žen $0,072$)? Na tuto otázku najdeme odpověď ve výzkumu Glick et al. (2000). Výsledky ze studie Glick et al. (2000) jsou dosti konzistentní a ve většině zemí se objevují významné pozitivní korelace, jak u mužů, tak u žen, s výjimkou mužů v Belgii, Botswaně, Itálii, Nigérii a Portugalsku a mužů a žen v Jižní Africe. V některých vzorcích v USA byly korelace HS a BS silnější u žen než u mužů, což naznačuje, že mužské hostilní a benevolentní postoje mohou být diferencovanější než ženské (Glick & Fiske, 1996). Významné rozdíly mezi muži a ženami s vyšší korelací žen, než u mužů se vyskytly v 10 zemích: Botswana, Kuba, Anglie, Itálie, Japonsko, Nizozemsko, Portugalsko, Jižní Korea, Španělsko a Turecko. Navzdory těmto rozdílům mezi pohlavími byl ve většině zemí trend směřující k výrazně pozitivním korelacím HS a BS (Glick et al., 2000). I ženy na Ukrajině skórovali v benevolentním sexismu výše oproti mužům (Yakushko, 2005).

Glick et al. (2000) zjistili, že ve více sexistických zemích (v porovnání s těmi méně sexistickými) škály HS a BS byly více nezávislé. Toto zjištění bylo replikováno na individuální úrovni: korelace HS a BS byly nižší mezi lidmi, co skórovali vysoko na škále HS a nízko na škále BS. Tyto výsledky nasvědčují, že HS a BS slaběji korelují u mužů než u žen, protože muži obecně skórují na škále sexismu výše. Možná že lidé, kteří žijí ve více rovnostářských společnostech, snadněji rozpoznávají BS jako formu sexismu a odsuzují ho stejně jako HS (méně lidí zde odmítá HS, ale přijímá BS), což vytváří nízká skóre na obou škálách, jež nafukují korelaci HS a BS. Implikace nižší korelace HS a BS mezi sexističtějšími respondenty je to, že sexističtější jedinci jsou k ženám spíše čistě hostilní nebo benevolentní než ambivalentní (např. sexističtější jedinci mohou zastávat jednu ideologii, a ne

tu druhou). Je však třeba brát v potaz, že skóre HS a BS se na úrovni společností zvyšovala nebo snižovala v závislosti na druhé hodnotě.

Na základě uvedených zjištění tedy můžeme předpokládat, že Česká republika patří mezi více sexistické země, jelikož škály HS a BS vyšly jako nezávislé, též HS a BS slaběji korelovaly u mužů než u žen.

Jak je to se strukturou faktorů dle genderu? S výjimkou rozsahu vztahu mezi HS a BS mezi nestudujícími dotazovanými, faktorová struktura ASI byla pro muže i ženy podobná. Dva formální testy (ve dvou studiích s dostatečným objemem vzorků) potvrdily uvedenou podobnost. Tento nálezný nebyl zcela předpokládaným výsledkem. Teorie ambivalentního sexismu předpokládá mužskou ambivalenci vůči ženám. Ačkoliv ženy mohou být sexistické, před začátkem těchto sérií studií nebylo předem jasné, že by struktura jejich postojů mohla korespondovat s těmi mužskými (Glick & Fiske, 1996). Dle faktorové analytické studie Spence a Helmreich (1972) AWS odhalily značné rozdíly mezi faktory identifikovanými na základě odpovědí mužů a odpovědí žen (in Glick & Fiske, 1996).

Pragmaticky je podobnost ve faktorové struktuře ASI mezi ženami a muži velmi příhodná, jelikož naznačuje, že podobné konstrukty jsou naměřeny v obou skupinách. Konceptuálně tato podobnost zastává důležitost sociálního vzdělávání ohledně sexistických postojů. Pokud by sexistické postoje byly pouhými výsledky specificky mužských pohnutek, namířených na ženy (např. dominovat, mít sex), faktorová struktura u žen by nebyla podobná. Ačkoliv mohou některé aspekty sexistických postojů pocházet ze skrytých mužských pohnutek, tyto postoje se stávají kulturně přenosné a mohou tak být převzaté ženami (Glick & Fiske, 1996). Je to tedy výsledek stereotypů a kulturních představ dominujících v naší společnosti, kterým jsme vystaveni všichni – jak ženy, tak muži.

Kulturní transmise sexismu směrem k ženám může být důvodem těch několika výjimek ve stejnosti u korelativní struktury mužských a ženských odpovědí. Jak jsem zmiňovala výše, ačkoliv byly HS a BS obecně silně a pozitivně propojené, byly zde dvě výjimky: 1) korelace mezi škálami HS a BS (hrubé skóre) byly nevýznamné (a v obou případech v negativním směru) pro nestudující muže u dvou vzorků, 2) u jednoho vzorku studujících mužů byla sice korelace pozitivní a signifikantní, ale byla značně nižší než korelace mezi HS a BS u žen (Glick & Fiske, 1996).

Jaký může být důvod existence těchto rozdílů? Glick a Fiske (1996) se domnívají, že pokud mužský sexismus reflektuje jejich motivační vztah k ženám, kdežto ženské převzetí sexistických postojů reflektuje jejich tendenci přijímat či odmítat převládajících kulturní normy. Hostilní a benevolentní motivace nemusí být úzce propojeny u jednotlivých mužů. Sexuální motivace může například vyvolat benevolentní sexismus u mnoha mužů (potřeba ochraňovat, idealizovat a dosáhnout intimity s ženou) bez projevů explicitně hostilní strany sexismu. Ačkoliv Glick a Fiske (1996) argumentovali tím, že vysoké skóre na stupnici BS odráží jistý druh potřeby dominovat ženy, je tato dominance zastřena a jednotliví muži si nemusí být vědomi této součásti jejich přitažlivosti vůči ženám.

Pro porovnání, ženy mohou mít tendenci, buď přijmout převažující kulturní postoje vůči ženám, nebo pokud tyto postoje zpochybní, konfrontovat zároveň hostilní i benevolentní sexismus. Jinými slovy, u žen, které odmítnou tradiční sexistické role a povinnosti, je větší pravděpodobnost nejen, že budou vnímat více zjevné hostilní aspekty sexismu, ale také, že si vyvinou jistý smysl pro předpoklady obsažené v benevolentním sexismu (např. že „ochrana“ žen zahrnuje předpoklad jejich nižší kompetence) (Glick & Fiske, 1996).

Ačkoli dvě studie Glick a Fiske (1996) (1 a 3, oba s vysokoškolačky/čkami) s dostatečnou velikostí vzorku přinesly podobná řešení faktorů pro muže a ženy, korelace mezi hrubými skóry pro HS a BS škály naznačují, že se liší u mužů a žen ve vzorcích, kde byly nestudující (studie 4 a 5), proto navrhuji, aby v příštích výzkumech pro české prostředí, byly faktorové analýzy udělány podle genderu, ale i podle věkových kategorií (viz výše rozdílné korelace subškál ASI mezi studujícími a nestudujícími muži).

V mém výzkumu jsem pracovala s faktorovými analýzami společně pro muže a ženy všech věkových kategorií. Zde narážím na rozdíl mezi mým výzkumem a výzkumem Glick a Fiske (1996), kteří pracovali s respondenty/tkami především z řad vysokoškoláků/ček, nelze mluvit o reprezentativním americkém vzorku. Ani ve výzkumu Glick et al. (2000) uvedené vzorky (s výjimkou Nizozemska) nemohou být považovány za reprezentativní pro dané země. Jako limit studie z roku 1996 vnímám právě nerovnováhu mezi velkou velikostí počátečních vysokoškolských vzorků, na kterých byl vyvinut ASI, a relativně malou

velikostí vzorků pro prediktivní studie validity s dospělou populací. Dalším limitem dotazníku ASI může být sociální žádoucnost, kterou by se mohlo zabývat v dalším výzkumu.

Glick a Fiske (1996) očekávali rozdíly mezi muži a ženami na ASI škálách. Pokud by nebylo zjištěno, že muži jsou více sexističtí než ženy, nastala by pochybnost o validitě dotazníku ASI. Pro každou ze šesti studií zkoumali rozdíly v průměrných hrubých skórech pro celkové ASI (všechny položky), HS a BS. Ve všech případech byly rozdíly dle pohlaví respondentů signifikantní, takže muži měli vyšší skóre na ASI než ženy. Přestože muži měli tendenci dosahovat vyššího skóre než ženy u obou subškál ASI, rozdíly byly pro HS vyšší než pro BS. Pouze u studie 6 muži dosáhli vyššího skóre pouze u HS. Rozdíl mezi skóre HS mužů a žen byl signifikantně větší než rozdíl mezi skóre BS.

Jak se liší ženy a muži v odpovědích u přeloženého dotazníku ASI? Dosahují čeští muži vyššího skóre u obou škál ASI jako ve většině případů výzkumu z roku 1996? Potvrdí i průměry hrubých skóre celkového skóre přeloženého dotazníku ASI, hostilního a benevolentního skóre, že Česká republika je jednou z více sexistických zemí?

Budeme-li nyní výsledky provedeného výzkumu interpretovat ve vztahu k české populaci, a nikoliv psychometrické kvalitě dotazníku, lze tvrdit, že průměrné i mediánové body z celkového skóre přeloženého dotazníku ASI jsou větší u mužů než u žen. Tento rozdíl je navíc podle Mann-Whitney testu statisticky významný. Muži dosahují statisticky významně vyšších hodnot u celkového skóre ASI než ženy. Stejně tomu bylo i v porovnání odpovědí u hostilního sexismu. U benevolentního sexismu byly průměrné i mediánové body lehce větší u mužů než u žen, ale neprokázala se závislost bodů u benevolentního sexismu přeloženého dotazníku ASI podle genderu. Proč tomu tak je? Co to znamená?

Ve výzkumu Glick et al. z roku 2000 ve všech zemích dosáhli muži skóre HS výrazně vyššího než ženy. Ve velké většině zemí však byl rozdíl mezi pohlavími ve skóre BS výrazně menší, zmizel nebo se dokonce zvrátil, takže v některých zemích měly ženy vyšší skóre než muži v BS. Ve všech zemích kromě tří (Austrálie, Japonsko a Nizozemsko) však byl tento hlavní účinek způsoben interakcí gender respondentů X ASI subškál. Povaha interakce byla dvou typů: (a) velký rozdíl mezi muži a ženami ve skóre HS se stal menším nebo nevýznamným rozdílem dle pohlaví/genderu ve skóre BS nebo (b) rozdíl mezi muži a ženami byl u BS změněn tak, že ženy dosáhly vyššího skóre BS než muži.

Napříč státy, mužské průměrné skóre sexismu silně predikovalo ženské průměrné skóre jak HS, tak BS a tím poskytuje důkaz, že sociálně znevýhodněné skupiny často přijímají vysvětlení vlastní nerovnosti od dominantní skupiny. Vysvětlením může být teorie ospravedlňování systému Josta a Banajiho (1994), která zdůrazňuje, jak podřízené skupiny inklinují přijímat systém ospravedlňující ideologii své vlastní podřadnosti, které jsou propagovány dominantními skupinami.

Jak se zvyšovala mužská úroveň sexismu, tak se s ní zvyšovala i úroveň přijímání tohoto nerovného stavu ženami. Avšak pro HS měla tato úroveň u žen své limity. Ženy ve všech zkoumaných zemích byly mnohem odmítavější k HS než muži, a navíc rozdíl mezi mužským a ženským skóre HS se zvyšoval spolu s úrovní mužského sexismu, což nasvědčuje odporu žen k tomuto hostilnímu prostředí. Na druhou stranu, rozdíl ve skóre u BS u obou pohlaví ukázal opačný vztah k mužskému průměrnému skóre sexismu: čím sexističtější je země, tím spíše ženy přijímají BS, a to až do bodu, kde ve 4 nejsexističtějších zemích (Botswana, Kuba, Nigerie a JAR) ženy přijímaly BS o mnoho více než muži. Obecně, ženy v porovnání s muži spíše přijímaly BS než HS, což značí že podřízené skupiny schvalují benevolentní předsudky spíše než ty hostilní (Glick et al., 2000).

České ženy oproti mužům byly také odmítavější k HS, ale u BS skórovaly téměř stejně vysoko jako muži (průměrné body u benevolentního sexismu pro ženy byly 3,47 a pro muže 3,50 – tedy povaha interakce odpovídá prvnímu typu (a) viz výše), což potvrzuje výsledky a tvrzení Glick et al. (2000), že čím sexističtější země, tím spíše ženy přijímají BS. Tyto výsledky tedy potvrzují předešlé výsledky korelací a ukazují, že české prostředí je sexistické.

Tyto důkazy jsou konzistentní s názorem, že ženy přijímají BS jako formu sebeobrany, pokud je národní úroveň sexismu relativně vysoká. HS a BS tedy společně fungují jako obzvláště efektivní metoda udržení společenské nerovnosti: pokud muži vykazují vysokou úroveň HS, tak ženy spíše přijímají BS jako způsob, jak získat mužskou ochranu, obdiv a lásku a jako způsob, jak se vyhnout mužské hostilitě. Pokud se ženy rozhodnou čelit zavedeným genderovým rolím, tak budou vystaveny mužské hostilitě, ale pokud se jim podvolí, jsou odměněny mužskou benevolencí. Není divu, že se ženy často podvolí a přijmou BS (Glick et al., 2000).

Jak jsem zmiňovala v teoretické části, i když se BS tváří „neškodně“, podle výzkumů Glick et al. (2000) a Dardenne, Dumont, Bollier (2007) mohou mít takové postoje negativní vliv na rovnost mezi ženami a muži. Navíc BS legitimizuje HS, tím že umožňuje sexistickým mužům vidět se nikoliv jako utlačovatelé, nýbrž jako ochránci, obdivovatelé a intimní partneři žen. Navíc, BS může být efektivní způsob, jak podmílat ženské snahy a bránit ženám dosáhnout rovnosti tím, že odměňuje jejich chování v rámci zavedených genderových rolí a zmírňuje jejich odpor k mužské moci, protože jedinec neodmítá moc jiného, pokud ho ta moc chrání (Glick et al., 2000).

Tedy ženská ochota přijímat BS je problémem. Už Virginia Woolfová si uvědomila, že opravdová rovnost nastane pouze tehdy, když ženy přestanou být ochraňovány. Data z výzkumů ukazují trend, kdy snižování úrovně HS u mužů vede k většímu odmítání BS u žen (Glick et al., 2000). Je tedy potřeba začít pracovat na snížení HS u českých mužů.

V diplomové práci jsem se věnovala převodu dotazníku The 22 - Item inventory of ambivalent sexism (ASI) neboli Inventáře ambivalentního sexismu (dále už jen dotazník ASI) do českého prostředí. Primárně jsem se zaměřovala na psychometrické vlastnosti dotazníku ASI. Moje práce byla tedy především metodologická, a to převod a validizace (skrze scénáře) dotazníku ASI. Hlavní cíl je v převodu a validizaci dotazníku ASI. Prostřednictvím čehož jsem ověřovala také platnost teorie ambivalentního sexismu v české společnosti.

Moje první výzkumná otázka se zabývala tím, do jakých faktorů se rozpadají přeložené položky dotazníku ASI. Chtěla jsem zjistit, zda se faktory přeloženého dotazníku ASI shodují s faktory původního dotazníku ASI z roku 1996. Explorativní faktorová analýza byla prováděna volně tzv. na zelené louce, bez předem daného počtu faktorů. Důvodem bylo eliminování vlivu původního dotazníku, aby se vygenerovaly faktory, které se ukazují v našich datech.

Dá se říci, že položky přeloženého dotazníku ASI se rozpadají velmi podobně jako položky původního dotazníku ASI, ale neshodují se zcela s faktory původního dotazníku ASI. Původní dotazník ASI, v explorační faktorové analýze metodou hlavních komponent s rotací Varimax, se rozpadl na čtyři faktory, a to hostilní sexismus, protektivní paternalismus, komplementární genderovou diferenciaci a heterosexuální intimitu.

Přeložený dotazník ASI se rozpadl na šest faktorů, přičemž šestý faktor obsahoval pouze jednu položku, tudíž jsem ho nepojmenovala.

Přeložený dotazník ASI se rozpadl na tyto faktory: hostilní sexismus, heterosexuální intimita, feminismus, genderová diference, protektivní paternalismus. Tedy faktory přeloženého dotazníku ASI se nerozpadají do faktorů, které se shodují s faktory původního dotazníku ASI, což je v pořádku, neboť jsem pracovala s jiným vzorkem (ne ve většině s vysokoškolačky/čkami) než Glick a Fiske (diskutováno výše) a v českém ne americkém prostředí, jež má určitě svá specifika.

Druhá výzkumná otázka se týkala toho, zda existuje stejná struktura faktorů dotazníku ASI v českých datech jako v zahraničních. Analýzy konfirmačních faktorů (pomocí LISREL 8.0; Joreskog & Sorbom, 1993) testovaly pro každý národní vzorek vhodnost několika alternativních modelů: (a) jednofaktorový model (všechny položky hodnotí obecný faktor sexismu), (b) dvoufaktorový model (položky jsou zatíženy oddělenými, i když korelovanými faktory HS a BS, ale nejsou rozlišovány žádné subfaktory BS), (c) čtyřfaktorový model (HS, protektivní paternalismus, komplementární genderová diference a heterosexuální intimita, tento model považuje hypotetické BS subfaktory za nezávislé faktory, které nejsou vnořeny do celkového BS faktoru, a (d) preferovaný model (HS, včetně BS se třemi subfaktory). V preferovaném modelu zahrnuje BS tyto tři subfaktory (protektivní paternalismus, komplementární genderovou diferenciaci, heterosexuální intimitu) spíše, než by je považoval za nezávislé faktory. Preferovaný model je přísný model, ve kterém jsou BS subfaktory omezeny přímo korelovat s HS. Vzhledem k tomu, že HS a BS jsou považovány za doplňující aspekty sexismu, tyto dva obecné faktory mohou korelovat (Glick et al., 2000).

Ve výzkumu Glick et al. (2000) se potvrdila obecná nadřazenost preferovaného modelu ve srovnání s alternativami (jednofaktorový, dvoufaktorový a čtyřfaktorový model). To naznačuje, že (a) HS a BS jsou oddělené konstrukty (jak ukazuje srovnání s jedním faktorovým modelem), (b) BS má oddělitelné subfaktory (jak ukazuje porovnáním s dvoufaktorovým modelem) a (c) BS subfaktory jsou nejlépe koncipovány jako vnořené do celkového BS měřítka (jak je ukázáno ve srovnání se čtyřfaktorovým modelem).

Na základě těchto výsledků jsem chtěla zjistit, zda i pro české prostředí bude nejvhodnější preferovaný model či zda v české společnosti mají sexistické postoje odlišnou strukturou. Při statistickém zpracování tohoto preferovaného modelu jsem narazila na své statistické limity. Tento teoretický model vzhledem k subfaktorům se musí testovat pomocí faktorové analýzy druhého řádu ve statistickém programu LISREL. Faktorové analýzy jsem prováděla v dostupném statistickém programu JAMOVI, kde preferovaný model se subfaktory nejde vyhodnotit. Vzhledem k mým statistickým limitům a nedostatku času, jsem se rozhodla aspoň otestovat dvoufaktorový a čtyřfaktorový model.

Udělal jsem konfirmativní analýzu nejprve pro dvoufaktorový a poté i pro čtyřfaktorový model. Oba modely se ukázaly jako dobré, ale CFI comparative fit index je o něco vyšší v případě čtyřfaktorového modelu, tudíž lze za vhodnější model pro české prostředí považovat čtyřfaktorový model. V dalších výzkumech bych doporučovala otestovat preferovaný model i všechny alternativní modely (jednofaktorový, dvoufaktorový a čtyřfaktorový model), pokud možno v programu LISREL a dané modely porovnat pro českou společnost.

Poslední výzkumná otázka ověřovala, zda scénáře s přeloženými položkami dané subškály korespondují. Pomocí Spearmanova korelačního koeficientu byla vytvořena matice korelací mezi jednotlivými scénáři a položkami dotazníku ASI.

Scénáře s hostilním obsahem (byly 2) podle korelačních analýz korespondují s hostilní škálou, ale v případě scénářů s benevolentním sexismem tomu tak bylo pouze v jednom případě ze šesti, což potvrzují i dílčí analýzy, že neexistuje statisticky významná závislost mezi benevolentním sexismem u přeloženého dotazníku ASI a u scénářů s benevolentním obsahem.

Čím to může být? Za prvé nízkou obsahovou validitou scénářů s benevolentním sexismem, nebo nízkou psychometrickou kvalitou položek s benevolentním obsahem (nevhodný překlad), nebo nevhodnou formulací původních položek.

Nyní se proto zaměřuji na kvalitu přeloženého dotazníku ASI a dále na to, jaké úpravy doporučuji. Některé položky subškály protektivního paternalismu se ukázaly jako problematické v explorativní faktorové analýze metodou hlavních komponent s rotací

Varimax stejně jako v případě testových charakteristik (diskriminační schopnosti, Cronbachova alfa). Toto potvrzuje i dílčí analýza (korelace mezi přeloženým dotazníkem ASI a scénáři), a to, že položky hostilního sexismu disponují psychometrickou kvalitou na rozdíl od položek benevolentního sexismu, jako nejproblematictější se ukázaly položky protektivního paternalismu.

Reformulace položek přeloženého dotazníku proběhla dle psychometrické kvality, jež byla vyhodnocena podle testových charakteristik (diskriminační schopnosti, Cronbachova alfa), dále dle kvalitativní analýzy a dle korelace přeložených položek se scénáři. Na základě těchto analýz jsem provedla reformulaci problematických položek (viz Příloha 2).

Položky benevolentního sexismu vykázaly nižší psychometrickou kvalitu na základě nevhodného překladu některých původních položek dotazníku ASI, proto jsem navrhla reformulace těchto položek pro příští studie. Shledávám ale některé položky původního dotazníku nevyhovujícími, zdají se mi formulované zavádějícím způsobem, chybí tam dle mého názoru relace. Například u položky č. 14. (Women exaggerate problems they have at work./Ženy často zveličují, když mluví o problémech, které mají v práci.) odpovím ano, protože si myslím, že obecně všichni lidé často zveličují, když mluví o problémech, které mají v práci. Tedy na konkrétní příklad lze odpovídat na základě obecného názoru. Právě v tomto spatřuji limity původního dotazníku ASI. Jako vhodnější forma na zjišťování míry sexismu se mi jeví scénáře, jež zachytí komplexněji realitu a konkrétně popíší danou situaci, což eliminuje tendenci respondentů/tek vytvářet odpovědi dle svých motivů, protože některé položky původního dotazníku jsou moc obecné. Pro další výzkumy bych navrhovala pokusit se validovat scénáře podle dotazníku ASI.

Samotný koncept sexismu Glick a Fiske podle analýz a výsledků shledávám jako aktuální a nosný i v české společnosti. Zejména jako přínosné shledávám upozornění na benevolentní sexismus, který napomáhá v udržování sexismu. Teorie ambivalentního sexismu je platná, ale shledávám určité nedostatky v technice jejího měření.

Závěr

Výzkum, zabývající se převodem a validizací 22 - položkového Inventáře ambivalentního sexismu (ASI, Glick a Fiske, 1996), ukázal prostřednictvím faktorových analýz, Cronbachova alfa, diskriminační schopnosti, šikmosti, špičatosti a korelačních analýz, že přeložené položky hostilního sexismu vykázaly psychometrickou kvalitu, za to u přeložených položek benevolentního sexismu se vyskytla nižší psychometrická kvalita, a to především u položek protektivního paternalismu. Na základě analýz u problematických přeložených položek dotazníku ASI proběhla reformulace. Jisté položky původního dotazníku ASI shledávám jako nevyhovující a celkově vnímám samotné položky jako nedostatečné pro zkoumání sexismu třeba i z důvodu sociální žádoucnosti. Jako vhodnější formu shledávám scénáře. Jinak teorie ambivalentního sexismu Glick a Fiske podle analýz a výsledků této práce je aktuální a nosná i v České republice.

Chtěla jsem touto prací přispět ke standardizovaným metodám zkoumající sexismus, neboť u nás standardizovaný dotazník chybí a tím podpořit a otevřít diskuzi k nerovným podmínkám – v pracovních příležitostech, rozdílech v platu apod, aby došlo ke změně této situace. Cesta, jak začít aktivně řešit tyto témata je upozornit na ně.

Díky této práci jsem získala hlubší pohled na problematiku sexismu, a především na teorii ambivalentního sexismu a dotazník ASI. Zdokonalila jsem svoje statistické dovednosti díky rozmanitým statistickým metodám použitých při tomto výzkumu a naučila jsem se pracovat s pro mě novým statistickým programem JAMOVI.

Podle dílčích analýz přeloženého dotazníku ASI je české prostředí sexistické, proto vnímám jako důležité pracovat v dalších výzkumech na zlepšení technik měřících sexismus například validizací scénářů, vycházejících z ambivalentního sexismu. Též je nutné začít pracovat na snížení HS u českých mužů, neboť data z výzkumů ukazují trend, kdy snižování úrovně HS u mužů vede k většímu odmítání BS u žen (Glick et al., 2000). Jako přínosné rovněž shledávám upozornění na benevolentní sexismus, který napomáhá v udržování sexismu, informovaností o něm, jeho popsáním, vysvětlením, neboť většina společnosti nevnímá benevolentní postoje jako sexistické. Je potřeba, aby veřejnost byla kritičtější k jakýmkoli projevům sexismu.

Seznam použitých informačních zdrojů

- Allport, G. W. (2004). *O povaze předsudků*. Praha: Prostor.
- Benard, S., & Correll, S. J. (2010). Normative discrimination and the motherhood penalty. *Gender & Society, 24*(5), 616–646. <https://doi.org/10.1177/0891243210383142>
- Benatar, D. (2016). *Druhotný sexismus: o genderovém teroru proti mužům*. V Praze: Dauphin.
- Bierzová, J. (2006). *Rozdělení domácích prací a péče o děti v rodině*. In Křížková, A. (ed.), & Maříková, H., & Hašková, & H., Bierzová, J. *Pracovní a rodinné role a jejich kombinace v životě českých rodičů: plány versus realita*. Praha: Sociologické studie / Sociological Studies.
- Dardenne, B., Dumont, M., & Bollier, T. (2007). Insidious dangers of benevolent sexism: Consequences for women's performance. *Journal of Personality and Social Psychology, 93*(5), 764–779. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.93.5.764>
- Dworkin, A. (1974). *Women hating*. New York: E. P. Dutton,
- Eagly, A. H., Mladinic, A., & Otto, S. (1991). Are women evaluated more favorably than men? An analysis of attitudes, beliefs, and emotions. *Psychology of Women Quarterly, 15*(2), 203–216. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.1991.tb00792.x>
- Fernández, M. L., Castro, Y. R., & Lorenzo, M. G. (2004). Evolution of hostile sexism and benevolent sexism in a Spanish sample. *Social Indicators Research, 66*(3), 197–211. <https://doi.org/10.1023/B:SOCI.00000003553.30419.f1>
- Fialová, E., & Skálová, H. (2010). *Neviditelný problém: rovnost a diskriminace v praxi: sborník textů autorského kolektivu k problematice rovnosti a diskriminace v ČR*. Praha: Gender Studies.
- Garaigordobil, M., & Aliri, J. (2013). Ambivalent Sexism Inventory: Standardization and normative data in a sample of the Basque Country. *Behavioral Psychology / Psicología Conductual: Revista Internacional Clínica y de La Salud, 21*(1), 173–186. Retrieved from <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=psych&AN=2013-17396-010&site=ehost-live>

Glick, P., & Fiske, S. T. (1996). The Ambivalent Sexism Inventory: Differentiating hostile and benevolent sexism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(3), 491–512. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.70.3.491>

Glick, P., & Fiske, S. T. (1999). The Ambivalence toward Men Inventory: Differentiating hostile and benevolent beliefs about men. *Psychology of Women Quarterly*, 23(3), 519–536. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.1999.tb00379.x>

Glick, P., Fiske, S. T., Mladinic, A., Saiz, J. L., Abrams, D., Masser, B., ... López, W. L. (2000). Beyond prejudice as simple antipathy: Hostile and benevolent sexism across cultures. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79(5), 763–775. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.79.5.763>

Glick, P., & Fiske, S. T. (2001). An ambivalent alliance: Hostile and benevolent sexism as complementary justifications for gender inequality. *American Psychologist*, 56(2), 109–118. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.56.2.109>

Hebák, P. (2015). *Statistické myšlení a nástroje analýzy dat* (2. vydání). Praha: Informatorium.

Hendl, J. (2009). *Přehled statistických metod: analýza a metaanalýza dat* (Třetí, přepracované vydání). Praha: Portál.

Hnilica, K. (2010). *Stereotypy, předsudky, diskriminace: (pojmy, měření, teorie)*. Praha: Karolinum. Acta Universitatis Carolinae.

<https://www.czso.cz/csu/czso/zeny-a-muzi-v-datech-2017>. (03. 12. 2019)

[Http://www.yorku.ca/rokada/psycytest/attwom2.pdf](http://www.yorku.ca/rokada/psycytest/attwom2.pdf). (3. 12. 2019)

Chisango, T., & Javangwe, G. (2012). Are people better at recognizing ambivalent sexism on the basis of the non-standard profiles than the standard ASI ones? *Sex Roles: A Journal of Research*, 67(1–2), 69–82. <https://doi.org/10.1007/s11199-012-0146-2>

Insko, C. A., Schopler, J., Kennedy, J. F., Dahl, K. R., Graetz, K. A., & Drigotas, S. M. (1992). Individual-group discontinuity from the differing perspectives of Campbell's Realistic Group Conflict Theory and Tajfel and Turner's Social Identity Theory. *Social Psychology Quarterly*, 55(3), 272–291. <https://doi.org/10.2307/2786796>

- Jandourek, J. (2012). *Slovník sociologických pojmů: 610 hesel*. Praha: Grada.
- Jarkovská, L. (2004). *Prohlédněme genderové stereotypy*. In Jarkovská, L., & Decarli, J., & Valdřová, J. a kol. *ABC feminizmu*. Brno: Nesehnutí.
- Katz, I., & Hass, R. G. (1988). Racial ambivalence and American value conflict: Correlational and priming studies of dual cognitive structures. *Journal of Personality and Social Psychology*, 55(6), 893–905. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.55.6.893>
- Kinder, D. R., & Sears, D. O. (1981). Prejudice and politics: Symbolic racism versus racial threats to the good life. *Journal of Personality and Social Psychology*, 40(3), 414–431. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.40.3.414>
- Machovcová, K. (2004). *Rovné příležitosti mužů a žen v zaměstnání*. In Jarkovská, L., & Decarli, J., & Valdřová, J. a kol. *ABC feminizmu*. Brno: Nesehnutí.
- Pecáková, I. (2011). *Statistika v terénních průzkumech* (2., dopl. vyd). Praha: Professional Publishing. Retrieved from http://aleph.vkol.cz:80/F?func=service&doc_library=SVK01&doc_number=000976177&line_number=0001&func_code=DB_RECORDS&service_type=MEDIA
- Renzetti, C. M., & Curran, D. J. (2003). *Ženy, muži a společnost* [Online]. Praha: Karolinum. Retrieved from <http://alephuk.cuni.cz/CKIS-28.html>
- Rudman, L. A. (1998). Self-promotion as a risk factor for women: The costs and benefits of counterstereotypical impression management. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(3), 629–645. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.74.3.629>
- Swim, J. K., Aikin, K. J., Hall, W. S., & Hunter, B. A. (1995). Sexism and racism: Old-fashioned and modern prejudices. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68(2), 199–214. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.68.2.199>
- Tougas, F., Brown, R., Beaton, A. M., & Joly, S. (1995). Neosexism: Plus ça change, plus c'est pareil. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 21(8), 842–849. <https://doi.org/10.1177/0146167295218007>

Tougas, F., Brown, R., Beaton, A. M., & St-Pierre, L. (1999). Neosexism among women: The role of personally experienced social mobility attempts. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 25(12), 1487–1497. <https://doi.org/10.1177/01461672992510005>

Vágnerová, M. (2012). *Vývojová psychologie: dětství a dospívání* (Druhé rozšířené a přepracované vydání). Praha: Nakladatelství Karolinum.

Viktorinová, L. (2013). *Žena jako protivník: manifestace sexismu v časopise Maxim*. FHS UK, s. 81.

Vohlídalová, M. (2007). *Participace mužů na domácích pracích a péči o děti na základě kvantitativních výzkumů*. In Maříková, H. (ed.), & Vohlídalová, M. *Trvalá nebo dočasná změna? Uspořádání generových rolí v rodinách s pečujícími otci*. Praha: Sociologické studie / Sociological Studies.

Vohlídalová, M. (2017). *Genderové rozdíly v odměňování očima veřejnosti v České republice*. Výzkumná zpráva z dotazníkového šetření realizovaného v rámci projektu: *Jak na rovnost v odměňování... aneb Pozor na nezamýšlené důsledky!* Praha: Sociologické studie / Sociological Studies.

Yakushko, O. (2005). Ambivalent Sexism and Relationship Patterns among Women and Men in Ukraine. *Sex Roles: A Journal of Research*, 52(9–10), 589–596. <https://doi.org/10.1007/s11199-005-3727-5>

Seznam příloh

Příloha 1 – Původní verze dotazníku

Příloha 2 – Aktualizovaná verze dotazníku

Příloha 1

Teorie ambivalentního sexismu a techniky jeho zjišťování

Dobrý den,

jmenuji se Veronika Nováková a jsem studentkou magisterského oboru psychologie na pedagogické fakultě Univerzity Karlovy. Chtěla bych Vás požádat o vyplnění dotazníku týkající se sexismu, který se skládá ze dvou částí. Dotazník je zcela anonymní a Vaše odpovědi budou použity výhradně pro účely mé diplomové práce.

Předem děkuji za Váš čas a ochotu.

Úvod

Vyplňte prosím základní údaje o sobě.

Jste žena, nebo muž?

- Žena
- Muž

Jaký je Váš věk? (Mají vyplnit číslici.)

Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- ZŠ
- SŠ bez maturity
- SŠ s maturitou
- VŠ

V jak velké obci žijete?

- Obec do 1 999 obyvatel
- Obec 2 000 - 9 999 obyvatel
- Obec 10 000 - 49 999 obyvatel
- Obec nad 50 000 obyvatel

I. část dotazníku

Posuďte, prosím následujících osm situací, zda se v nich podle Vašeho názoru jedná o sexistické chování.

1. Studentka technického oboru se rozhodla, že již při studiu začne hledat pracovní stáž, aby se byla později schopna uplatnit na pracovním trhu. Při pohovoru na pozici projektant/ka si povídala s ředitelem dané firmy o tom, co umí, a jaké má zkušenosti. Na konci pohovoru ředitel firmy říká: „Vaše resumé je výborné, ale na toto místo si představuji muže, protože jsou technicky zdatnější. Uchazeče pro nás vybírá najatá personální agentura, se kterou jsme se špatně pochopili ohledně výběru potenciálního zaměstnance. Omlouvám se vám za nedorozumění.“ Dochází v popsané situaci podle Vás k sexistickému chování?

- Rozhodně ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Rozhodně ne

2. Muž se svojí ženou řeší, jestli žena zůstane ještě s dětmi doma na rodičovské dovolené, nebo už půjde do práce. Žena by šla ráda konečně po deseti letech do práce. Navrhuje tedy, že si začne hledat zaměstnání. Muž ji obejmě kolem ramen a povídá: „Holčičko, to je nesmysl, vždyť víš, že si tě musím opatrovat a opečovávat tě. Pracuju a dřu jako mezek kvůli tobě a dětem. Já se o vás postarám. Nejlepší bude, když zůstaneš doma, budeš se dál starat o děti, domácnost a vařit. Víš, že mám rád teplý jídlu a pořádek.“ Dochází v popsané situaci podle Vás k sexistickému chování?

- Rozhodně ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Rozhodně ne

3. Muž přijíždí k nemocnici se svojí dvouletou dcerou, která má jít na operaci. U příjmu je zdravotní sestřičkou dotázán: „Kde je matka dítěte?“ Muž říká: „Je doma s druhou dcerou.“ Zdravotní sestřička se otočí směrem k holčičce: „Chudinko, ty tu musíš být s tatínkem. Maminka se o tebe určitě umí postarat líp, vid’?“ Dochází v popsané situaci podle Vás k sexistickému chování?

- Rozhodně ano

- Spíše ano
- Spíše ne
- Rozhodně ne

4. Martin se účastní srazu spolužáků/ček ze střední školy po dvaceti letech. Každý z účastníků srazu postupně vypráví, jak se mu v životě daří. Došla řada na Martina, který ostatním sděluje: „Nedávno jsem se sice rozvedl, ale jinak se musím pochlubit, že jsem dost úspěšný. Povedlo se mi založit a úspěšně rozjet firmu v IT.“ Jeden ze spolužáků reaguje na Martina: „To je sice skvělý, ale bez ženský stejně nejsi nic!“ Dochází v popsané situaci podle Vás k sexistickému chování?

- Rozhodně ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Rozhodně ne

5. Studentka Marie, absolvující stáž v oblasti médií, má za úkol udělat rozhovor s jedním vlivným politikem, který jí přidělila její nadřízená Eva. Den před rozhovorem za studentkou přichází Tomáš, zastupující její nadřízenou Evu. Na poslední chvíli ji informuje o tom, že ten rozhovor udělá on a komentuje to slovy: „Maruško, vy jste taková hezounká, ale nejsem si jistý Vašimi schopnostmi, ten rozhovor raději udělám sám. Běžte mi uvařit kafe. To určitě zvládnete.“ Dochází v popsané situaci podle Vás k sexistickému chování?

- Rozhodně ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Rozhodně ne

6. Muž v rozhovoru pro magazín reportérce říká: „Od manželky chci v první řadě respekt, klid a psychický zázemí. Nesmí mě stresovat, unavovat, nesmí se hádat. Musí se starat o naše děti a domácnost, ale není služka – musí to brát jako svým způsobem čest. Být zdvořilá, slušná, pokorná a já ji na oplátku budu chránit a finančně zajišťovat.“ Dochází v popsané situaci podle Vás k sexistickému chování?

- Rozhodně ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Rozhodně ne

7. Chlapec v 9. ročníku ZŠ se rozhoduje o výběru střední školy. Zvažuje, že by rád zkusil střední uměleckou školu, kde jsou nejprve talentové zkoušky. Rozhodne se zajít za svojí třídní učitelkou, aby mu poskytla podrobnější informace. Když školák třídní učitelce sdělí svůj záměr, paní učitelka odpovídá: „Honzíku, umělecké školy jsou spíše pro dívky. Dívky mají lepší cit pro umění, protože jsou jemnější, vnímavější, citlivější. Nechtěl bys raději na průmyslovku?“ Dochází v popsané situaci podle Vás k sexistickému chování?

- Rozhodně ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Rozhodně ne

8. Soused potká na chodbě sousedku a ta se ho ptá: „Jak se máš?“ Soused odpovídá: „Jo, mám se skvěle. V práci mě povýšili. Dostal jsem to místo, co jsem dlouho chtěl a taky mi o dost zvýšili plat. Jsem šťastnej. Co ty?“ Sousedka odpovídá: „Jo, jde to. A už někoho máš?“ Muž říká: „Ne.“ Sousedka zareaguje: „V životě stejně nebudeš šťastnej, pokud nebudeš mít ženskou, kterou budeš milovat. Chlapi se prostě bez ženský neobejdou.“ Dochází v popsané situaci podle Vás k sexistickému chování?

- Rozhodně ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Rozhodně ne

II. část dotazníku

22-položkový inventář ambivalentního sexismu

Vztahy mezi muži a ženami

Níže je řada tvrzení týkajících se mužů a žen a jejich vzájemných vztahů v současné společnosti. Na uvedené stupnici, prosím, označte, jak silně souhlasíte nebo nesouhlasíte s každým tvrzením:

0 – Silně nesouhlasím

1 – Nesouhlasím

2 – Spíše nesouhlasím

3 – Spíše souhlasím

4 – Souhlasím

5 – Silně souhlasím

1. Nehledě na to, co muž dokázal, není plnohodnotnou osobností bez lásky ženy.
2. Mnoho ženám jde o zvláštní výhody, třeba aby je pracovní zákony upřednostňovaly před muži.
3. V případě katastrofy by ženy měly být zachráněny dříve než muži.
4. Většina žen interpretuje jednání mužů, včetně jejich nevinných poznámek jako sexistické.
5. Ženy se příliš snadno urazí.
6. Lidé v životě nejsou opravdu šťastni, pokud nemají romantický heterosexuální vztah.
7. Feministkám jde o to, aby ženy měly větší moc než muži.
8. Mnoho žen je morálně čistých, ale naopak mezi muži je takových velmi málo.
9. Ženy by měly být svými muži milovány a chráněny.
10. Většina žen nedokáže plně ocenit vše, co pro ně muži dělají.
11. Ženy se snaží získat moc tím, že kontrolují své muže.
12. Každý muž by měl mít ženu, kterou zbožňuje.
13. Muži ke svému životu potřebují ženy.

14. Ženy často zveličují, když mluví o problémech, které mají v práci.
15. Jakmile žena dosáhne toho, že se jí muž oddá, obvykle má snahu ho držet zkrátka.
16. Když ženy prohrají s muži ve férové soutěži, obvykle si stěžují, že byly diskriminovány.
17. Dobrá žena by měla být svým mužem uznávána.
18. Mnoho žen považuje za zábavné flirtovat s muži tím, že působí jako sexuálně dostupné a pak odmítají jejich návrhy.
19. Ženy inklinují více k morálnímu cítění.
20. Muži by měli být ochotni obětovat svoje blaho, aby ženy finančně zabezpečili.
21. Feministky mají na muže nereálné požadavky.
22. Ženy ve srovnání s muži mívají vytríbenější cit pro umění a dobrý vkus.

Příloha 2

Teorie ambivalentního sexismu a techniky jeho zjišťování

Dobrý den,

jmenuji se Veronika Nováková a jsem studentkou magisterského oboru psychologie na pedagogické fakultě Univerzity Karlovy. Chtěla bych Vás požádat o vyplnění dotazníku týkající se sexismu, který se skládá ze dvou částí. Dotazník je zcela anonymní a Vaše odpovědi budou použity výhradně pro účely mé diplomové práce.

Předem děkuji za Váš čas a ochotu.

Úvod

Vyplňte prosím základní údaje o sobě.

Jste žena, nebo muž?

- Žena
- Muž

Jaký je Váš věk? (Mají vyplnit číslici.)

Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- ZŠ
- SŠ bez maturity
- SŠ s maturitou
- VŠ

V jak velké obci žijete?

- Obec do 1 999 obyvatel
- Obec 2 000 - 9 999 obyvatel
- Obec 10 000 - 49 999 obyvatel
- Obec nad 50 000 obyvatel

I. část dotazníku

Posuďte, prosím následujících osm situací, zda se v nich podle Vašeho názoru jedná o sexistické chování, tedy chování vycházející z předsudků a stereotypů o ženách a mužích.

1. Studentka technického oboru se rozhodla, že již při studiu začne hledat pracovní stáž, aby se byla později schopna uplatnit na pracovním trhu. Při pohovoru na pozici projektant/ka si povídala s ředitelem dané firmy o tom, co umí, a jaké má zkušenosti. Na konci pohovoru ředitel firmy říká: „Vaše resumé je výborné, ale na toto místo si představuji muže, protože jsou technicky zdatnější. Uchazeče pro nás vybírá najatá personální agentura, se kterou jsme se špatně pochopili ohledně výběru potencionálního zaměstnance. Omlouvám se vám za nedorozumění.“ Dochází v popsané situaci podle Vás k sexistickému chování?

- Rozhodně ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Rozhodně ne

2. Muž se svojí ženou řeší, jestli žena zůstane ještě s dětmi doma na rodičovské dovolené, nebo už půjde do práce. Žena by šla ráda konečně po deseti letech do práce. Navrhuje tedy, že si začne hledat zaměstnání. Muž ji obejmě kolem ramen a povídá: „Holčičko, to je nesmysl, vždyť víš, že si tě musím opatrovat a opečovávat tě. Pracuju a dřu jako mezek kvůli tobě a dětem. Já se o vás postarám. Zůstaneš doma, budeš se dál starat o děti, domácnost a vařit. To je pro ženy nejlepší.“ Dochází v popsané situaci podle Vás k sexistickému chování?

- Rozhodně ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Rozhodně ne

3. Muž přijíždí k nemocnici se svojí dvouletou dcerou, která má jít na operaci. U příjmu je zdravotní sestřičkou dotázán: „Kde je matka dítěte?“ Muž říká: „Je doma.“ Zdravotní sestřička se otočí směrem k holčičce: „Chudinko, ty tu musíš být s tatínkem. Maminka se o tebe určitě umí postarat líp, vid’?“ Dochází v popsané situaci podle Vás k sexistickému chování?

- Rozhodně ano
- Spíše ano

- Spíše ne
- Rozhodně ne

4. Martin se účastní srazu spolužáků/ček ze střední školy po dvaceti letech. Každý z účastníků srazu postupně vypráví, jak se mu v životě daří. Došla řada na Martina, který ostatním sděluje: „Nedávno jsem se sice rozvedl, ale jinak se musím pochlubit, že jsem dost úspěšný. Povedlo se mi založit a úspěšně rozjet firmu v IT.“ Jeden ze spolužáků reaguje na Martina: „To je sice skvělý, ale bez ženský stejně nejsi nic!“ Dochází v popsané situaci podle Vás k sexistickému chování?

- Rozhodně ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Rozhodně ne

5. Studentka Marie, absolvující stáž v oblasti médií, má za úkol udělat rozhovor s jedním vlivným politikem, který jí přidělila její nadřízená Eva. Den před rozhovorem za studentkou přichází Tomáš, zastupující její nadřízenou Evu. Na poslední chvíli ji informuje o tom, že ten rozhovor udělá on a komentuje to slovy: „Maruško, vy jste taková hezounká, ale nejsem si jistý Vašimi schopnostmi, ten rozhovor raději udělám sám. Běžte mi uvařit kafe. To určitě zvládnete.“ Dochází v popsané situaci podle Vás k sexistickému chování?

- Rozhodně ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Rozhodně ne

6. Muž v rozhovoru pro magazín reportérce říká: „Od manželky chci v první řadě respekt, klid a psychický zázemí. Nesmí mě stresovat, unavovat, nesmí se hádat. Musí se starat o naše děti a domácnost, ale není služka – musí to brát jako svým způsobem čest. Být zdvořilá, slušná, pokorná a já ji na oplátku budu chránit a finančně zajišťovat.“ Dochází v popsané situaci podle Vás k sexistickému chování?

- Rozhodně ano

- Spíše ano
- Spíše ne
- Rozhodně ne

7. Chlapec v 9. ročníku ZŠ se rozhoduje o výběru střední školy. Zvažuje, že by rád zkusil střední uměleckou školu, kde jsou nejprve talentové zkoušky. Rozhodne se zajít za svojí třídní učitelkou, aby mu poskytla podrobnější informace. Když školák třídní učitelce sdělí svůj záměr, paní učitelka odpovídá: „Honzíku, umělecké školy jsou spíše pro dívky. Dívky mají lepší cit pro umění, protože jsou jemnější, vnímavější, citlivější. Nechtěl bys raději na průmyslovku?“ Dochází v popsané situaci podle Vás k sexistickému chování?

- Rozhodně ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Rozhodně ne

8. Soused potká na chodbě sousedku a ta se ho ptá: „Jak se máš?“ Soused odpovídá: „Jo, mám se skvěle. V práci mě povýšili. Dostal jsem to místo, co jsem dlouho chtěl a taky mi o dost zvýšili plat. Jsem šťastnej. Co ty?“ Sousedka odpovídá: „Jo, jde to. A už někoho máš?“ Muž říká: „Ne.“ Sousedka zareaguje: „V životě stejně nebudeš šťastnej, pokud nebudeš mít ženskou, kterou budeš milovat. Chlapi se prostě bez ženský neobejdou.“ Dochází v popsané situaci podle Vás k sexistickému chování?

- Rozhodně ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Rozhodně ne

II. část dotazníku

22-položkový inventář ambivalentního sexismu

Vztahy mezi muži a ženami

Níže je řada tvrzení týkajících se mužů a žen a jejich vzájemných vztahů v současné společnosti. Na uvedené stupnici, prosím, označte, jak silně souhlasíte nebo nesouhlasíte s každým tvrzením:

0 – Silně nesouhlasím

1 – Nesouhlasím

2 – Spíše nesouhlasím

3 – Spíše souhlasím

4 – Souhlasím

5 – Silně souhlasím

Po reformulaci položek

1. Bez ohledu na to, jak je muž schopný a úspěšný, nemůže být úplně šťastný, když vedle sebe nemá milující ženu.
2. Mnoho ženám jde o to získat zvláštní výhody, např. aby je pracovní zákony upřednostňovaly před muži.
3. V případě katastrofy by ženy měly být zachráněny dříve než muži.
4. Většina žen vnímá jednání mužů, včetně jejich nevinných poznámek jako zlehčování, obtěžování nebo diskriminaci kvůli tomu, že jsou ženy.
5. Ženy se ve srovnání s muži příliš snadno urazí.
6. Lidé v životě nejsou opravdu šťastni, pokud nemají romantický vztah s člověkem opačného pohlaví.
7. Feministkám jde o to, aby ženy měly větší moc než muži.
8. Mnoho žen je morálně čistých, ale naopak mezi muži je takových velmi málo.
9. Muži by měli hýčkat a chránit své ženy.
- I 0. Většina žen nedokáže plně ocenit vše, co pro ně muži dělají.

11. Ženy se snaží získat moc tím, že kontrolují své muže.
12. Každý muž by měl mít ženu, kterou zbožňuje.
13. Muži ke svému životu potřebují ženy.
14. Ženy oproti mužům často zveličují, když mluví o problémech, které mají v práci.
15. Jakmile žena dosáhne toho, že se jí muž oddá, obvykle se pak snaží držet ho zkrátka.
16. I když ženy prohrají s muži ve férové soutěži, většinou si stěžují, že byly diskriminovány.
17. Muž by měl obdivovat a uctívat svou manželku, pokud se ona chová jako správná žena.
18. Mnoho žen považuje za zábavné flirtovat s muži tím, že působí jako sexuálně dostupné, ale pak odmítají jejich návrhy.
19. Ženy jsou ve srovnání s muži citlivější vůči morálním pravidlům.
20. Muži by měli být ochotni obětovat svůj čas a peníze, aby své ženy finančně zabezpečili.
21. Feministky mají na muže nereálné požadavky.
22. Ženy ve srovnání s muži mívají vytříbenější cit pro umění a dobrý vkus.

Seznam tabulek

Tabulka č. 1 – Předpoklad faktorů přeloženého dotazníku ASI

Tabulka č. 2 – Předpokládaná struktura přeloženého dotazníku ASI

Tabulka č. 3 – Předpoklad obsahové shody scénářů a položek dotazníku ASI

Tabulka č. 4 – Přehled návrhu výzkumného reprezentativního vzorku

Tabulka č. 5 – Celková charakteristika výzkumného reprezentativního vzorku

Tabulka č. 6 – Přehled položek a vytvořených scénářů ke škále hostilního sexismu

Tabulka č. 7 – Přehled položek a vytvořených scénářů k subškále protektivního paternalismu

Tabulka č. 8 – Přehled položek a vytvořených scénářů k subškále komplementární genderové diferenciaci

Tabulka č. 9 – Přehled položek a vytvořených scénářů k subškále heterosexuální intimity

Tabulka č. 10 – Pořadí vytvořených scénářů v elektronickém dotazníku dle subškál

Tabulka č. 11 – Převod položek dotazníku ASI

Tabulka č. 12 – Diskriminační schopnost a Cronbachovo alfa

Tabulka č. 13 – Základní charakteristiky pozorovaných proměnných, šikmost a špičatost

Tabulka č. 14 – Položky s nejnižší psychometrickou kvalitou přeloženého dotazníku ASI

Tabulka č. 15 – Celková vysvětlená variabilita

Tabulka č. 16 – Rotovaná matice faktorů

Tabulka č. 17 – Přehled faktorů přeloženého dotazníku ASI

Tabulka č. 18 – Přehled položek přeloženého dotazníku ASI

Tabulka č. 19 – Test vhodnosti modelu

Tabulka č. 21 – Přehled položek přeloženého dotazníku ASI

Tabulka č. 22 – Test vhodnosti modelu

Tabulka č. 23 – Míry indexů

Tabulka č. 24 – Korelace mezi jednotlivými scénáři a jednotlivými položkami dotazníku ASI

Tabulka č. 25 – Analýza statisticky významných korelací mezi scénáři a položkami dotazníku ASI

Tabulka č. 26 – Výsledky obsahové shody scénářů a položek dotazníku ASI

Tabulka č. 27 – Korelace mezi celkovým skórem ASI a celkovým skórem scénářů

Tabulka č. 28 – Korelace mezi hostilním sexismem u dotazníku ASI a scénářů

Tabulka č. 29 – Korelace mezi benevolentním sexismem u dotazníku ASI a scénářů

Tabulka č. 30 – Mann – Whitneyův test dle genderu pro celkové skóre

Tabulka č. 31 – Mann – Whitneyův test dle genderu u hostilního sexismu

Tabulka č. 32 – Mann – Whitneyův test dle genderu u benevolentního sexismu

Tabulka č. 33 – Korelace mezi HS a BS u celého vzorku

Tabulka č. 34 – Korelace mezi HS a BS u mužů

Tabulka č. 35 – Korelace mezi HS a BS u žen

Tabulka č. 36 – Nízká psychometrická kvalita přeložených položek ASI

Tabulka č. 37 – Návrh reformulace položek s nejnižší psychometrickou kvalitou přeloženého dotazníku ASI

Tabulka č. 38 – Návrh reformulace přeložených položek dle kvalitativní složky

Tabulka č. 39 – Návrh reformulace přeložených položek dle korelace položek a scénářů